3 1761 05318368 7

J ZEYER

JAN MARIA
PLOJHAR

K 4.95

PG
5038
24
1902
d1t2 18

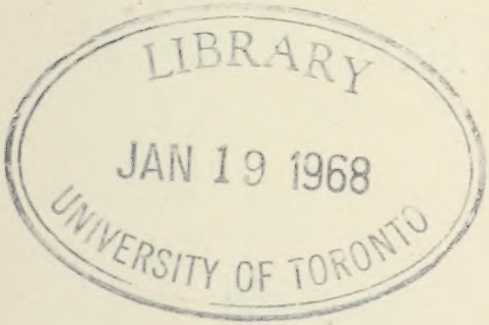

SPISY

JULIA ZEYERA

XVIII.

JAN MARIA PLOJHAR

II.

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI »UNIE
1906.

JULIUS ZEYER

JAN MARIA PLOJHAR

DÍL DRUHÝ

ČTVRTÉ VYDANÍ.

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI »UNIE«
1906.

PRVNÍ TISÍC.

Tiskem »Unie« v Praze.

V.

Caterina stála právě u okna, když paní Giovannina přijela. Překvapena sběhla se schodů jí vstříc a vyšla před dům, když opatrná Nina pomalu s pomocí pana Plojhara s kočáru sestupovala. Caterina vítala ji s radostí a podávala též mladému muži ruku; vítala je oba, jako by oba byli jejími milými hostmi. Sama to ani nepozorovala, jak beze všeho ostychu, skoro tak důvěrně jako s Ninou s ním mluvila. Když pobízela, aby vešli do domu, přiběhla Suntarella, obličej její, vždy trochu antické, tragické masce podoben, jevil dnes všechny příznaky nejděsnější zoufalosti.

„Tak krátce před snídaním přijíždíte," zvolala místo všeho pozdravu, „v den, kdy náhodou téměř nic v domě nemáme. Čím ukojím váš hlad?" A zaskřípěla zuby.

„Jsem tak hladová," odvětila paní Niua se smíchem, „že mi bude i suchý chléb jak paštika chutnat, a ten přec máte?"

„A pro vás, pane, jsme taky nechystaly s Angiolinou," obrátila se stařena k panu Plojharovi. „A do svého pokoje také nemůžete, všechna okna a dvéře jsou vysazeny. Francesco je myje." A obrátila zraky vyčítavě k nebi, jako by na osud žalovati chtěla.

„Hrůza!" zvolal pan Plojhar hrobovým hlasem a s úsměvem na rtech.

Dámy se smály. Caterina sklopila na chvilku poněkud oči a pravila pak prostě s milým úsměvem:

„Nezbude tedy nic jiného, Suntarello, než aby pan Plojhar prozatím pod mou střechu vešel, když ho tak krutě z vlastního jeho příbytku vyháníš. Jdi a upokoj se! Učiňte s Angiolinou nějaký malý zázrak v kuchyni, a ať už dopadne, jak milý pán Bůh chce, sníme to společně s Ninou a s panem Plojharem, a zaručím se ti, že nikdo z nás nebude reptat. Doufám, že za vás příliš mnoho neslibuju?"

Obrátila se ke svým hostům. Paprsky z těch krásných, vážných, teď usmívajících se očí šlehly Janu Marii přímo do zraků, a začervenal se lehce samým štěstím. Caterině zatlouklo srdce živěji, když tu radost v jeho zracích zpozorovala, vzala Ninu mlčky kolem pasu a vedla ji na schody. Jan Maria

šel o krok za nimi, byl rád, že spolu štěbetaly, že mohl mlčet a hlasu jejímu naslouchat. Suntarella poněkud ukonejšena zmizela do kuchyně, odnášejíc svrchník mladého muže, kterého se na chodbě zbavil.

Hosté vešli do Caterinina pokoje, který sloužil v domě Soranesů za salón. Paní Giovannina zbavovala se klobouku a pláště, nepřestávajíc ani na okamžik mluviti a vypravovati, a Jan Maria mohl se klidně ohlížeti. Prostor, v kterém se nacházel a který byl posud jen jednou při první návštěvě své povrchně viděl, zajímal jej velice. Vždyť to byl její pokoj a zdálo se mu, že všecky ty zlaté paprsky, které se tam chvěly, nepocházely od slunce, svítícího venku nad campagní za spuštěnými stóry, ale přímo z jejích, z Caterininých zraků. Pobízela jej, aby sedl.

„Jak zajímavý to předmět," řekl, zastaviv se před ebenovým vykládaným kabinetem někdy monsignora Astucciho. „Toť čistá renaissance!"

Obě dámy byly se právě nedaleko usadily.

„Je to moje pýcha," usmála se Caterina.

Mluvila tak bez ostychu, jako by jej dávno znala a často se s ním setkávala. Přítomnost Niny dodávala jí jakési nenucenosti.

Mladý muž to pozoroval záhy, a ta přítomnost působila i na něho podobným způsobem.

„A hádejte, od koho ta madonna tam vedle krbu?“ řekla Nina, pyšníc se jaksi svou familiárností v domě dávných hrabat Soranesů a zároveň svou znalostí malířských škol, o nichž v pravdě neměla ani ponětí.

„Dle madonny v galerii paláce Doria hádal bych na Rondinelliho,“ řekl za chvilku Jan Maria.

„Každý tak říká,“ zatleskala paní Giovannina do rukou, vesele jako školačka.

Caterina se mlčky divila, proč má vlastně takovou radost. Nina to určitě sama nevěděla, proč je v takovém růžovém rozmaru, tušila jen jako zdaleka, že se stává mimovolně prostřednicí mezi těma dvěma podivnými, plachými, velkými dětmi. Jest-li to, co činí, k jejich dobru nebo ne, na to neměla dosti času k uvažování. Ostatně byla ženou a Italkou, tedy dvojnásobně nakloněna do doutnajících jisker lásky dmychati, aby vyšlehla v plný plamen. Když na ty dva se dívala, musila se usmívat. „Ó svatá prostoto,“ šeptala si, „myslíte si, že vás neprohlížím. Jen si odvracujte zraky od sebe dle libosti a usmívejte se, jako by nic, vždyť já vím!“

Netušící pan Plojhar byl se zatím u harfy vedle piana zastavil.

„Contessino,“ tázal se, „vy hrajete na tomto téměř posvátném nástroji?“

„Nehraju, bohužel,“ odpověděla Caterina. „Škoda, že vyšla harfa tak z módy. Jinak

by mě byli zajisté v klášteře naučili na ni hrát. To je nástroj nebožky mé matky. Hrávala na něm překrásně.“

Zamlčela se trochu smutně, ztracena na okamžik jako v upomínkách. Pak dodala:

„U vás doma, zdá se, že harfa obyčejnější než zde? Matka moje naučila se v Praze na ni hráti.“

„U nás se už také málo hraje,“ odpověděl Jan Maria krátce, neboť zraky jeho zachytily se na miniatuře na plátku slonové kosti malované. Visela na zdi vedle samé harfy. Byl to ženský obličej, sladký, snivý a zajímavý. Oči byly tytéž jako u Cateriny. Úprava vlasů byla podivná, staromódní, a dodávala tak jako zastaralý střih šatu tomu obrázku cosi na zašlé doby připomínajícího, něco téměř elegického. Cítil se mimoděk pohnut.

„Jak sympathická, sladká, poetická to tvář!“ řekl tiše a vřele, a v snivých jeho očích bylo tolik sladké sympathie, tolik snivé poesie, když je obrátil ku Caterině, že tato nevědomky vstala a se mu přiblížila, jako by mu děkovati chtěla.

„Je to moje matka co mladá dívka,“ řekla též tiše a pohnutě.

„Jste jí velmi podobná, contessino,“ řekl Jan Maria a začervenal se poněkud, vzpomněl si totiž, že se byl právě té podobizně obdivoval. Nevypadalo to teď jako banální

poklona? Chtěl ten dojem rychle setříti. „Totiž jen částečně," poopravil se. „Výraz tváře je jiný. U vás není té melancholie —"

Mlčel, bylo mu trochu úzko, zdálo se mu, že porovnáním se zaplétá čím dále, tím více, byl v rozpacích.

Caterina však nezdála se, že to pozoruje, a sama necítila nejmenších rozpaků.

„Ó, ta melancholie má pravou legendu za příčinu, ale věru smutnou," řekla klidně a docela se stínem jakéhosi úsměvu, jako při vzpomínce na něco dávno minulého, tak dávno minulého, že se to zdá už více pohádkou než něčím jiným.

„A, contessino, povězte mi ji!" prosil s výrazem dětinné, docela nevědomé důvěřivosti v těch šerých jeho zracích, o kterých Caterina tak často snívala.

Usmála se dobrotivě a kývla lehce hlavou jako slibem.

„Ó, mamma mia!" zvolala pak náhle dojata a sňala bleskem, s pravou italskou živostí miniaturu se stěny a přitiskla ji téměř vášnivě ke rtům. Prosila tím drahý onen stín za odpuštění, že historii jeho vypravovat chtěla? Stěží byla by asi na tuto otázku odpověděla. Sedla na taburet před otevřeným klavírem, a držíc miniaturu teď skrytou v obou rukou, pustila ji tiše do klína.

„Ó, zajisté," řekla, „vy se neusmějete, když ta legenda bude poněkud sentimentálně

a romanticky zbarvena? Je to s ní jako s kostýmem na těch starých rodinných obrazech, nesou příznaky své doby na sobě. Je-li nějaká směšnost v tom, nevidím ji. Tklivost, která z nich zároveň mluví, převládá tak silně, že tu slabou jejich stránku přehlížím. A nebudou obrazy našich vrstevníků a příznaky našich legend těm pozdějším rovně tak podivné jako nám to dědictví předků?"

„Jsem‘ vašeho náhledu," řekl Jan Maria tónem úplné přesvědčivosti, která nebyla líčena. „Svým časem bude ‚naturalism' tak terčem úsměšků jako dnes ‚romantism'. Ale o to se právě nyní nejedná."

Mlčeli. Za chvilku začala Caterina vypravovat:

„Bylo to tedy v době o mnoho sentimentálnější, o mnoho romantičtější, než je naše, když moje matka, na polo ještě dítětem, se učila hráti na harfu. Učila se k vůli Ossianovi, kterého už znala a zbožňovala. Bylo to v Praze . . . Myslím, že nad tím městem bloudí také mlhy a stíny jako nad výšinami skotských hor? Ten dojem aspoň dělaly všechny popisy na mě. Představuji si, že tam věží a hradů bez čísla, že temná, veliká řeka se tam pod gigantickým mostem valí, že hučí a se pění. Na zábradlí toho mostu stojí jako přízraky obrovské sochy. Kolem města jsou samé temné lesy a vysoké hory. Na podzim bouří tam vítr příšerně prázdnými ulicemi a plaší hejna ptáků z polopobořených, pustých

paláců, vystavěných v terrasovitých zahradách, stoupajících po příkrých skalách, vysoko, vysoko — ah, vy se usmíváte!"

„Nemohu jinak," řekl. „Líčíte mi scenerii z nějaké zimní pohádky a —"

„Nerušte tedy mou illusi!" zvolala živě. „Nechte mi m o u Prahu!"

„Tedy ano," řekl Jan Maria, „líčíte docela věrně."

„Nevypravuji dobře," zvolala. „Neměla jsem vám ještě říci, že se moje matka učila na harfu hrát. To mělo později přijíti! Zapomeňte to."

„Už se stalo, contessino."

„Děkuji," kývla mu s gracií roztomilého děcka „Kde tedy jsme? Ano, v té pošmurné Praze. Pomyslete si nyní nad tím městem obrů a stínů noc nejtemnějšího modra, plnou hvězd. Myslím, že tam jsou hvězdy mlhavější, ale tím větší než u nás, méně jasné, ale mysteriosnější?"

„Uhodla jste," přikývl jí, jako by tomu věřil, docela vážně.

„V takové noci jela jednou moje matka, pomněte, je na polo ještě děckem, v těžkém starodávném kočaře. A víte odkud? Ze svého prvního bálu! Ale bál ten musil být nějak v létě, neboť odbýval prý se v nějaké velikánské, osvětlené zahradě, a jela v odkrytém kočáře domů. Jeli, ona a její matka, po tom dlouhém mostě, a matka mi vypravovala, že

voda tenkráte pod ním tak šuměla a takový strašidelný dojem na ni dělala, že ji od té doby často, i zde ještě, v San Cataldě, ve snách slýchala. Byla to ale také pro ni noc tak významná! Byla opojena hudbou a tancem a zajisté i slovy, kterými se jí byli v zahradě obdivovali. — Vždyť vidíte, jak byla krásna!"

A Caterina pozvedla miniaturu, ukázala mu ji na minutu a políbila ji něžně. Ruce klesly jí pak zase do klína, a mluvila dále:

„Matka moje dřímala na polo, když v ulici za mostem ji náraz kočáru o kámen náhle probudil. Otevřela oči široce, široce, a hle, docela blízko kočáru byl dům, jehož přízemní okna s chodníkem téměř na rovni byla. Jedno z těch oken bylo otevřené a mladý muž tam stál, plavovlasý, krásný, s velikýma očima, které těkaly po hvězdách a nyní se blouznivě na tvář mé matky upíraly, tak blouznivě, že cosi jako strach, leknutí pocítila, ale zároveň přece radost. Byla pořáde ještě jako ve snách. Ten mladík byl jí jako zjevem. Ani nevědouc, co činí, hodila růži, kterou v ruce měla a která jí byla s vlasů do klína spadla, rovně do otevřeného okna, a růže zavadila o čelo toho jinocha. To vše stalo se jako bleskem, neb kočár rachotil rychle dál. A nikdo o ničem nevěděl. Matka mé matky dřímala vedle ní tak jako kočí na kozlíku a koně snad též. Bylo to právě jako ve snu."

Caterina zahleděla se opět do miniatury a zamlčela se; výraz její tváře byl snivý. Jan Maria stál tiše a nevyrušil ji jediným slovem. Za chvilku pokračovala:

„Mladý ten muž byl hudebníkem, a náhoda, která v životě tak velkou hraje úlohu, vedla jej v dům rodičů mé matky, když pro ni učitele na harfu hledali. Oba mladí lidé poznali se okamžitě. Nepotřebuji vám říci, že se milovali. A jak blouznivě! Jak po ossiansku! Říkala mu také ‚Ryno' a on jí ‚Minona', ačkoli se jmenovala prostě Anna, a on — nějak končící syllabou ‚lao', podobně jako ‚Venceslao', ale nebylo to to. Zapomněla jsem už jak."

„A konec vaší legendy?"

„Smutný!" řekla. „Nejdříve byl odpor rodičů. Pak svolili, však krátce do zasnoubení zemřel mladý onen muž. Matka moje oplakávala ho dlouho. Otec můj znal celou tu historii. Seznámil se s matkou v Miláně, kam ji rodiče její zavedli, aby v dáli spíše zapomněla. Léta ucházel se otec můj o ni, než svolila. Docela ale nezapomněla nikdy. Chovala památku té první lásky věrně v srdci, a sama vypravovala mi vše. Byla věru jako mou přítelkyní, mou sestrou. Ah, jak sladká léta jsme zde trávily spolu v tomto domě! To ani popsati nelze. Mamma mia, mamma mia!" A líbala opět miniaturu a velká slza jí skápla s očí.

„Jak jest to vše dojemné," řekl Jan Maria, a bylo mu, jako by jí měl podat ruku

Caterina pověsila miniaturu na obvyklé místo a teď teprve zpozorovala pojednou, že Nina byla z pokoje odešla. Nevěděla, kdy. Nezáleželo na tom, ale stala se náhle plachou při myšlénce: „Jak se to stalo, že s ním tak důvěrně jako s dávným přítelem rozmlouvám? Pláču před ním, vypravuju mu nejintimnější tradice své rodiny!"

Cítila v sobě neurčitý nepokoj, ba zlobu. Nepokoj konečně bez příčiny! Nebyla přece nic činila, za co by zasluhovala výčitku? A zlobu na sebe, protože byla nepokojná. Bála se, aby její tvář neprozradila ty dojmy. Jak ráda byla by vyšla z komnaty, ale neměla příčiny, a o samotě jej přece nechat nemohla. Bylo jí to téměř trapné. Seděla chvilku bez pohnutí před klavírem. Čekala, že promluví.

Jan Maria však byl zabrán do myšlének a mlčel. Posléze měla jakési vnuknutí. Ruce její dotkly se kláves a zahrála krátkou, prostou píseň, sladkou, zastaralou, mající pro něho něco známého, byl to onen tklivý ráz, tak vlastní české národní písni.

„Ah, tof okouzlující," zvolal, sotva že dohrála, „odkud tu melodii máte?"

„Je to epilog k mému vypravování," odpověděla zase s celým vnitřním klidem svým. „Tu píseň složil ‚Ryno' pro ‚Minonu'. Slov

neznám, ač ji matka někdy zpívávala. Předmětem byla prý ona růže, kterou mu matka tenkráte v noci hodila. Slova pocházela též od něho, byla česká. Ve svém mládí matka tím jazykem prý dosti plynně mluvila. Já znám z něho jediné slovo, slovo z té písně: ‚růže'." Caterina vyslovila ‚růdže'.

Byl by ji objal. Znělo to cize, ale sladce a sonórně, a celé kouzlo hlubokého jejího hlasu chvělo se v prodlouženém ‚ů' toho slova. Zdálo se mu, že vůně květiny, jejíž jméno pronášela, dýchala s těch rtů.

„Ah, jaké touhy a upomínky ve mně budíte!" řekl snivě. „Nikdy jsem o tom sníti nemohl, že zde v hluboké samotě římské campagně tolik o své Praze, o své vlasti uslyším! A jak poetickým k tomu způsobem."

„O své Praze říkáte? Obávám se, že jste uslyšel o ní málo, ale příliš mnoho o mé Praze, té fantastické, která dle všeho, dle skeptického vašeho úsměvu aspoň, jen v mé obraznosti existuje."

„Konečně se ani tak nemýlíte, jak se vám v tomto okamžení zdá," řekl Jan Maria a vzpomněl si na Prahu, jak ji byl někdy osvětlenou fialovými blesky nějaké velké bouřky s Hradčan viděl. „Celkem má se ta vaše Praha k té, jak ji lidé obyčejně vidí, asi jako legenda k historii. je velká otázka, na které straně větší pravda.

„V tom, co teď podotýkáte, je jádro," řekla. „Řím není také vždy takovým jako

tenkráte v noci ‚Befíany', když jsme se na něj spolu dívali. A přec to byl ten pravější Řím než ten, o kterém statistika mluví. Jak jste byl tenkráte smuten," dodala tiše za chvilku.

Pak se mu podívala přímo do očí těmi svými krotkými, dětinskými a přece tak vážnými zraky.

„Vysvětlujte mi slova zoufalství, vámi tenkráte pronesená."

Zasmušil se poněkud.

„Nebude vás to bavit," řekl vyhýbavě.

„Myslíte, že neporozumím?" řekla prostě, ani uražena ani s pretensí. „Vždyť mám tak trochu slabý pojem o neštěstí všech podrobených národů v Evropě. Ač i tyto pojmy jsou více legendární než historické, zajisté."

Měla tak divnou nad ním moc. K čemu to sloužilo mluviti s ní o poměrech jeho vlasti? A přece poslechl. Krátkými, ale vášnivými slovy líčil jí útrapy a bol neblahé oné země, v které se byl narodil. Naslouchala pozorně, cítila hluboce s ním. Více s ním, než s tím krajem, který, přes všechno úsilí, jež činila, aby si jej představovala jako něco vskutku existujícího, pro ni přece jen do jisté míry v ossianské oné mlze zahalen zůstal, kterou ho její fantasie ode dávna přiodívala. Mezi jeho řečí myslila také, že se v ní začíná jasniti.

„Není mi více hádankou," řekla sama sobě, „proč jsem s ním dnes hned na začátku

tak důvěřivě mluvila jako s dávným přítelem. Ta jeho země, o které jsem od dětství slyšela, v které se odehrávala historie mé matky, ta samá země, o které mi hned při našem prvním setkání mluvil, byla ideálním jakýmsi pojidlem mezi námi, druh jakéhosi krajanství. To nás tak rychle sblížilo!"

A zdálo se jí, že by té zemi povděčnou býti měla, a věřila, že to vše pravda, ryzí pravda, co si tak myslila. Na to nepřišla, že tím ideálním pojidlem mezi ním a jí byla prostě věčná její o něm duma, a myšlénka, že o ni nedbá, a konečně vidina těch jeho očí, o kterých blouznila, že jsou ‚dva úsvity'.

Jan Maria neměl nejmenší tušení o tom, na co právě myslila, a končil trpkými slovy, že jest vyhnancem, „a fugitive and a vagabond on earth", dodal, cituje anděla z Byronova Kaina, připomenuv si, že Caterina zná anglicky. Oh, jak bylo mu smutno a jak ten smutek všude za ním se ploužil jako jeho stín! Kde byl ten posvátný háj, do kterého furie vejíti nesměly?

Caterina pozvedla hlavu.

„Kdybych byla mužem," řekla, „nikdy bych nezoufala."

Sotva ta slova dozněla, litovala jich. Začervenala se. Vždyť jej urážela. Což mu takto nevyčítala nemužnou slabost?

„Proč vzdáváte se naděje?" poopravila se rychle. „Právo zvítězí konečně nad násilím!

Nestalo se tak zde u nás v Italii? Proč přestáváte doufat?“

„Proto, že se tam doma vzdávají naděje,“ zvolal. „To zlo nepoznala nikdy Italie, to zlo, které u mne doma nákazou se šíří: smiřovati se se svým pokořením! S tím pokořením bezpříkladným, nade vše snižujícím! Italie měla svůj velký ideál a nikdy se ho nespustila. Té pevnosti u nás není. Není ani ideálu. V okamžiku, kde se začínáme přizpůsobovati hanbě (v politice tomu říkají akkomodovati se okolnostem) — v tom okamžiku přestáváme ji cítit a začínáme ji zasluhovat.“

Caterina svěsila hlavu, neb Jan Maria byl bolestí zbledl a to ji pichlo u srdce. To její mlčení, kterému nerozuměl, jej bodlo též. Cítil teď ještě prudší bolest. Byl tu svou vlast v cizině tak obžaloval, tu vlast, o které tvrdil, že ji miluje, byl ji takovým způsobem líčil, že ani tento anděl slitování pro ni jediného slova omluvy nenašel. Caterina mlčela!

Pojednou však zatřásla hlavou.

„Coraggio!“ zvolala s povzbuzujícím úsměvem. „Nevěřte tomu, není všechno ztraceno! Jsou-li u vás také podlí lidé jako všude, jsou zase takoví jako vy, kteří tíž a hanbu otroctví cítí a pobouření jejich vyváží hnusný hřích těch ostatních. Dokud jediný člověk na svém právu stojí, nemůže to právo býti ztraceno.“

„Mluvíte jako muž," řekl téměř zahanben, „a já žaloval jako děcko!"

Bylo tolik pokory, pravé, upřímné v jeho hlase.

„Jak je dobrý a měkký," mylila si, ale nedovedla ničeho říci; zapálila se jen poněkud a srdce její bilo rychleji.

Nastala pomlčka, a oba cítili pojednou udivení, že jsou zde spolu tak sami, byla taková nezvyklost v tom, a hleděli s jakousi vděčností na paní Giovanninu, která právě dvéře otevřela.

„V pravý čas, jako na divadle," myslil si Jan Maria a mezi tím, co Caterina nyní dychtivě s Ninou mluvila, odstoupil stranou a díval se opět na Rondinelliovu madonnu a rozjímal právě jako tenkráte v noci na terrasse před kostelem della Trinità:

Proč mluvil s tou mladou, krásnou dívkou takové divné pro ni věci? Což neměl nic jiného na srdci, než tu starou, dávnou bídu tam v Čechách? Což ji to mohlo zajímat? Oh, ano! Té krásné lítostí v těch vážných, hlubokých očích! Výčitka, kterou si byl učinil, rozplynula se před tím pohledem.

„Suntarella činí pravé divy," řekla Nina, když se Caterina ptala, kam byla utekla.

„Pomáhala jsem jí vařit a oznamuji, že všechno hotovo a že budem jíst!"

„Už?" divila se dívka.

„Utekl ti čas tak rychle?" tázala se Nina

a nečekajíc na odpověď, zvolala: „K stolu! Signore Jamaria.“

Pan Plojhar to přeslechl, zabrán v rozjímání.

„Signore Jan Maria,“ opakovala korrektně Gaterina.

Jak krásně to vyslovovala! Tenkráte slyšel hned.

„Pojďte, děti, mám hlad,“ řekla Nina francouzsky s tím hrozným svým přízvukem, ale s nejdobrosrdečnějším úsměvem a běžela napřed, otvírajíc dvéře.

Jan Maria podal Caterině rámě a vedl ji do jídelny.

Déjeuner dînatoire byl veselý, Suntarella přinášela plné mísy do jídelny a odnášela je odtamtud téměř prázdné a vždy s dodatkem nejlichotivějších pochval pro sebe a Angiolinu. Konec hodů činila omeletta, kterou paní Giovaninna byla připravovati pomáhala a byla tak výtečná, že Jan Maria přísahal, že je pravých kvasů Balthasarových hodna.

Byli tak šťastni jako děti. Slunce bylo jarní, campagna jeden úsměv, plná zlaté záře. Otevřeli okno, a paní Giovannina vybídla pana Plojhara, aby si při černé kávě svou ruskou papirosku zapálil, a Caterina jej též k tomu měla.

„Je to rajský parfum, taková dobrá cigaretta,“ řekla Nina Caterině. „Sama bych si jednu zapálila, kdyby mi ji pan Jamaria nabídl.“

Rozumí se, že se ihned stalo.

„Měla bys to také zkusit, Caterino," domlouvala potom dívce.

Caterina se zdráhala, pak ale na domluvu paní Niny pokusila se přece, a bylo smíchu, když očima mžourala a kouř polykala a kašlala. Odložila ji.

„Nedovedu to," řekla vesele. „Když don Clemente se mnou před měsícem obědval, vybídla jsem jej po obědě také, aby kouřil, a když se dlouho zdráhal, řekla jsem mu, že si zakouřím též. Počínala jsem si právě jako teď, vysmál se mi."

„Je don Clemente zdráv?" ptala se Nina. „Avšak to vlastně není ani možné, když zůstává asi sto kroků od Isoly Farnese, kde všecko malarií hyne, lidé, zvířata i stromy, snad i kamení!"

A obrátivši se k panu Plojharovi, vysvětlovala:

„Je to starý kněz, žije v pensi, v nemožné krajině. Nevím, je-li blázen, nebo pouze podivín. Myslím, že se zanáší magií."

„Ó, jak ho pomlouváš!" zvolala Caterina. „Není podivín, není-li totiž archeologie podivínstvím. Don Clemente, pane Jene Maria, byl sekretářem mého strýce monsignora Astucciho, jehož jméno snad znáte. Byl to znamenitý učenec. Nejoblíbenějším jeho studiem byla dávná Etrurie. Nuž, dobrý don Clemente se od něho nakazil. Cílem jeho života jest

nyní, jak říkává, hledat etrurské hroby. Ale vím, že má ještě jiný cíl: být neskonale dobrým."

„Abys na něm chybičky nechala!" smála se Nina.

„Nemá žádné!" hájila ho Caterina, „leda tu fanatickou vášeň pro dávnou Etrurii, je-li to chyba."

„Ó, říká se," — začala Nina, ale zamlčela se, když úsměv s tváře Caterininy zmizel.

„Mluví se frivolně o něm," řekla Caterina, „mluví se posměšně někdy o něm. A proč? Protože jako docela mladý muž měl velkou vášeň, velkou a ideální, pro dámu, která ho ani neznala. Je to zlé, smáti se takové věci. Je to přece něco tak vážného a krásného, taková více visi než něčemu jinému podobná, intensivní, celý život trvající láska, připomínající onu, již měl Dante pro svou Beatrici."

Nina tomu dobře nerozuměla a pravila:

„Myslíš tedy, že ji ještě miluje? A nevíš opravdu, kdo to jest?"

Caterina se usmála.

„Don Clemente chová jakousi něhu," obrátila se k panu Plojharovi, „jakousi žehnající sympathii pro všechny milence. Béře každou lásku do ochrany. A mimo to, co činí dobra! Žije jako žebrák v starém, na polo sesutém domě u Isoly Farnese. Je to hrozná,

pustá vesnice, plná bídy a horečky. Don Clemente je tam pravým otcem všech jeho pomoci potřebujících. Myslím, to že jej tam více drží a láká než ty etrurské hroby, které nalezl, studuje a ještě hledá. Ó, ten dobrý don Clemente, půjdu jej co nejdříve navštívit."

„Není to trochu daleko?" ptala se Nina.

„Pojedu na koni," odpověděla Caterina. „Nedaleko leží staré Veji a grotta Campana," obrátila se zase k panu Plojharovi.

„Mám v úmyslu prohlédnout zbytky Vej a grottu Campanu," řekl mladý muž. „Vyptám se Francesca na cestu —"

„Tu vám mohu též udati," řekla dívka.

„Jeďte s Caterinou, až navštíví dona Clementa," řekla prostě paní Nina, „když Veji leží tou samou stranou."

Mladý muž neodvážil se nejen odpověděti, ale i oči pozvednouti, které na svoji papirosku upíral.

„Nemám pravdu, Caterino?" tázala se docela klidně paní Nina, a uvnitř se smála těm dvěma, jak dělali vážné tváře a mlčeli.

„Ano, máš pravdu," řekla pomalu Caterina, „a chce-li mě pan Jan Maria doprovodit, přijímám."

Nyní pozvedl oči k ní od své cigaretty, a četla tolik vděčnosti a radosti v nich, že ani nenaslouchala, jakými slovy jí odpovídal.

Mluvilo se ještě chvilku a pan Plojhar vstal, aby se loučil.

„Slíbila jste mi," řekl pak paní Giovannině, „že mně učiníte návštěvu a si můj zdejší byt prohlédnete. Půjdu tedy a přesvědčím se, dala-li paní Suntarella už všechny dvéře a okna zavěsit."

„S bohem zatím," řekla Nina. „Pobesedím si ještě trochu s Caterinou o všelijakých záležitostech, a pak přijdu."

Odešel a asi za hodinu přišla paní Giovannina dle svého slibu, ohřála se u jeho ohně v krbu; začínalo být chladno. Rozprávěla vesele o všelijakých lhostejnostech, pak řekla:

„Slíbila jsem Caterině, že nás doprovodíte na malé procházce, tam někam pod ty staré pinie, odkud je ta krásná vyhlídka. Caterina čeká na nás v zahradě."

Procházeli se asi půl hodiny, oba mladí lidé mlčeli téměř pořáde, a paní Nina vedla veselý, mnohoslovný, celkem ale prázdný rozhovor. Pojednou, když viděla, že se slunce začíná k západu kloniti, zmocnil se jí ohromný, neočekávaný stesk po Římě.

„Je zde smutno jak v hrobě!« zvolala. „Jen už zpět do města, zpět! Jak zde jen můžete být živi! Brrr . . ."

A nedala se zdržovat, spěchala do domu, že jí sotva stačili, a volala už z daleka na Francesca, aby dal zapřáhnout. Chodila nepokojně, netrpělivě po pokoji. Bylo jí to pravým ulehčením, když fiakr konečně práskl do koní a když ujížděla. Provodili ji až ke kočáru

a dívali se za ní. Pokud ji vidět bylo, kývala jim šátkem.

Mladí lidé loučili se pak v průjezdě.

„S bohem," řekla mu Caterina. „Budete-li míti chuti, pojedeme pozejtří do Isoly Farnese k donu Clementu, který vás pak milerád do Vej doprovodí."

Rozumí se, že měl chuti, ale nepřišlo tenkráte k té vyjížďce. Nastaly totiž deště a chladný vítr. Byl by rád na čas do města jel, lákaly jej sbírky v galeriích, ale tam by neměl naděje, že uvidí Caterinu, kdežto ji zde přece aspoň z daleka někdy na chvilku zahlédl. Nebo přestal-li na hodinu déšť, ukázalo-li se slunce, vyšla buď na terrassu, nebo do zahrady na malou procházku. Nic krásnějšího pak, než vidět ji, vznášející se kol těch starých stromů, s jejichž dlouhých větví démantové krůpěje padaly a v slunci se třpytily, viděti ji zahalenu do toho modrého tureckého shawlu, jehož jeden cíp jí temeno hlavy kryl, leže na světlém vlnění hebkých, bohatých vlasů. Věru, že byla glorie kolem ní!

Jednou stál u otevřeného okna. Šla kolem a zahlídla ho. Pozdravil, a ona, děkujíc, zastavila se a pravila:

„Jaký čas, pane! Obávám se, že k té návštěvě u dona Clementa ještě dlouho nepřijde."

„Co dělat, contessino! Učím se odříkání," nutil se Jan Maria do žertovného tónu a myslil při tom jen pořáde: jak je krásná!

„Divím se, že nejedete do Říma," řekla, „nestýská se vám zde?"

„Ve společnosti Shelleye!" zvolal a pozvedl svazek básní, které v ruce držel.

„Ó, já Shelleye tak málo znám, a ráda bych" — nedořekla.

„Contessino, přejete si jeho básně číst?" tázal se mladý muž.

„Ráda, velmi ráda bych je četla," řekla, „nevím ale, stačí-li moje angličina."

„Zkuste!" zvolal.

„Kdybyste mi je chtěl tedy někdy na pokus zapůjčiti —"

Než dořekla, zmizel od okna a letěl do zahrady. Udýchán stál za chvilku vedle ní a podával jí knihu.

„Jak jste laskav," řekla.

A ta všední, obyčejná frase zněla tak krásně z jejích úst, byla tak plna dobroty. Kráčejíc dále, obracovala listy. Chodil vedle ní. Zdálo se jim to tak prosté, že tu spolu v staré té zahradě chodili.

Suntarella je viděla z okna, kývla si hlavou a řekla si.

„Sluší jim to."

Mluvili o Shelleyi, pak o poesii vůbec. Jan Maria se podřekl a musil se přiznat, že píše verše. Byla překvapena, ale za chvilku řekla:

„Vlastně jsem si to už dříve jednou myslila, že jste poetou.

Pak se zamlčela; bylo to vyznání, že o něm přemítala. Cítil její rozpaky, a zamluvil tedy rychle ten její výrok, který jej přece tak neskonale blažil! Byla tedy na něho myslila! Zdálo se mu, že chodí s Beatricí po ráji. Zatím skrylo se slunce za mrak, a chystalo se zase k dešti. Tím byl z ráje vyhnán, neb lépe řečeno, opustil jej sám, když Caterina před padajícím lijákem uprchla.

Druhý den nevěděl, má-li zase u okna čekat, má-li se ukázat, kdyby opět do zahrady přišla. Nezaplaší ji tím, když to bude jaksi jistotou, že jej vždy tam u okna najde? Rozjímal ještě, když se náhle pod stromy zjevila. Hleděla přímo k jeho oknu, a když jej tam viděla, přišla blíž, usmála se a pravila:

„Nemohla jsem se ani doćkat, až vám řeknu, jakou mám radost! Rozumím Shelleyi docela, angličina moje stačí. Četla jsem včera ‚Alastora'. Jen jedna věta je mi nejasná. Chtěla jsem ji napsat a ji k vám s prosbou o vysvětlení poslat. Pak ale jsem si myslila, že vás snad náhoda opět k oknu přivede."

Vyňala knihu z pod svého modrého shawlu, otevřela ji a hledala tu větu na založené stránce.

Jan Maria vyšvihl se na okno a seskočil prostě s nepříliš vysokého patra.

Lekla se a vzkřikla tiše, docela tiše.

„Polekal jste mě . , . Jak je vám? . . ." a byla lehce zbledlá.

„Které je to místo v ‚Alastoru'?" tázal se s úsměvem místo odpovědi.

„Zde, zde," pravila, oddychujíc poněkud těžce a prst, kterým ukazovala, třásl se jí. „Vy jste si neublížil?" řekla zase tiše.

Jan Maria potřásl hlavou opět s úsměvem, mezi tím, co to místo polohlasně četl, pak vysvětlil jí, čemu nebyla porozuměla.

Nechodili dlouho po zahradě, a byli oba spíše zamlklí. On byl dojat její o něj starostí, a ona stísněna, jsouc si vědoma, že se prozrazuje.

„Co prozrazuji?" tázala se sama sebe, a otázka ta jí působila zmatek.

Při loučení pravil jí:

„Contessino, nebudete-li opět něčemu rozumět —"

„Budu se vás opět tázat," řekla. „Zahrada stane se, vidím, jakousi kollejí pro vykládání Shelleye. Ale, prosím, neskákejte na svou katedru oknem!"

„Ne, contessino, přijdu zítra dveřmi."

A tak si dali jakési dostaveníčko, aniž sami toho pozorovali. Teprve, když byl každý z nich ve svém pokoji, přišlo jim to na mysl, a ač se jí to zdálo chvilkami podivné, dostavila se přece.

Tenkráte ale a od toho dne, když se téměř pravidelně v zahradě scházeli, mluvili už méně o Shelleyi a o poesii zvlášť, a o vážných věcech vůbec. Začínali si ty bezvý-

znamné věci povídati, které se zdají tak významnými, když se dva lidé začínají milovat.

Jen občas, když pozorovala na jeho čele chmuru, jež sice před jejím světlým zjevem prchala, ale přece jen stopu zasmušilosti za sebou nechala, jala se po příčině její pátrati. Neřekl jí nikdy, že se mu zdává někdy, že zárodek smrti v sobě nosí, ale líčil jí nyní obšírněji tu druhou tíž, která jej už z doby útlého mládí k zemi krušila a o radosti života jej olupovala; byl to beznadějný, jak se mu zdálo, úpadek toho starého, někdy tak slavného českého království. Vida její pozornost, vnímavost a hlubokou její sympathii, stával se výmluvným, tak že ji někdy uchvacoval. S celou silou svého nadšení, své lásky pro ony nivy krví a slzami zbrocené, s celým peklem svého záští proti odvěkým vrahům svého lidu, se vším zápalem a vzletem básnické své vlohy, beze všeho poučování a téměř beze jmen a dat, jal se před jejími zraky smělou, poetickou, trochu fantastickou budovu českých dějin stavěti. Cizí ten svět, netušený, zvláštní, měl na ni účinek jako objevení nové hvězdy, která zraky v udivení k sobě poutala, a obzvláště to zázračné z mrtvých vstání českého lidu, které jí Jan Maria tak nad míru tklivě a zajímavě líčil, dojímalo jí hluboce. Cítila při tom cosi jako při čtení evangelia.

Jan Maria netušil sám, jakým býval v těch okamžicích poetou, a byl překvapen,

když mu jednou řekla: „Kdo by to, co mi zde vypravujete, napsal způsobem takovým, aby to tisícům šlo tak k srdci, jako mluvená slova vaše mně, zasloužil by si díků nejen vaší vlasti, ale lidstva!“ Zamyslil se a srdce jeho pravilo mu: „Byl by to krásný úkol života a velký cíl poety . . .“ A viděl v Caterině náhle svou musu. Pro ni pak splynuly ty jeho Čechy, ta daleká za horami země, v které se matka její zrodila, ta země, jejíž jméno z nejútlejšího dětství znala a kteráž pro ni tentýž význam měla jako vybájené kraje, v nichž všechny Suntarelliny pohádky se odehrávaly, splynuly ty jeho Čechy v mysteriósní jakousi totožnost s ním, s jeho duchem, s jeho celou osobností. Polomythičnost toho kraje shodovala se se zjevem toho krásného, bledého, zasmušilého, z daleka přišlého muže. Její fantasie vídala v něm něco bludnému rytíři nebo hellenskému heroovi podobného. Jako oni přišel též z neznáma se zvláštním jakýmsi nimbem kolem sebe, a chvěla se někdy, aby opět do neznáma nezmizel jako fantóm, aby neodešel jako oni — na Mont Salvage nebo na Olymp.

Pohoda byla už docela jasná a slunná, ale nezmiňovali se nikdy o té vyjížďce do Isoly Farnese, ba nemyslili ani na žádnou procházku mimo dům. Ta stará zahrada, plná slunce a stinná zároveň, byla jim tak drahá a měla pro ně už význam památného místa s glorií sladkých upomínek: byla je sblížila.

Večer, když Jan Maria u plápolajícího ohně vedle krbu sedával, zavíral oči a myslíval na Caterinu, a zjevovala se mu opět tak, jak jí byl na procházce pod stromy viděl. Ó, jak byla krásná, krásná! Nic malicherného nebylo u ní, vše tak vážné, a přece byla samá gracie. Byla jako Michelangelovy výtvory: síla a sladkost se tu spojovaly, pronikaly se, splývaly v soulad. V prostotě její bylo též něco velkého jako v nesmrtelných postavách toho největšího všech mistrů. Ani si ji v nějaké tak zvané brillantní, „dobývací" toilettě představiti nedovedl. Tak málo asi jako některou ze Sibyll v Sistině. Mimoděk napadla mu jednou paní Dragopulos.

„Vari, ďáble!" vzkřikl a utíkal se k vidině své Beatrice jako k oltáři čistoty a spásy! A pak se usmál. Vždyť mu ta žena byla už tak lhostejna, vzpomínal tak málo na ni, že mu nebyla nebezpečná, a nebylo ani třeba vzývati Beatrici. A Beatrice podpírala mezi tím hlavu o ruku a myslila na něj. Myslila nyní už bez přestání na něho.

„Není šťastným," opakovala si ustavičně. A pak myslila na to, jak sladko dávati útěchy.

„Je někdy tak bledý a znavený," vzdychla si mimoděk, a zase jí přišlo na mysl, jak krásné to povolání býti milosrdnou sestrou,

„Je to podivné," dumala dále. „Jakmile pozoruji u něho nějakou slabost, cítím se silnou a mám přání býti mu podporou."

Náhle vzplanula v ní otázka. „Co to vše znamená?“

„Je to láska?“ zašeptala si. Srdce jí bilo, ale neodpovídalo za ni, jen tiše, tiše šeptalo cos v ní: „Snad!“

Tak to trvalo nějaký čas, když Jan Maria jednoho dne od svého bankéře v Římě billet obdržel, jímž jej bezodkladně k sobě zval. Byly to nemilé záležitosti. Čekal už dávno zásilku peněz z Prahy, která nepřicházela. Byl trochu znepokojen. Odhodlal se, že pojede hned do města. Snad se vrátí v obvyklou hodinu k procházce v zahradě. Vzkázal contessině, že jej jistá záležitost do Říma volá, a dal se ptáti, nemá-li pro něj nějaký rozkaz.

„Contessina vám děkuje,“ vyřizovala Suntarella. „Není jí však ničeho třeba. Prosí toliko, abyste paní Giovanninu pozdravil, uvidíte-li ji.“

„Sotva,“ odpověděl. „Vyřídím svou záležitost a vrátím se pak hned nazpět, tak že ještě před večerem přijedu.“

Nedaleko Ponte Molle potkal fiakra na silnici, jedoucího z města. V kočáře seděla stará paní a mladý muž. Zdál se mu povědom, ale nemohl si hned vzpomenout. V tom však pozvedl onen pán pozdravuje klobouk.

„Ó, pan Luigi Galli!“ napadlo Janu Marii, a klonil se dámě, kterou měl za matku mladého doktora.

„Contessina dostane hosti," řekl si, když se byly kočáry minuly. A měl jakýsi nepříjemný pocit. Nebyla mu paní Giovannina jednou řekla, že si matka Giggiho vřele contessinu za snachu přeje?"

„Ovšem od takového přání k uskutečnění jest ještě daleko!" těšil se a zapomněl za chvilku na pana Galliho a jeho matku. Byl svou peněžní záležitostí zaujat.

Paní di Galli byla se poněkud zamračila, když ji pan Plojhar pozdravil. Uhodla, kým jest.

„To je ten cizinec," tázala se syna, „bydlící v San Cataldě?"

„Ano, mamma. Výtečný člověk!" odpověděl Giggi klidně, dívaje se na slunce svýma veselýma očima. „Nějak se zase sbírá k dešti," dodal.

„Výtečný člověk!" opakovala matka. „U tebe je každý dobrý, výtečný, nevíš-li náhodou o něm, že spáchal vraždu."

„Co máte proti tomu cizinci?"

„Nemám ráda lidi s dobrodružnými nápady. Každá výstřednost jest následek nějaké nesrovnalosti, buď v mozku nebo v srdci. Ostatně se bojím, aby nekompromitoval Caterinu."

Luigi se usmál.

„Nebylo by divu, kdyby se do ní zamiloval," řekl. „Avšak tím by ji přece nekompromitoval? Caterina je klidná, vážná a rozumná."

„Takoví lidé dělají pak právě ty největší hlouposti, když se do toho dají," řekla matka suše.

„Možná, když se do toho dají. Ale Caterina se do takových hloupostí nedá. Ne tak snadno."

„I já mám v ni tu největší důvěru, a miluji ji jako svou vlastní. Jinak bych teď nejela s tebou — abych ji prosila, aby se stala do opravdy mou dcerou." Hleděla mu do očí a usmála se.

„Co to mluvíš, probůh?" divil se Giggi. „To vypadá, jako bys chtěla —"

„Vypadá?" přerušila ho matka. „Je tomu tak! Poprosím ji, aby se stala tvou ženou. Vidím, že sám se k tomu kroku neodhodláš. Je to starý můj plán, víš to. Jsi tak nemotorný," pokračovala s něžným úsměvem, který jejím slovům ten pravý smysl dával, „tak nemotorný, že bys vše pokazil, kdybys sám za sebe mluvil. Ah, chci míti tvé štěstí zabezpečené, než zemru, a jsem stará, hodně stará —" a slza vyskočila jí z očí.

„Mamma, mamma," chlácholil ji Giggi a líbal jí ruce, a pak dodal: „Tak promyšlenou intrigu osnovati? Kdo by to byl o tobě řekl!"

Neměl nejmenšího tušení, proč matka ho doprovází, když z Říma vyjeli. Byl jí ráno řekl, že je do La Storty k nemocnému povolán, kterého už byl dříve jednou v Římě léčil, a že se cestou u Cateriny zastaví.

Paní Galli ustrojila se na rychlo a řekla mu prostě, že té příležitosti k návštěvě v San Cataldě použije. V tom nebylo nic kromobyčejného — a nyní vyšla taková věc na jevo!

„Nuž nenamítaš přece ničeho proti tomu?“ tázala se matka po přestávce.

„Myslím, že Caterina nesvolí,“ řekl zamyšleně. „Jsme sice dobří přátelé, srdeční kamarádi, chceš-li — ale —“

„Ó, v takových věcech se vyznáme my ženské lépe,“ smála se paní Galli. „Jen na mě spolehej.“

„Mamma mia, košík je vždy nepříjemná věc,“ řekl Giggi, „i když člověk vášní neplane, aniž ješitností hoří.“

„Tobě košem!“ zvolala s hrdým úsměvem, plným té posvátné domýšlivosti mateřské, která bývá někdy tak dojímavá.

„Připusťme možnost,“ smál se Giggi.

„Poslyš a nesměj se,“ řekla matka vážně a svlékala okázalým způsobem rukavice.

„K čemu se to připravuješ?“ divil se. hledě na podivné její počínání.

„Jedeš do La Storty, viď, a necháš mě u Cateriny v San Cataldě,“ začala mu vysvětlovati. „Nuže, až s ní budu sama, promluvím s ní a přivedu všecko do pořádku. Hleď, snímám zde ty dva tenké zlaté kroužky, můj a tvého otce snubní prsteny, s pravé ruky a navléknu je na čtvrtý prst levé ruky. Svolí-li Caterina, vrátí se prsteny na staré

obvyklé místo. Stane-li se opak — věc ostatně nemožná — ponechám prsteny zde, a jakmile vstoupíš po mém návratu z La Storty do pokoje, ponesu svou levou ruku jako náhodou na čelo. Nuž, uvidíš-li prsteny na ní, víš, že jsi zamítnut. Caterině neřeknu, že o mých námluvách víš, a nebude v tom pravdě nepodobném případu odmítnutí žádných pro tebe rozpaků. Doufám, že jsem mluvila zřejmě a exaktně jako legální nějaká listina?"

„Podivuhodně, mamma mia," zvolal polo važně, polo se smíchem. „A ta ubohá Caterina nebude tedy tušiti, jakými mysteriósními znameními spolu před ní mluvíme?"

„Nebude. A tak uspořím ti i jí nepříjemnost, stane-li se to, co za nemožné pokládám. Nebudeš ani minutu v nejistotě."

Navlékala opět svoje rukavice, klidně, s výrazem dokonalé jistoty o svém vítězství.

„Můj osud buď tedy v rukou tvých a jejích," řekl, a oba se zamyslili. —

Caterina vyšla ihned svou tetu přivítat, když Suntarella jí její příjezd oznamovala. Vyšla až před dům, kde paní Galli ještě se svým synem rozmlouvala a ho k tomu měla, aby se brzy z La Storty vrátil.

„To se divy dějou!" zabručela Suntarella, která za Caterinou pomalu se schodů stoupala. „Kdy ta už zde nebyla!"

Neměla nikoho z příbuzenstva contessiny obzvláště ráda, vyčítala všem, že pro Caterinu nemají ani dosti lásky, ani dost ohledů.

„Vidíš, jak umím slovo držet," řekla paní Galli, když se objímaly a líbaly s neteří. „Neřekla jsem ti posledně v Římě, že tě brzy navštívím?"

Zatím obracel kočí zase směrem k silnici, a Luigi vysvětloval, že se nemůže zdržovat, že pro matku přijede a pak že si zde pobude.

„Ale neotálej tam dlouho a zůstaň pak déle zde než obyčejně," prosila Caterina. „Jsi jako pták, hned vždy odletáváš a zmizíš."

Paní Galli se usmívala tím svým milým, toskánským úsměvem, dobrým a přece plným finessy. Byla Florentankou, ne pouze rodem, ale tělem i duší, a neodvykla si, ač většinu svého života byla v Římě strávila, ani svou zvláštní florentinskou výslovnost. Bylo by se jí to nejen affektací, ale v jistém stupni zradou na rodném městě zdálo.

Když byla plášť a klobouk odložila, chodila nepokojně po komnatě a nechtěla usednout.

„Chci si krev zas trochu do oběhu přivésti, mám nohy docela ztrnulé," vymlouvala se, ale v pravdě bylo to rozčilení, co jí sedět nedalo.

„Kdyby byl Giggi aspoň sklenici vína přijal," řekla Caterina, „ale je tak svědomitý, myslí pořáde jen na své pacienty, na sebe zapomíná. Je dokonalý. Jak hrdá můžete býti na svého syna, teto!"

„Myslíš?“ ptala se paní Galli a zastavila se před Caterinou a vzala ji za hlavu i políbila ji na čelo. Zářila radostí.

„Jak krásná as byla teta, když byla mladou,“ myslila si Caterina, hledíc na jemné, bledé ty tahy, které následkem radosti právě slabým, růžovým květem se projasňovaly a mládly, a na dlouhé, temné ty oči, které byly v tom okamžiku plny světla a vlahé.

„Jezte vy aspoň nějaký biscuit a ohřejte se vínem,“ prosila nahlas mezi tím, co takto rozjímala.

Teta Galli nutila se do biscuitu a připíjela k tomu trochu vína.

Na cestě si říkala, že nezačne záhy o své záležitosti mluvit, teď ale nebyla jiné myšlénky schopna a neměla klidu déle čekati.

„Ah, co,“ rozhodla se, „nejlépe hned jednat.“

Ale ku podivu, věc, která se jí byla zdála tak snadná, prostá, o které vždy myslila, že se sama sebou vyřídí, ukázala se jí pojednou co složitá a těžce přístupná. Nevěděla, jak začíti, a měla neurčitý, nepříjemný pocit, který si vysvětliti nedovedla. Nevěděla, jakým způsobem, jakým sdružením představ jí pojednou ten mladý muž na mysli tanul, jejž byli s Giggim na silnici potkali. Zamračila se nevědomky a mlčela.

Caterina vyptávala se na rozličné známé v městě a nepozorovala hned, že teta zatvrzele neodpovídá, konečně se zarazila.

„Co je jí?“ divila se a zamlčela se též. Za chvilku však upřela svoje vážné, produševnělé zraky na tetu a opakovala tu otázku nahlas.

„Co je vám probůh?“ řekla ještě jednou, poněkud starostlivě, když paní Galli pořád neodpovídala. Tato však řekla si v duchu:

„Ah, co! je to tak prosté, nač váhat,“ a vzala svou neteř náhle oběma rukama za ramena, políbila ji téměř vášnivě a zvolala: „Caterino, buď jeho ženou!“

„Jeho ženou?“ opakovala dívka mechanicky po ní. „Koho?“

Ta otázka: „koho“ byla zbytečná, věděla to dobře, a ani jí nenapadlo snad předstírati, že nerozumí. Teta byla tak často narážky činila, a Suntarella byla přímo s ní o tom více než jednou mluvila.

Caterina věděla tedy určitě, co a koho teta míní, nebyla to ona, byl to pouze její jazyk, který se tázal. Zároveň zmocňoval se jí však neurčitý, nepříjemný pocit, bylo jí, jako by někomu ubližovala, jako by někoho klamala. Paní Galli si však to „koho?“ docela jinak vykládala. „Dívčí stud a skromnost,“ myslila si, „a trochu čtveráctví zároveň.“

„Ah,“ řekla nahlas. „Chceš, abych ještě zřejměji mluvila? Hraješ si na překvapenou! Oh, ty zlá, zlá Caterino. Ale víš dobře, koho myslím. Víš, že pro mě na světě neexistuje nikdo než můj Giggi a pak ty! Ty víš, že

si to dávno přeju, ty víš, jak tě Luigi má rád, a já vím, že ty jej máš tak ráda jako on tebe! Mýlím se?"

Caterina mlčela, ten nepříjemný pocit se vzmáhal víc a více.

„Mýlím se?" opakovala paní Galli a hladila jí vlasy.

„Mám Luigiho velmi ráda —" řekla pomalu.

„A budeš jeho ženou!" zvolala paní Galli a tiskla tvář mladé dívky k srdci.

Caterina cítila náhle jakousi slabost, něco jako zbabělost, něco jako couvání před rozhodujícím činem. Hlava její zůstala chvilku na prsou staré paní ležeti, byla taková úleva v tom mlčení, v tom skrývání tváře. Avšak ta skleslost mysli pominula záhy a v jejím nitru dálo se něco hrozného. Bylo jí, jako by se něčeho lekla, srdce se jí téměř zastavilo, mrazilo ji a hučelo jí v uších. Bylo jí, jako by zřejmě lhala a klamala. Vyčítala si podlé pokrytectví. Vyrvala se prudce z objetí paní Galli a hleděla jí přímo do očí. Byla bledá a rty její se třásly.

„Ne, teto, ne!" zašeptala. „Odpusťte, ale nemohu —" více říci nedovedla.

„Ty nemyslíš to do opravdy!" zvolala paní Galli a zbledla též.

Bylo krátké mlčení.

„Ty to nemyslíš do opravdy!" opakovala.

„Nelhu nikdy, teto," řekla dívka tiše.

„A proč odmítáš mého syna?“ tázala se paní Galli, a vlastní její slova ji tak zarmoutila, že jí oči zvlhly.

Caterina mlčela. Obličej její bledl však ještě více. Co měla říci? Viděla pojednou v prázdnu, do kterého zírala, mlhavý jakýsi přízrak, dívající se na ni ne očima, ale dvěma úsvity . . . Slabý vzdech vyšel jí třesoucíma se rtoma, slabý, snivý úsměv, ne, pouhý úsměvu stín vznítil se jí v očích a zdál se, že jí poletuje kolem úst jako motýl nad květem.

Paní Galli však uviděla úsměv ten určitě a uhodla jeho záhadu a jeho význam.

„Ah, ty miluješ jiného!“ chtěla zvolat, neb ona též viděla jakýsi přízrak, viděla toho mladého, bledého cizince, jedoucího do Říma a pozdravujícího ji a Giggiho s kočáru. Bylo to jako blesk. Potlačila svůj výkřik. Caterina nechtěla býti ženou jejího syna, okamžikem stala se jí tedy téměř cizí. Náhle zela mezi nimi propast.

„Jakým právem mohu jí teď něco vyčítat,“ myslila si. „Vždyt mi ta dívka není ničím.“ Na tváři její zjevil se bolestný, smutný rys, jejž tam Caterina nebyla nikdy před tím viděla. Rozlítostněna propukla v pláč.

„Oh, já vás urazila,“ řekla tiše a vzala ji za ruku. „Odpuste.“

„Ne, ne, neurazilas mě,“ řekla paní Galli dojata. „Ale vidíš, byl to sen mého

života," dodala pak a slza jí tekla pomalu po tváři.

Caterina klekla na koberec a položila jí hlavu do klína.

„Já nemohu, já nemohu!" opakovala plačíc. „Odpuste."

Na chodbě bylo Suntarellu slyšet.

„Vstaň!" řekla rychle paní Galli. „Vše zůstane mezi námi. Umyj si rychle slzy čerstvou vodou."

Suntarella vešla a Caterina pospíchala poslušně s odvrácenou tváří do své ložnice. Máčela si tam oči vodou.

„Já to vždy tušila," říkala mezi tím, „a nikdy mě to ani nepobouřilo, ani radost nepůsobilo. Tak klidná, pokojná jsem bývala . . . a teď . . ."

Zakryla si tvář oběma rukama a bylo jí tak bolestno. Avšak ať zavírala oči, jak chtěla, ty ‚dva úsvity' se jí pořáde před zrakem kmitaly.

Slyšela pootevřenými dveřmi, jak teta Galli klidně se Suntarellou rozmlouvala a jak jí pravila: „Caterinu rozbolela tak náhle hlava —"

„Ah," zvolala rozzlobeně Suntarella, „teď snad contessina uvěří! Mluvila ráno s tou starou čarodějkou Cechinou, a varuji ji vždy před ní. Má uhrančivý zrak. Ale ovšem, ‚jettatura' je prý hloupá pověra! Teď je u těch mladých lidí všechno pověra! Snad i madonna, pomalu, ne? Pán Bůh odpusť mi hříchy."

Caterina soudila, že to vhodný okamžik, a vrátila se tedy do pokoje. Mlčela, když ji Suntarella znova kárala a před ubohou žebračkou Cechinou varovala.

Mezi tím rozjímala paní Galli v úkrytu svého srdce.

„Není ještě vše ztraceno," říkala si. „Snad se mýlím. Může to být, že ten cizinec se její fantasie dotekl. To není jestě láska. On sám snad na nic podobného nemyslí."

„Snídaně čeká," řekla Suntarella, když myslila, že byla contessinu dost vyplísnila.

„Nuž, pojďme," řekla paní Galli, „mám, věru, hlad."

Caterina byla tonem jejího hlasu potěšena, ač věděla, že v něm, jako ve slovech tetiných, byla pouhá diplomatická přetvářka. Ukázalo se to při snídaní, kterou nespokojená reptající Suntarella téměř tak nedotknutou odnesla, jak ji byla přinesla. Slova vázla též, jistá chladnost se strany paní Galli a nervósní ostýchavost se strany její neteře se brzy dostavily, a obě ženštiny měly jen jedno přání, aby to nepříjemné položení brzy končilo. Když přišly do salonu zpět, chopily se obě dychtivě ručních prací a oddaly se vyšívání s horlivostí až úžasnou. Hodina za hodinou loudaly se pomalu, zdály se nekonečné a jen nahodilé příchody Suntarelly činily kýžené oasy v tom trapném mlčení neb nuceném hovoru. Konečně bylo rachot kočáru pod oknem slyšet.

Oběma vypadly práce z rukou, obě cítily pravé ulehčení a obě upřely oči na dvéře, ve kterých se Giggi objevil. Veselé jeho oči zajiskřily se přes všechen zdánlivý jeho obyčejný klid, a zraky zaletěly zvědavě k mladé dívce. Její vnitřní zvlnění bylo sice patrné, na její tváři však nebylo lze z výrazu její zmatenosti na nic určitého hádati, nemohl tedy dle toho o výsledku matčiných námluv souditi. Obrátil se rychle k paní Galli. Její pohnutí, její dojmutí, její lítost zmizely pojednou, když uviděla tvář svého syna, bolest bodla ji krutě v srdci a náhlá zloba proti Caterině ji zachvátila. Luigi zamítnut! Teď, v tom okamžení teprve cítila velkou tu urážku jemu a mateřskému jejímu citu učiněnou. Tvář její zapálila se hněvem. Pozvedla prudce levou ruku na čelo, aby mu umluvené znamení dala.

„Jak jsi dlouho meškal," zvolala, „nemohla jsem se ani dočkati. Pospěšme si do Říma zpět."

Caterina spustila hlavu. Luigi zarazil se na okamžik, pak ale propukl v dobrosrdečný, upřímný smích. Dřívější, bolestný výraz na tváři matčině byl by jej zajisté dojal; její hněv však, ten prudký, nepřirozený pohyb ruky a představa, že jednala dle umluveného znamení jako v nějaké divadelní hře, působilo na něj komicky. Za to umluvené znamení začal se ostatně patřičně styděti. Bylo mu, jako by tu ubohou Caterinu zákeřnicky na-

padali, jako by ji podváděli. A ona hleděla tak prosebně k němu, a takový zmatek se jí jevil na tváři, taková nejistota, která se zřejmě tázala: „Víš o tom, co tvá matka na mně chtěla?“ Bylo mu jí od srdce líto, vyčítal si něco zradě podobného. Styděl se a začervenal se, a smích jeho umlkl.

Matka to zpozorovala a vykládala si to křivě. „Ubohý,“ myslila si a vrhla na Caterinu mračný pohled.

Dívka jej zachytila a pozvedla mimoděk mlčky slabě ruce. Rty její se chvěly, jako by o odpuštění prosily, a spustila opět hlavu. Byla neskonale dojímavá v tom němém bolu, v tom dívčím zmatku. Luigi šel k ní, mužná jeho upřímnost neváhala okamžik.

„Caterino,“ pravil srdečným a pevným hlasem a vzal ji za obě ruce, „nermuť se. Vím vše. Buď klidna, ty's mi neukřivdila. Ani mně, ani někomu jinému.“

Překvapení a radost zasvítily jí v očích.

„Ty víš . . .“ začala nesměle.

„Všecko, žádost matčinu i tvoji odpověď, a to bez čárů. Měli jsme umluvená znamení, já a mamma. Hleď jen na ty její prsteny, jsou dnes na levé ruce; pamatuješ se, že je nosí vždy na pravé? To znamená: ‚ne Giggi, ona tě nechce za muže.“

„Ah,“ řekla Caterina velice překvapena, a vzhlédla k tetě, a slabý, dětinský úsměv se jí jako paprslek rozléval po tváři.

„O, Giggi, ty jsi bezohledný! Stavíš mě do tak nepravého světla a vydáváš mě posměchu!“ zvolala paní Galli, začervenajíc se hněvem do temna, a vstala prudce.

„Odpusť, mamma mia, odpusť,“ řekl s takovou až dívčí něžností a vzal teď ji zase za obě ruce, které hladil a líbal. „Chybili jsme! Moje chyba ale je větší, já neměl svolit. Jinak ale než vyznáním celé pravdy nebylo lze chybu naši napravit.“

Paní Galli byla přítulností jeho odzbrojena. S láskou hleděla na syna a obrátila se pak ne bez rozpaků k mladé dívce. Neřekla ničeho, ale Caterina spěchala k ní a políbila jí tiše ruku.

„Odpouštíte?“ tázala se pak tiše, šeptem, a oči její bloudily od matky na syna.

„Zůstane mezi námi vše jako před tím!“ řekl Luigi. „Vidíš, Catino, máš úplně pravdu. Jsme bratr a sestra. Kdyby bylo jinak, což bych byl nějakého prostřednictví potřeboval a připouštěl? Posoudila jsi náš poměr úplně dle pravdy. A jaké štěstí, že jsme tak blízce příbuzní! Jinak bych se ti nyní nejspíše vyhýbal a stranil bych se snad. Ale tak se zapomene rychle. Neztratilas přítele, věrného a pravého, věř. V čas potřeby ti to dokážu, Caterino.“

„Můj Giggi, můj synu!“ zvolala paní Galli pohnuta až k slzám.

Caterina mu silně stiskla ruku jako přítel příteli, ale mlčela.

Giggi pokračoval žertovným tonem, do kterého se poněkud nutil; neb cítil, že byl pohnut.

„Bylo by tě, Catino, věčná škoda," řekl. „Mám jen jednu velkou lásku, jednu vášeň: medicinu! Strašná by to byla pro mou ženu sokyně! Lituji napřed tvé snachy, mamma mia, ožením-li se totiž vůbec kdy. Jaké to budou scény, až mi na to přijde, že mi moji pacienti a zajímavé jejich případy více na srdci leží než triumfy její vítězné toiletty na posledním bále a všechen skrytý obdiv a patrná závist jejích přítelkyň!"

Všickni tři se zasmáli s nejrůznějšími pocity, skrytými pod zvuky toho smíchu, a pak nastalo malé, hluboké mlčení, které prapodivně na ně účinkovalo. Cosi elegického ozvalo se v srdci Luigiho i v srdci obou ženštin.

Suntarella objevila se co spása. Stála mezi otevřenými dveřmi, vedoucími do jídelny.

„Je libo k stolu?" tázala se klidně, a všickni tři vstali téměř radostně. Vítali tu změnu.

Suntarella odstoupila stranou, aby v cestě nestála, a nikdo si nevšiml podivného úsměvu na její tváři. Byl zchytralý a spokojený. Nikdo nebyl její přítomnost vedle v jídelně zpozoroval, a slyšela z jejich rozmluvy právě tolik, co potřebovala, aby uhodla vše.

„Dobře, dobře, paní Galli," šeptala si, slyšíc teď její živý rozhovor. „Jen se tvařte veselou! Suntarellu neošidíte. To bylo tedy tvoje bolení hlavy, malá zmije?" myslila si, když uslyšela teď tichý Caterinin hlas, pobízející Luigiho, aby matce vína nalil. A když slyšela opětný nucený jeho smích, cítila dokonce cosi jako pomstychtivost a škodolibost. Musila si malého, zlomyslného triumfu dopřát. Vešla do jídelny.

„Pane Luigi," začala s tou důvěrností, ku které ji známost s mladým doktorem z let jeho chlapectví opravňovala. „Jak vede se tomu vašemu pacientovi v La Storta?"

„Znáte jej, Suntarello? tázal se místo odpovědi.

„Neznám, ale obávám se, že vám zemře. Nepřinesl jste mu dnes zajisté štěstí."

„Jak to myslíte?" divil se.

„Inu, vy arcit se mi vysmějete. Jste učený, a já hloupá, pověrčivá žena. Dost jste se mi nasmál k vůli mé starosvětské víře. Nuž, když jste dnes dopoledne přijeli, seděla ta čarodějnice Cechina nedaleko naší zahrady. Chtěla jsem vás varovat, abyste dnes ničeho nepodnikal, že nebudete míti v ničem štěstí, neboť uhranula vás zajisté. I ubohou contessinu uhranula, když od ní almužnu přijímala. Bolí vás ještě hlava?" Obrátila se ku Caterině a pak pospíchala z pokoje, aby neuhodli dle její tváře, že ví všecko. Jejich

mlčení jí stačilo. Dnes se jí pan Luigi konečně zapomněl vysmívati!

Když odjeli, lehla si Caterina na divan do svého pokoje. Cítila se velice unavenou. A přece musila stále přemýšlet. „Kdybych ho nebyla poznala," šeptala si, „byla bych Luigiho zamítla?" Neodpovídala si na tu otázku. Zapomněla náhle na Luigiho, a myslila jen na toho druhého. A bylo jí tak sladce a úzko.

Suntarella byla též zamyšlena. Netázala se na nic. Stála u svého okna. Myslila též na toho druhého.

„Má pravdu contessina," šeptala si zase ona. „Je mladší, je mnohem hezčí a doufám, že je bohatý. Jak mohl by jinak ten zahálčivý zde život vésti? Jen jedna otázka: Miluje ji také?"

Suntarella se lekla, pak se ale chlácholila: „Ó, zajisté! Jak by to bylo jinak možné! Ale přece bych jen ráda, aby se už určitě vyslovil." Zadumala se hluboce a pak se usmála. „Je třeba těm mladým lidem trochu pomoci, aby věděli, co chtějí. K čemu bychom my staří to byli prodělali před nimi?" A mimoděk si vzpomněla na ty dávné časy, když se všechno světlo slunce pro ni soustřeďovalo v zracích toho snědého, vysokého, krásného Beppa . . . který ji pak později tloukl a docela jednou nožem bodl. „Co na tom?" řekla si, když jí to teď napadlo. „Bylo to z lásky! Byl žárlivým."

A dala se do pláče, neboť Beppo byl už dvacet let v zemi. Padl v půtce s papežskými karabiniery.

„Ladri! Birbanti! Maledetti!“ zvolala Suntarella při vzpomínce na ně a zaťala pěst a k vůli nim přála svatému otci, že ztratil světskou vládu, ač byla jinak nejhorlivější katoličkou.

VI.

Jan Maria vrátil se dosti pozdě do San Catalda. Byl velice znaven, zasmušen a zamyšlen. Ona záležitost, volající ho do Říma k bankéři, u kterého měl úvěr velkým obchodním domem v Praze zaručený, byla jej velmi rozladila. Byl u něho hned po svém příjezdu sumu peněz vybral, jež nyní už vyčerpána byla, a očekával na dopis, Leopoldovi zaslaný, novou část peněz. Přišla sice, avšak o mnoho menší, než se domníval, tak že po vyrovnání účtů s římským bankéřem jen velmi málo pro nové výdaje zbylo. Zároveň došlo psaní. Leopold oznamoval mu, že jisté papíry, koupené někdy pro něho, nyní značně klesly, tak značně, že ztráta byla více než citelná, téměř bolestná, a Leopold radil, aby se rychle do Prahy vrátil, že bude nyní nevyhnutelně zapotřebí, aby se Jan Maria ve svých výdajích obmezil, a že vůbec bude s celým svým jměním v krátké době u konce,

bude-li dále pouze z kapitálu živ. Úroky pak nestačí už ani na skromnou existenci. „Přišel čas," psal Leopold, „kde se nutně musíš k nějaké práci odhodlat. Pomni, že ti hrozí mizina."

Jan Maria vyrovnal svůj dluh u bankéře, sebral, co zbylo, a chodil pak po Corsu na slunci. Aby trudné myšlénky a dojmy zaplašil, vešel do galerie Borghese, hledal útěchu u výtvorů velkých mistrů, aneb aspoň chvilkové zapomenutí. Náhodou setkal se v ‚sále zrcadel' s důstojníkem z italské válečné lodi, jehož byl v Cařihradě znal. Odlesk známé, přátelské té tváře zjevil se mu nenadále v křišťálové hladině mezi pestrými guirlandami, jimiž Mario de' Fiori zrcadlové stěny té síně tak graciósně pomaloval.

Bylo to radostné překvapení pro oba mladé muže. Měli společně krásné a zajímavé upomínky na dobu trávenou v Bujukdere, na dojmy a malá dobrodružství v té staré, malebné Brusse, a na vyjížďku odtamtud na blízký mýsický Olymp.

Objali se vřele, a když hlučné vítání jejich pozornost navštěvovatelů galerie k sobě obracelo, vyšli z paláce, a v protější ulici Condotti navrhoval důstojník, aby toto svoje setkání splendidní snídaní oslavili. Nejskvělejší restaurant v Římě, Spillmann v téže ulici, zdál se pro takovou příležitost jako stvořen. Jan Maria souhlasil a byli oba tak veselí, že se při šampaňském až do slzení

rozesmáli, rozešli se pak v nejrůžovějším rozmaru. Jan Maria zajel domů do ulice Giulia, a rozjaření jeho obrátilo se tam náhlou reakcí v hlubokou meiancholii: býval vždy smuten, kdykoli trochu více nad obyčej vína vypil. Smával se sám často sentimentální povaze svého „opilství". Teď nebylo mu však do smíchu. Peněžní jeho nesnáze, na které u Spillmanna si ani nevzpomněl, ležely mu nyní těžce v mysli. Sedl k stolu a psal Leopoldovi odpověď. „Neprodleně domů jeti," psal, „znamenalo by pro mě urychlenou smrt. Cítím tu vaši zimu až sem. Nemohu se vrátit. Pošli hned žádané peníze. Ať nezbude třeba nic. Vím beztoho, že brzy zemru."

Poslední tato věta jej zarmoutila velice. Cítil lítost sám nad sebou. Rozechvěn vyskočil z křesla.

„Ne," zvolal. „Vždyť tomu nevěřím!" A chtěl psaní roztrhat. Ale nechtělo se mu jiné psát. Přeškrtl tedy závěreční větu, zapečetil list a donesl jej sám na poštu. Pak sedl do fiakru a jel až k bráně del Popolo. Tam vystoupil a poslal kočár zpět. Byl tak nepokojný, že se mu sedět nechtělo, a umínil si, že půjde do San Catalda pěšky. Nešel po silnici, bloudil po stezkách i bezcestím. Slunce se nížilo. Chůze účinkovala na něho dobře. Vzduch, který se značně ochladil, rozptyloval jeho melancholii, a radostný pocit, že blíží še místu, kde Caterina meška, vzrušoval ho příjemně. Avšak ta mimovolná na-

rážka na smrt, kterou byl ve svém listu učinil, zněla mu přece jen jako neurčitá disharmonie na dně duše dále, mrak nechtěl úplně s jeho čela. Po dlouhém chození a bloudění, když se bylo úplně setmělo, dorazil domů.

Suntarella přišla jako obyčejně, když se z města vrátil, aby se ho ptala, má-li velký čili malý hlad. Po onom bohatém snídaní u Spillmanna nechtělo se mu jíst a cesta byla jej tak znavila, že mu nebylo volno. Toužil jen po samotě. Myslil na pošmurnou lyrickou báseň, kterou v něm pinie skloněná nad rozpadlým římským hrobem byla vzbudila. Chtěl ji napsat, ale dobrá Suntarella neodcházela, i když ji byl krátce pouze o koflík čaje a něco chleba poprosil. Její dnešní neodbytnost jej mrzela, nechtěl však přece žádnou nelibost na jevo dávat a odhodlal se tedy, že s ní promluví. Doufal, že jej dlouho mučit nebude.

„Vy měli jste dnes hosta?“ řekl na zdařbůh; napadlo mu, že byl dopoledne pana Galliho s matkou potkal.

„Ó, vy jste se nejspíše na silnici viděli? Ovšem, musili jste se potkat,“ řekla Suntarella a měla potají radost, že sám o doktorovi mluvit začínal.

„Ubohý pan Galli,“ dodala s povzdechem, „myslím, že dnes nebude mít nejlepší spánek.“

„Jak to? divil se Jan Maria.

„Ah, zlobím se tak na contessinu! Jsem tak ráda, že mi sama o ničem neřekla; kdyby se mně svěřila, musila bych ji plísnit. Bylo by to mojí povinností. Ale tak, když nic nevím, než to, co jsem tak náhodou jen z vedlejšího pokoje slyšela, mohu mlčet!“

„Nerozumím vám naprosto, paní Assunto,“ řekl Jan Maria a nelhal.

„Inu, neměla bych to snad dále povídat,“ řekla a sklopila trochu hlavu jako v kajicnosti. „Avšak je tak těžko mlčet, a vám to mohu přece svěřit! Vy mě neprozradíte u contessiny, ani nepovíte moje tajemství dále. Na vás se mohu spoléhat!“

„Myslím, že to nebude nic tak hrozného,“ řekl s úsměvem.

„Ó, ano, je to hrozné, co to nerozumné dítě vyvedlo!“ durdila se Suntarella a hleděla plně a pátravě na něho. „Krátce: byli zde na námluvy, on i paní Galli. Hleďte, tak hodný, dobrý, hezký člověk — a contessina jej zamítla, docela a určitě zamítla!“

Vzdychl z hluboka a radost jevila se mu v očích, ale mlčel.

Suntarella byla spokojena.

„Neměla to dělat, nejednala dobře ani moudře, řekněte sám!“ zvolala za chvilku.

„Nemám práva soudit,“ řekl a sklopil oči. „Contessina má zajisté své příčiny a důvody.“

„Ach, ty její příčiny!“ odpověděla s úsměvem, zdánlivě opovržlivým. „Jako kdybych je

slyšela, ty příčiny! Řekne: nemiluji ho. Čisté důvody! Láska by přišla později sama. Kdybych contessinu neznala a nevěděla, že nikoho, ale pranikoho nezná, řekla bych, že miluje snad někoho jiného. Tak ale, věru, nevěděla bych, koho! Leda snad starého našeho Francesca!"

Jan Maria se usmál a mlčel.

„Ale odpusťte, přinesu vám raději váš čaj," řekla teď stařena, jako by se upamatovala, a vyšla z pokoje.

„Myslím, že jsem mluvila zřejmě," šeptala si venku na chodbě a dusila v sobě smích.

Jan Maria vstal a hodil k psaní připravený papír do ohně. Už neviděl tu pinii, klonící se v soumraku pod pruhem purpurových, dohořívajících oblaků nad ssutinou římského hrobu, už necítil žádnou bázeň v duši, ale divokou jakousi naději, jakési znovuzrození, cosi jako úsvit nového života. Zamítla Luigiho! Měla zajisté vážnou příčinu, milovala snad jiného. Ten jiný mohl býti on sám. Ó ano, ano, nemohl se mýliti! Což neprozrazovaly ji její úsměvy, její pohledy? Nebyla celá její čistá duše v nich? „Beatrice!" zvolal a sáhl si mimoděk na to svoje bujně vzrušené srdce. Při tomto posuňku vypadl mu list z náprsní kapsy. Leopoldův list. Radost jeho změnila se náhle v žal.

„Ó bože můj!" zašeptal, „což mohu jí říci: buď mou? Jsem téměř žebrákem. Nemám,

kam hlavu položit. Jsem jako ta „hruška v širém poli“, o které se u nás tak dojímavě zpívá a mluví! Tak sám, tak opuštěn a každému cizí. Stojím mimo společnost! A ruce moje, což vědí, co to práce? Ach, nejsem mužem, jsem děckem, rozmarným děckem! Hanba mně!“

Klesl do křesla vedle ohně a zakryl si rukama tvář. Ani nepozoroval, že místo Suntarelly teď Angiolina vešla a že čaj na stolek vedle křesla postavila. Odešla tiše, jak byla přišla.

„Když vzpomenu, jak jiní žijí, jak pracují, se lopotí, zápasí — ale jak sladce jsou odměněni,“ rozjímal Jan Maria. „Žena stojí jim po boku, děti rostou kolem. Ó, prsa se těm lidem dmou hrdostí a srdce jim buší štěstím! A takový blahý, tichý, požehnaný život jsem nikdy chápat nedovedl! Jak často jsem vidinu takové existence odbýval téměř s pohrdáním! To bylo mi vše vždy příliš po šosácku. Ó, raději jsem se uzavíral do svého jalového sobectví a snil a snil a snil, že pro mne cos lepšího musí osud chovat . . . A nyní vidím, že jsem svůj život zahodil! Pozdě, pozdě, pozdě prohlídl jsem!“

Hlava mu klesla na hruď těžce, jako umírajícímu.

„Caterino, Caterino,“ šeptal a viděl ji před sebou tak, jak ji viděl pod stromy v zahradě kráčeti, zářící spanilostí, dobrotou, čistotou. V tom napadla mu však též Pelagie.

Jako přízrak temnosti a zloby zjevila se v té záři, vycházející ze zraků jeho Beatrice. Náhlý, nevolaný, ničím neodůvodněný byl ten zjev, pouze jako stín vedle světla.

„Milosrdný bože!“ zvolal polekán tou vzpomínkou, „jak smím o Caterině snít a v lásku její doufat? Já, já! Jak tomu dávno a krev moje vzkypěla divoce tam v divadle, když její prsty se dotekly mé ruky! Ne, ne! Z toho ráje čistoty jsem vyhnán, a na prahu jeho stojí ne anděl, ale ďábel sám a směje se mému zoufalství. Kdybych šlépěje tvoje v prachu líbal, Caterino, nečisté moje rty by je znesvětily!“

Zalomil rukama. A pojednou zněla mu zase ta frase v uších, kterou byl dříve Leopoldovi do Prahy psal: „Vím, že brzy zemru.“ Ale celé jeho tělo vzpjalo se teď mocně proti tomu rozsudku, všechna jeho mladost, všechny jeho síly vzpíraly se tomu tvrzení, výkřik vydral se mu z prsou: „Ne, není tomu tak, já lhal! Já lhal!“

A srdce jeho bilo prudce, únava jeho mizela, temné myšlénky prchaly a bylo mu jako by jaro v sobě cítil a se v záři koupal. Vůně květů a trav, zdálo se mu, že se nese pokojem. Vzal lampu a předstoupil před zrcadlo. Tváře jeho hořely, oči sálaly dlouhými paprsky. Usmál se.

„Jsem zdráv,“ pravil spokojeně, hleděl chvilku na sebe a postavil lampu stranou.

„Jsem zdráv a toť to nejhlavnější," řekl si. „Jsem mlád, jsem silným. Já chybil, nepojímaje posud svou životní úlohu, podléhal jsem příliš každému útoku, každému dojmu, však to dá se ještě napraviti. Vždyť mám vůli pracovat z nemám méně schopnosti než milliony normálních lidí. Pravda, zbloudil jsem, nejsem hoden jediného pohledu z hvězdného zraku té dívky — ale utíkám se k ní jako k oltáři, objímám její kolena, klekaje v prach. Chybil jsem, ale jak upřímně litoval jsem svého poblouzení! Ó, řeknu jí vše, vše, a ona pochopí, odpustí a spasí mě! Neodvrátí se ode mne, neb oči její nelhou, a nemýlím se, četl jsem to v nich, nejsem jí lhostejným!"

Kam zmizela jeho zoufalost? Nebylo po ní stopy. Byl mlád, život ležel před ním širý, širý, ztrácející se do nekonečna jako ta campagna, kterou byl před hodinou kráčel, a naděje svěží, krásná, se vším tušením, se všemi sliby jara skláněla se nad ním jako ona červánky politá pinie u toho římského hrobu, kterému všechno to zlo, jež jiní i on sám sobě byl učinil, teď přirovnával. Ta hrobka byla minulost, rozpadávala se v rum, byla prázdná, neboť ten, jenž v ní někdy ležel, byl k novému žití vstal, k novému žití, plnému blaha lásky . . .

Jak bylo mu volno! Vypil trochu toho zčernalého, už dávno vychladlého čaje na stole, shasl lampu a chodil ještě dlouho po tmě po pokoji, zapaluje cigarettu za cigarettou.

Konečně neudržel se unavením už na nohou a klesl na lůžko. Hleděl odtamtud oknem na hvězdy. Oči se mu zavíraly. Neměl už určitých představ, jen tu jednu myšlénku měl stále na paměti: poví jí vše, a ona bude jeho spásou! I ten pojem ztrácel určitosti. Poslední, co se mu v obraznosti zrcadlilo, byla ona červánky politá pinie, skláněla se nad ním, a byla to zároveň Caterina, a hvězdný úsměv jejího zraku vešel v jeho duši a odlesk jeho jevil se mu na rtech a svítil mu do usínajících už očí. Vědomí jeho ponořilo se do mysteria hlubokého spánku, jako hvězda do nedomyslného bezdna prostoru zapadá. —

Ráno probudil se s jakousi tíží na prsou a v každém údu. Vstal téměř tak unaven, jak byl lehl. Chladná voda, kterou se vždy s pravou rozkoší dlouho myl, vrátila mu konečně trochu svěžesti. Pak se strojil před zrcadlem a cítil se spokojen, vida ruměnec na své tváři. Ó, byl zajisté úplně zdráv. Byl se včera pouze trochu ušel.

Zpíval si tiše úryvky ze všelijakých oper mezi tím, co svou toilettu dokončoval. Pochod z ‚Normy', pak ‚Casta diva', ale ne dlouho, neb při slovech ‚casta diva' musila mu hned Caterina napadnout a myšlénky jeho se zastavily u jejího obrazu. Začal o tom rozjímat, jakými slovy o své lásce k ní promluví, a jakými o svých omylech a o svém pobloužení . . . Zarazil se. Ó, jak jí to vše říci a

neuraziti cudný její sluch? Bylo mu nevolno. Ne, chtěl teď raději uvažovati, jakým způsobem se uchopí nějakého úkolu v skutečném životě. Ona mu snad sama poradí, byla tak rozumná, tak opravdová a vážná přes všechnu svou dívčí prostou, nehledanou poesii a gracii. Ona poradí, ale on učiní návrhy, dá jí na vybranou. Má se naturalisovat v Italii a dáti se do královské mariny vřaditi? Anebo odhodlala by se jíti s ním někam na Kavkaz, kde by si za skrovný zbytek svého jmění malý statek koupil? Vždyť miluje Caterina samotu! Žije tak prostě, tak docela mimo společnost, mimo hluk. A zařídil by jí tam tak útulný, milý domek. Prostý zajisté, avšak ne chudobný . . . Myslil hned na samé orientální koberce, měkké a vkusné, kterými by stěny jejího pokoje ověsil, podlahu, divan, stoly pokryl. Nestýskalo by se jí tam po vlasti zajisté, s tou velkolepou krajinou před okny . . . A jemu? Bylo mu bolno, bolno. Ach, vždyť téměř žádné vlasti neměl. Miloval ji, tu neblahou zemi, celou silou duše své, ale byl v ní cizincem. Bylo mu, jako by ho byla vypudila za své hranice. Miloval ji, více jak chimeru, ideál než jak skutečnost. „A moje verše? . . .“ tázal se a vzal sešit do ruky, do kterého byl ty přepsal, které se mu zdály nejlepší ze všech, jež byl posud složil. „Což to něco znamená?“ pokrčil rameny. „Což je bude někdo čísti?“ Byl zase smuten, odložil je, nedělal více plánů. Poodešel k oknu a

otevřel je. Byl tichý den pod mrakem, a stromy šeptaly si tichounce a dřímavě. Konejšilo ho to. Bolest se mu pomalu zase z rozvlněných citů ztrácela a tichý jakýs, resignovaný smutek, ne docela bez sladkosti, zůstal na dně jeho mysli. Stál takto hodnou chvíli, když Suntarella zaklepala a vešla. Celou noc byla své plány kula a ráno, věrna jim, přemlouvala Caterinu, aby dnes na tu dávno určenou návštěvu k donu Clementu si konečně vyjela. Předstírala, že nutno byt radikálně čistiti, že se stydí za ta okna a dvéře! A pak ten ubohý don Clemente! Zdálo se jí prý o něm, nehezký to byl nějak sen. Kdo ví, není-li churav? Snad potřebuje pomoci, které mu tam v té poušti nikdo neposkytne. Ta stará, poloslepá Ersilia, jeho hospodyně, zanedbává vše, je vždy třeba, aby ji ob čas někdo povzbouzel a trochu vyplísnil. Don Clemente to však nedovede. On nepozoruje ničeho. Ale jediné slovo contessiny, kterou Ersilia zbožňuje, stačilo by, aby se v Isole Farnese zase vše na nějaký čas k lepšímu obrátilo. Caterina rozmýšlela se chvilku.

„Pojedu," řekla pak, „ať mi Francesco koně osedlá. Avšak jsem vlastně trochu vázaná. Pan Jan Maria —"

„Řeknu mu, že byste dnes svůj slib splnila —"

„Ne tak, jinak to musíš říci," odmlouvala contessina, lekajíc se nějak toho slova ‚slib'

„Dobře, zeptám se ho, nemá-li dnes náhodou chuť podívat se na ty staré hroby, vy že jedete k donu Clementovi.“

S úsměvem šla pak do kuchyně, vzala připravenou kávu a donesla ji panu Plojharovi.

„Obsluhuji vás dnes sama,“ řekla pozdravujíc, když se Jan Maria od okna obrátil. „Francesco je zaměstnán, sedlá koně pro contessinu, Radila jsem jí, aby jela navštívit dona Clementa. To je ten starý kněz nedaleko Isoly Farnese, víte? Ubohá contessina, je tak zamyšlená. Doufám, že trochu tou cestou pookřeje. Kdo ví, na co myslí? Nemohu nijak na to přijít.“

Panu Plojharovi zatlouklo srdce prudčeji.

„Contessina mi slíbila, že mě někdy seznámí s donem Clementem,“ řekl nesměle.

„Ano. Vzpomněla si na to. Řekla, že by ráda věděla, zdali byste dnes ty staré hroby si prohlížeti chtěl. Nemáte-li chuť, nechte to na podruhé. Řeknu contessině, že dnes prosíte, aby vás omluvila —“

„Ne, naopak,“ vzkřikl až polekaně a nepozoroval ani tu lehkou ironii v jejím zchytralém úsměvu. „Řekněte contessině, že čekám, že, že —“ zajíkal se. Co by jí byl rád všechno vzkázal!

„Tedy pijte svou kávu,“ řekla odcházejíc, „a povím Francescovi, že pojedete též —“

Koně hrabali netrpělivě nohama a házeli hlavami. Francesco jim domlouval a Jan Maria

prohlížel starostlivě sedlo, na kterém contessina jeti měla, je-li dobře připjato. Konečně přišla Caterina svým lehkým, graciósním krokem, oděna svou prostou, temnou amazonou, s malým, kulatým kloboučkem, se závojem do půl tváře na hlavě a s bičíkem v ruce. Pozdravili se, a malá, energická její ruka tiskla dnes tu jeho poněkud silněji a vřeleji než obyčejně. Bylo to následkem neurčitého, nejasného pocitu. Bylo jí od včerejška, jako by někdo se stavěl mezi ní a toho přítele, kterého se však spustiti nehodlala . . . To vše bylo ale tak mlhavé, že si toho vědoma nebyla, a nepozorovala ani, že v tom ruky podání bylo nějakého, třeba jemného jen rozdílu proti jindy; jemu však neunikl slabý ten důkaz teplejšího citu, a radost plnila mu srdce a zářila mu z očí. Pomáhal jí na koně. Sklonil se s tou pravou, pokornou rytířskostí, která se tak ušlechtile od galantnosti a rutinované zdvořilosti liší, a nastavil dlaň, aby na ní stoupla. Ohlídla se mimoděk na Franceska, který jí tu službu vždy prokazoval. Avšak neváhala, svěřila svou nohu jeho ruce, stoupla na čekající jeho dlaň, lehce jako péro vyhoupla se na koně, kterého, šeptajíc zároveň mladému muži ‚díky', něžně po krku pohladila, a chopila se pak uzdy, již jí starý Francesco odevzdával. Suntarella stála o krok opodál, svěřovala contessině všelijaké vzkazy pro Ersilii a ujišťování nejoddanější pokornosti pro dona Clementa. Jan

Maria mohl tedy snadně mlčeti a své zraky krásným pohledem na graciósní jezdkyni a smělé pohyby, kterými netrpělivého koně krotila, nasytiti.

„Šťastnou cestu," zvolala konečně Suntarella, propouštějíc jaksi contessinu a hleděla spokojeně za ujíždějícími, kteří se dali směrem k silnici. „Dobře jim to sluší, co, Francesco?" řekla stařena.

„Ah, krásné mládí," vzdychl Francesco, „jaro života!"

Nevěděl, že totéž byl před ním už Metastasio veršem vyslovil —

Mladí lidé jeli hezký kus cesty po silnici a pronášeli jen málo lhostejných slov. Srdce jeho bylo tak plné vážných, radostných citů, že téměř přetékalo, a hlas jeho prozrazoval hlubokým záchvějem při každém nepatrném slově, co se v nitru jeho děje. Byl by rád přímo s ní promluvil, bez odkladu, avšak zdálo se mu to tak podivné, hned, z nenadání o své lásce se vyslovit, tak z čista jasna ji prositi, by se k němu snížila, aby jej spasila, nehodného, ale neskonale milujícího . . . To vše chtěl, musil jí dnes říci, avšak scházelo mu to první slovo, po kterém to ostatní se samo zajisté dostaví. Myslil, že Caterina netuší, co se s ním právě děje, avšak mýlil se. Dívka, na pohled klidná, cítila instinktivně ta slova vášně, jež se mu ze srdce na rty drala, uhodla, jako vnuknutím, že cosi vážného, rozhodujícího se připravuje, že osud

její se snad dnes na této vyjížďce rozhodne. Hleděla ob čas kradmo na jeho líc. Ó, nyní, v tom okamžení neměla už pochybnosti: ano, miloval ji. A ona? O tom už též nebylo pochybnosti. Bylo jí tak úzko a tak blaze! Pootevřela rty, srdce jí tak bylo, že musila hlouběji dýchat. Oči její obracely se mimoděk k horám a výše k obloze.

„Bože!“ zvolala mimoděk tiše, a lekla se pak toho hlasitého vzdechu.

Jan Maria slyšel, že byla cosi řekla, nebyl doslechl co a tázal se tedy: „Pravíte, contessino?“

V úzkostech svých a zmatku řekla spěšně: „Je dnes to pravé počasí pro vyjížďku.“

„Ano, to pravé počasí,“ odpověděl.

Žádný z nich nemyslil na to, co mluví. Rozhlíželi se kolem. Den byl teplý a tichý a posud pod mrakem. Vzduch byl vlažný, a ač slunce vidět nebylo, byl přece sladce stlumeným světlem prosáklý. Bylo jisto, že pršet nebude, ty mraky byly příliš průhledné, a za nimi bylo tolik jasu, že nebylo pochybnosti, že se konečně probere. Celá krajina barvila se do fialova, i ty jednotlivé zelené stromy v dáli měly kolem korun slabě fialovou zář.

„Je to zvláštní osvětlení, až pravdě nepodobné,“ řekla Caterina, na niž toto naladění scenerie, tak nezvyklé, tak ‚ne z tohoto světa‘, podivně účinkovalo, bylo tak harmonicky s jejími snům podobnými city v souhlasu! Hleděla chvilku ještě před sebe a pak

se obrátila k svému společníkovi, jako by od něho nějakou poznámku očekávala. Lekla se změny jeho tváře. Byl úžasně zbledl a byl zasmušen, tak zasmušen, že jí to u samého srdce bodlo. Zapomněla okamžitě všeho, co jí od včerejška znepokojovalo, všeho, co ji od prvního okamžiku jejich dnešní vyjížďky rozčilovalo. Teď nebyla v tom otázka, miluje-li ji či ne! Nevěděla teď o ničem než o nevýslovné bolesti a hrůze, kterou jí onen stín smutku na jeho čele, onen ‚stín smrti' působil, onen stín smrti, jenž ji jak fixní idea od té chvíle pronásledoval, když byla mimoděk Jana Marii své vidině o Načiketu v indické básni strýce Astucciho přirovnávala. Poslední dobou byl ten strach zmizel, teď ji zachvátil silou křeče.

„Ah, vy trpíte!" zvolala útrpně, též zbledlá. „Jste bled! Co je vám?"

A trhla uzdou a byla těsně vedle něho.

Rty jeho ševelily, šeptaly, ale nebylo slyšet, co. Co se s ním dělo, nevěděl sám jasně.

Mezi tím, co se Caterina byla po krajině rozhlížela, sbíral myšlénky své a řekl si: „Nyní přišel okamžik, nyní anebo nikdy." A nehledal už to první slovo, byl je našel. Chtěl zvolati „Caterino!" Nebyl jí posud nikdy jménem jejím oslovil. Což nebylo celé vyznání v tom zvolání! V okamžiku, když otvíral rty, aby sladké to jméno vyslovil, ucítil však tak prudkou fysickou bolest v prsou, že

s těží výkřik potlačil. V hlavě měl závrať a bylo mu pojednou, jako by mu ruce, kterými uzdu koně držel, byly něčím cizím, jako by se oči jeho nějakým podivně zbarveným sklem na svět dívaly, a v ústech cítil opět přisládlou, odpornou chuť krve, jako tenkráte v noci při tom hrozném záchvatu před kostelem Trinità. Smrtelný strach, že před Caterinou s koně sklesne, že jí poskytne hnusné divadlo, přiváděl jej na okamžik až na pokraj zoufalství, ale dodal mu zároveň tímto nadlidskou sílu. Přemohl tu hrozící mdlobu, neklesl s koně, a když teď na něj hleděla tak plná lásky a soucitu, vracel se mu lesk opět do očí, a zoufalá láska k životu jej zachvátila.

„Contessino," řekl tiše, ale vášnivě, „já nenávidím smrt."

Smyslu svých slov byl si teprve vědom, když je sám vlastním svým hlasem pronesená uslyšel, a když viděl, jaký smutek a jakou bolest jí působila. Světy byl by za to dal, kdyby to nebyl řekl.

„Jste churav?" zvolala. „Ó, co je vám, pro bůh!" A oči její byly vlhké.

„Nejsem!" pravil s tak přesvědčivým důrazem, že tomu sám uvěřil.

„Co vás tedy tak náhle zarmucuje?" ptala se, ani nevědouc, jak důvěrně s ním mluvila a jak plna lásky na něj hleděla.

„Oh, dostal jsem včera dopis z domova —" řekl na zdařbůh a zamlčel se.

Co to mluvil? Nechápal sám. Co měl ten dopis s nynější jeho zasmušilostí co dělat? Stálo tam ovšem, že je na mizině, a musil jí to někdy říci, byla to nutnost a povinnost jeho, milovala-li jej, ale teď, teď to nebylo na místě. Zuřil proti sobě pro tuto nemotornost svého jazyka, tupost a nelogičnost své mysli, chtěl chorobu svou zapírat, a uchopil se tak nejapného prostředku!

„Zemřel vám někdo z přátel?“ ptala se Caterina, která jiného spojení mezi smrtí a tím listem si myslit nedovedla.

„Nemám tam přátel. Nikdo mi nezemřel. Avšak smrt je tam domovem, poněvadž tam není života,“ řekl Jan Maria, mluvě jako v deliriu. To mrazivé dotknutí smrti v okamžiku, když o lásce své mluvit chtěl, uvrhlo jej v zoufalství. Jaká chmura visela nad světem! Vše, co jej kdy bylo bolelo, rozrývalo nyní znova v tomto okamžiku strádající jeho duši. Viděl náhle opět svou nicotu, neštěstí své země, beznadějnost ztraceného svého života. Caterina mlčela a zamyslila se též. Jeli beze slova svou cestou. Byli dávno od silnice odbočili a brali se dosti hlubokým úvalem, po jehož stráních skupiny ilexů, sem tam oliva a staré duby stály. Potok hučel a pěnil se kolem balvanů, které se byly odněkud v něj převalily, a voda klátila vysokým rákosím na mnohých místech břehu vyrostlým. V oblacích prolamoval se pomalu otvor, byl zatím ještě pouze velkou, žlutou skvrnou,

z které jemný, jemný déšť slabých a jako vlhkých paprsků padal a se po celé krajině šířil. Okraje otvoru opalisovaly jako vnitřek lastury. Na Caterinu se to vše dívalo tím nepochopitelným zrakem věcí, jenž lidskému a animalnímu tak málo příbuzen, přece jsa plný duše se mu účinkem tak velice podobá. Bylo jí tak podivně; ač takto nevědomky tím věčnem, na ni z konečného zírajícím, nad okolnosti povznešenu se cítila, ač zcela se soucitu s Janem Marií oddávala, neubránila se přece jakémusi sklamání, jež se hluše, neurčitě, ale smutně v ní ozývalo! . . . Když dříve tak rozechvěn na ni hleděl, nemyslil tedy na ni, nebyl tou láskou pohnut, o které ona snila? Caterina nepoutala tedy, jak se domnívala, v té chvíli výhradně jeho mysl? Ne! Ta mysl bloudila daleko na severu! Vzpomínal na rodný kraj a připomínal si nyní jeho neštěstí, na ni, na Caterinu nemyslil . . . Jak byla se zmýlila! Všechna ta něha v jeho zracích patřila oné ideální sokyni! Úsměv tiché resignace, ale ne docela beze stínu trpkosti, jevil se jí nyní na rtech, a stud rozněcoval jí ruměnec, více však uvnitř než na tváři. Brzy ale vytýkala si svou sobeckost. Jak mohla jen na chvilku zapomenout na to hlavní: že Jan Maria trpí! Oči její hleděly tiše na tu žlutou, světlou, velkou, stále rostoucí, stále jasnící se skvrnu na obloze, a zdalo se jí, že slunné ty paprsky jí srdce v hrudi rozehřívají. Něco z té záře bylo

v jejích očích a na rtech, když nyní promluvila, aby jej ukonejšila.

„Pane Jene Maria," řekla pomalu, a bylo cos kouzelného v tom hlase, vycházejícím tak hluboko z hrudi, a mladý muž slyše svoje jméno změněné jako v hudbu, pohlédl téměř udiveně na ni. Znělo to tak slavnostně, tak vážně! Zraky jeho upřely se na ni tázavě. „Proč nevěříte v život?" řekla, „život jest jistina a pravda. Smrt je pouhý klam. Kdo zoufá, páše sebevraždu se zavřenýma očima. Kdo otvírá oči široce, široce kdo přes nejbližší okolnosti do velikého prostoru hledí, ten doufá. A kdo pevně, svatě doufá, ten sklamán nebude."

Netušila, jak vášnivě, divoce se naděj v jeho srdci v tom okamžiku vzpjala, co mu tak hluboce do očí hleděla a tak sladce mluvila. Obrátila zraky opět vzhůru k oblaku, za kterým se slunce skrývalo, a který teď se stával celý duhový na okrajích, jinak bílý jako tající sníh, promíchaný paprsky.

„Kolikráte," začala za chvilku zase mluviti, „kolikráte jste mi opakoval, že u vás doma přebývá smrt. Řekl jste mi, že vám tam bylo vždy největší bolestí, dívati se jako svědek na trapnou agonii zmírající vlasti. A co trpkých divokých výčitek, činěných vaším krajanům, jsem od vás slyšela! Někdy bych mohla mysliti, že svůj lid nenávidíte, kdybyste mi o něm, o jeho z mrtvých vstání, o jeho obětech, o heroickém jeho snášení

5*

křivd nebyl tolik krásného a dojímavého tak nadšeně pověděl. Hleďte, utvořila jsem si o tom lidu svůj úsudek. Nadchl jste mne, a ačkoli jej celkem tak málo znám, ačkoli mi tolik nejasného v představě o něm, myslím, že se v nejhlavnějším nemýlím. Vidím jasněji než vy, neboť vás zaslepují slzy vašeho bolu, tak spravedlivého a krásného."

„Chtěl bych ten úsudek slyšet!" zvolal Jan Maria. „Ale buďte milostiva!"

Usmála se a řekla za chvilku vážně:

„Nazval jste lid svůj jednou Lazarem mezi národy. Myslil jste při tom na Lazara z paraboly. Já však připomínám si raději Lazara, bratra Marie a Marty, jako symbol vašich Čech. Když Kristus toho Lazara na světlo zpět, k novému žití volal, k novému žití a zajisté i vyššímu, — neb projíti mysteriem hrobu a míti nad hlavou aureolu zázraku jest velkým posvěcením — tenkráte vlekl vrávorající Lazar zajisté svůj příkrov z kobky za sebou. Znamenal ten příkrov smrt? Ne, pouze minulost. Budoucnost byl paprsek v jeho oku. A tak je to s vaším lidem. Vleče svůj příkrov ještě za sebou, ale bude živ. Tak jako moje Italie k nové slávě a nesmrtelnosti z poníženosti vstala!"

„Ó věřím všemu!" zvolal, a všechen jeho smutek zmizel, všechen jeho bol, a nemyslil už ani na život, ani na smrt, ani na vlast: jen na ni myslil a na neskonalou svou

lásku. „Caterino!“ volal chvějícím se hlasem a zachvěl se.

Viděl, že rychle, však ne uraženě, spíše s radostí po něm okem šlehla, když ji beze všeho a tak mimoděk a prostě ‚Caterino‘ oslovil. Nyní přišel okamžik! Cítil tak nesmírnou v sobě radost, tak neskonalé štěstí! Vyjížděli právě z úzkého úvalu; Caterina pohnala svého koně o několik kroků ku předu. Širá campagna ležela teď opět v rámci těch strmících fialových hor před nimi, slunce bylo se bílým mrakem prodralo a široký pruh zlata padal na rozvlněnou pláň. Zrovna proti nim v dáli čněla skála a na ní kupily se nějaké budovy neurčité pod stínem plujícího oblaku a zdály se s rozplývajícími svými obrysy nesmírné.

Caterina zastavila koně, a když Jan Maria jí těsně po boku jel a rty jeho se zachvěly, uhodla sladká ona slova, která s nich se padat chystala, a zmatena, couvajíc před nimi instinktivně, ač po nich lačnila, pozvedla ruku a zašeptala: „Tam to místo jest Isola Farnese.“

Jan Maria couvl též před svými slovy, neboť to, co říci chtěl, zdálo se mu náhle tak banální, tak bezpočtukráte už opakované, že se studem až zarděl. Ta váhavost trvala však jen mžik.

Vzal ji prudce za ruku. Výkřik jeho duše: „Já vás miluji,“ bouřil mu už hrdlem na rty, v tom ale pozvedla Caterina bičík a

ukázala překvapeně v stranu, od které Jan Maria odvrácen stál, a skoro v tomtéž okamžiku letělo cos jako přízrak rychlostí vichru kolem nich. Byla to jakási kavalkáda, směs pánů v nejelegantnějších anglických oblecích a dam v „nejravissantnějších“ jízdeckých šatech s vlajícími vlečkami a závoji, dav groomů je doprovázel, smečka psů nejušlechtilejší rasy letěla před čarokrásnými jejich koňmi a campagna, před chvilkou tak pustá a mlčenlivá, hlaholila lidskými hlasy, štěkotem psů a frkáním a dusotem ořů. Kavalkáda mihla se kolem, ale jedna z dam zastavila se s doprovázejícím ji pánem, byla překvapeně vykřikla a trhala svého koně, tak prudce za uzdu, že se ušlechtilé zvíře vysoce na zadní nohy vzpínalo a koně, na němž Jan Maria seděl, popašilo. Jan Maria zbledl smrtelně: ona jezdkyně byla paní Dragopulos. Kůň její stál teď klidně dva kroky od něho; hleděla mu přímo v tvář; úsměv její byl zdvořilý a roztomilý.

„Ah, vy!“ řekla důvěrně, přátelsky a trochu blahosklonně zároveň a zdála se co nejpříjemněji překvapena.

Jan Maria vzpamatoval se, sňal klobouk a pozdravil formálně a chladně. Zdál se klidným, ale cítil v žilách mráz.

„Je to k víře nepodobné, kde se lidé všude setkávají,“ řekla paní Dragopulos. „Zde v té poušti!“ A usmívala se co nejvlídněji a tak nevinně! Oči její spočívaly na tváři

Cateriny. Koně jejich stáli nyní téměř vedle sebe. Jan Maria mohl je porovnati. Jak byly obě krásné, ale jak rozdílně krásné. Měl však málo chuti k takovému rozjímání a viděl jen jako mlhou jejich obrysy proti světlému za nimi šedu oblohy.

„Sir George Berkley," pravila paní Dragopulos, obracejíc se k mladému muži, s kterým jela, krásnému jako bůh Apollon, „seznamuji vás s dávným přítelem z řeckých ostrovů —" A ukazujíc na Jana Marii, vyslovila poněkud skomoleně jeho příjmení. Pak dodala se sladkým, nevinným úsměvem, pohlížejíc na Caterinu:

„Tot zajisté vaše sestra? Budu šťastna, když mě s ní seznámíte."

„Mýlíte se," odpověděl tak tiše, že ho sotva slyšet bylo.

„Tedy sestřenka?" ptala se s úsměvem ještě nevinnějším a hlasem, z kterého vyznívala ironie.

„Slečna di Soranesi," řekl kratce a třásl se hněvem, a pak s přízvukem prozrazujícím hluše záští jmenoval paní Dragopulos Caterině.

Dívka byla jako ve snách, tušila, že se zde něco vážného děje, avšak nevěděla určitě, co.

„Jest mi zvláštním potěšením seznámiti se s vámi," švitořila Pelagie sladce. „Jsme tak staří přátelé s panem Plojharem, vaším — Ah ne, zapomněla jsem, že není vám ničím!

Nejste ani jeho sestrou ani —“ zamlčela se a ohlížela se. „Ztratili jste nejspíše svého grooma?“ tázala se. „Bloudíte tak sami samotincí pouští jako Pavel a Virginie. Jaká k závidění idylla!“

Přes tvář Cateriny přeletěl slabý ruměnec. Konečně chápala, že ta krásná dáma ji chtěla nějak urazit. Proč? Nemohlo to býti než k vůli němu. Óh, to bylo bolestné! K vůli němu! Tedy si osvojovala nějaké nad ním právo? Jan Maria byl smrtelně zbledl.

„Ano,“ řekl, „slečna di Soranesi, jedouc z nedalekého svého domu do Isoly Farnese na návštěvu, poslala svého grooma k vůli zapomenuté maličkosti zpět a dovolila mi, bych ji, když jsem se s ní zde tak nenadále setkal, jako teď s vámi, až do Isoly Farnese doprovodil.“

Caterina hleděla na něho ne bez překvapení.

„Proč lže?“ myslila si. „Vždyť nečiním nic nepravého, když s ním jedu na procházku.“

Paní Dragopulos smála se však hlasitě jeho výmyslům o groomovi a nahodilém setkání a zvolala: „Jak roztomile to povídáte! Privilej básníků! Vy děláte přece ještě verše a bajky, doufám?“ A vypadala tak nevinně!

Prsty jeho se svíraly tak křečovitě, že přelomil bíčík, kterým si nevědomky hrál.

Sir George obrátil se ku Caterině, pozdvihuje zdvořile klobouk.

„Contessino," pravil, „měl jsem čest se s vámi setkati, není tomu dávno, bylo to v domě markýzy Paoliny Valmariny. Odpusťte, nepoznal jsem vás hned."

„Ó, pamatuji se nyní též," řekla Caterina. „Viděl jste od té doby donnu Paolinu?"

Jan Maria i Caterina byli tomu Angličanovi v duchu za to vděčni, že tak trapnou rozmluvu přerušil.

„Pojedeme kousek s vámi, béřeme se též směrem k Isole Farnese," řekla Pelagie a všickni čtyři jeli nyní v jedné řadě ku předu.

„Proč nepřišel jste ke mně, jak jste slíbil?" tázala se Pelagie pana Plojhara. A pak obrátila se ke Caterině. „Je tak nestálý, ten váš přítel. Nebýti této honby na lišky, ku které mě sir George přemluvil, byla bych již dávno Řím opustila, a byli bychom se s panem Plojharem beze všeho ‚s Bohem' dání rozešli! Takoví přátelé, jak my jsme byli! Ne, jakými posud jsme!" Obrátila se k Janu Marii. „Jak jste při poslední návštěvě o tom našem přátelství blouznil!" zvolala. „A víte, že se můj muž hněvá proto, že nás nyní tak zanedbáváte? Ovšem netušili jsme, že máte příjemnější společnost." Usmála se na Caterinu a zároveň vyletěl jí blesk záští a opovržení z očí:

Caterina porozuměla tomu pohledu, nelekala se ho, mlčela pouze a sklopila oči.

Sir George jí vykládal velmi obšírně a důkladně, jak se lišky honí, a byl pevně přesvědčen, že mu horlivě naslouchá.

Paní Dragopulos švihla svého koně a šeptala po rusku: „Slyšte mě.“ Byla mžikem o pět kroků napřed.

Nenáviděl jí, proklínal ji, ale chvěje se po celém těle, poslechl.

Sir George a Caterina jeli spolu za nimi.

„Je to vaše milenka?“ ptala se, ohlédnuvši se na Caterinu a mluvíc stále rusky.

„Poslyšte,“ řekl jí skřípaje zuby, „bude lépe pro vás i pro mne, nepoženete-li mě až na pokraj šílenosti. Jediné urážlivé slovo proti té, jejíž jméno — ach, je to zneuctění pro tu dívku o ní s vámi mluvit.“ A zatal pěstě.

Mlčela chvilku. Pak pohledla na něho.

„Neboj se žádné scény s mé strany.“ řekla mu a měřila jej opovržlivým pohledem. „Urazil jsi mě posledně. Ne, urazil jsi pouze mou ješitnost. Odpouštím ti. Vlastně jsem už ani na tebe, ani na tu urážku nemyslila. Ale řekni, proč jsi nepřišel?“

„Poněvadž mám hrůzu z vás a z těch, které jsou vám podobny. Poněvadž tě nenávidím, poněvadž tě proklínám,“ syčel Jan Maria.

„A poněvadž tvoje ctnost a tvoje věrnost se mne bály?“ řekla s chladnou ironií, „Nuž, konečně i to je mimovolná poklona, a ješitnost moje může být spokojena. V jednu

z těch tvých tak zvaných ctností věřím a přikládám jí cenu v jisté míře: míním tvou upřímnost. Ty ostatní jsou směšné a velmi nestálé. Nuž, budu též upřímná — a pak se rozejdeme."

Mlčela chvilku. Pak pokračovala:

„Především věz tedy, co vlastně dávno víš, že moje láska k tobě nebyla nikdy více, nikdy nic jiného, než kapricem. Ta první na Korfù, pravda, nebyla beze trochu víření smyslů. Ale to vzplanutí nedávno v divadle, které ti tak hlavu mátlo — to byl chorobný pouze nával. Zdál jsi se tak nemocným. Zmocnila se mne strašidelná jakási zvědavost — milovati mrtvolu."

Jan Maria se zachvěl.

„Tím lépe pro vás, nebyl-li jsem vám nikdy ničím," řekl zasmušile. „Nuže, rozejděme se!"

„Jestě ne," zvolala. „Musím ti ještě říci, že miluji toho krásného člověka, který za mnou jede, a že on mě miluje, jako snad muž ženu ještě nikdy nemiloval. Přijde za mnou do Neapole a pojedu s ním po té lodi, na kterou jsem tě v okamžiku slabosti zvala. Dobře udělals, že jsi druhý den nepřišel na mé pozvání — byl bys se trpce sklamal."

„Nežárlím, a přeju vám i jemu štěstí," řekl Jan Maria chladně.

„Stálo by mě to slovo, a zastřelil by tě," pokračovala Pelagie a usmívala se při tom sladce.

„Snad bych mu byl vděčným," vzdychl Jan Maria. „Ostatně se nebojím."

„Není také třeba," odpověděla. „Nestojíš mi za pomstu. Odhodila jsem tě, když jsi mě více nezajímal. Ah, golubčíku, věř, tys ten nejsmutnější na světě milovník, a ten nejnepříjemnější, kterého jsem kdy měla. Pravý syn své doby, ty plnou radost života ani cíliti nedovedeš. Užíval bys rád číš rozkoše až do dna, ale chtěl bys při tom býti na polo svatým. Ty nudíš sebe a jiné a nazýváš to těkáním za ideálem. Je to slovo samo o sobě už špatného vkusu. Postrádáš naivnosti v neřesti a nedostává se ti rafinerie. Jdi s bohem nebo s ďáblem. Náš román je u konce. Končí jinak než ty dávno otřepané: žádná kletba žádné vrhání se mezi milence a sokyni. Ne, golubčíku! Celá moje historie s tebou je ta: kousla jsem do jablka, které mě lákalo na okamžik, ne z hladu, ale z dlouhé chvíle, z přesycenosti a pak viděla jsem, že je nechutné! Takové jablko prostě zahodíme — a odplivneme si!"

A Pelagie odplivla skutečně.

Jan Maria svěsil hlavu. Nejurážlivější slovo, které lze ženě vmetati v tvář, dralo se mu na rty, ale nevyslovil je. Vztek vzplanul a shasl v něm jedním okamžikem. Mlčel, cítil jen nevýslovné, děsné ponížení.

„Zasloužím toho," řekl si, a žena ta se mu zdála tou měrou skleslá, že pro ni onu

útrpnost pocítil, kterou vždy v něm zbouzely nevěstky.

Pelagie sytila své zraky strádáním, které tvář jeho jevila, a pak řekla:

„Nuž, nyní po tom vyznání jdi, na nikdy shledanou!“

Obrátila se do zadu, a způsoby, slova a posuňky změnily se náhle. Seděla na svém koni, klidná, graciosní, od hlavy k patě pravá, velká dáma.

„Pohovořila jsem si zase jednou po rusky,“ řekla s okouzlujícím úsměvem. „Jsem tak zamilována do toho jazyka, že se každé příležitosti chápu, která se mi naskytne, abych jím mluvila. Avšak, sir George, bude asi už dosti nesnadné, dohoniti naši společnost?“

Pak se připojila těsně ku Caterině a podávala jí ruku.

„Jsem vámi okouzlena!“ řekla. „Ten nenadálý váš zjev zde v té poušti účinkoval na mě tak zvláště. Řekněte, sir George, nepřipomíná vám slečna di Soranesi docela dámu Unu, jak ji Spenser ve vaší zamilované ‚Fairy Qeen‘ hned v prvních stancích líčí? Zdejší scenerie je v souhlasu s onou v básni, a pan Plojhar není tomu bludnému rytíři, s kterým ‚Una‘ jede, také nepodoben. Doufám, slečno, že se někdy ve společnosti sejdeme. Až do té doby zůstanete mi v upomínce jako ‚dáma Una‘, to samé kouzlo, které se popsat nedá, vychází z vás jako z oné básně, kterou sir George neustále recituje.“

Šlehla koně a letěla tryskem v dáli a mávala rukou a kývala hlavou ještě několikráte „Adieu, ma toute belle“, až konečně se svým společníkem v hlubší nějaké cestě zmizela.

Caterině bylo volno, když ji více neviděla. Ona i Jan Maria mlčeli a jeli jen pomalu ku předu. Bylo jim oběma, jako by byli otupěli pod těžkou nějakou ranou. On cítil se nejen nešťasten, ale hluboce pokořen, jako do prachu svalen.

„Je po všem, po všem,“ myslil si. „Jak lze jí nyní o lásce mluviti? Byl bych jí dobrovolně vyznal vše, vše. Ale tak to přijít nemělo. Ne tak. Moje vyznání bude se nyní zdáti vynuceným, neupřímným omlouváním.“

Caterina plakala uvnitř nad ním i nad sebou. Ale více ještě nad ním než nad sebou. Jak zdál se nešťastným! Jak trpěl! Nemohla se podívat na tu bledou, zasmušilou tvář, v které nervy hrály a sebou trhaly. Prosila Boha o sílu aspoň k zdánlivému klidu. Byla by ráda něčeho promluvila, aby trapné to mlčení přerušila, nevěděla však co a bála se svého hlasu.

Jan Maria chtěl jí říci: „Caterino, můžete mi odpustit? K vůli mně snášela jste urážku od té —“

Ne, nebylo to možné. Byl by snad vypukl v pláč a v proklínaní svého osudu! Ó, kéž mohl koně svého bodnout a daleko, daleko

po té pláni uhánět až do nedozírna. Campagna končila tam někde u moře. Ah, být na dně toho moře! Zatal zuby do rtů, až mu krev vytryskla, a utlumil tak divoký výkřik, kterým se stísněná jeho prsa ulehčiti chtěla.

Dívka sebrala nyní všechny síly své, věděla, že musí býti silnější než on.

„Tu stojí dům dona Clementa," pravila, a hlas a rty její se třásly. „Doufám, že toho přítele doma nalezneme."

„Doufám," vzkřikl téměř, tak málo měl hlas svůj v moci.

Oba poháněli stejným impulsem hnuti své koně, tak že za několik okamžiků téměř šíleného letu se před pustým, starým stavením zastavili, v kterém don Clemente žil. Ani on, ani ona nedotekli se pohledem té krajiny tak zajímavé, která živě Poussainovy obrazy připomínala, jenž tolik svých motivů z římské campagně čerpal. Bylo zde vše jako u něho, ten modrý vzduch, ty ostré stíny, to zlaté slunce, ty staré ilexy v skupinách, ty balvany, ty vody, ty téměř fantastické budovy na nedaleko čnějící skále, celá ta poetická melancholie a síla přírody. Dům byl na polo už ruinou, zasmušilý jako po vyndracování, prostranný, chudobný a malebný.

Caterina seskočila sama bez pomoci s koně a vedla ho k velkému dubu, kde ho přivázala. Jan Maria činil totéž. Šli k domu.

Hned v jeho síni uslyšeli ženský rozzlobený hlas, přicházející s hořejšího patra, a pak druhý, mužský, chlácholivý hlas samého dona Clementa.

„Ersilia je v špatném rozmaru," usmála se nuceně Caterina.

Přešli šerou síní a stoupali kamennými schody vzhůru. Otevřenými dveřmi hleděli z chodby do prostranného pokoje. Byl téměř prázdný. Uprostřed stál velký, těžký dubový stůl, u okna menší, pokrytý papíry, vedle malý stojan s knihami. Několik slaměných židlí stálo řadou podél bílené, zažloutlé časem už stěny, a u druhého okna, zdálo se, že rozpadává se v prvky, vedle jiného stolku staré, rozedrané křeslo s vysokým lenochem. Před ním byl kousek vyrudlého koberce na kamenné podlaze rozprostřen. U stolu uprostřed komnaty vadila se stará, chudobně, však čistě oděná Ersilia se svým pánem. Měla velké nůžky v jedné ruce a druhou tloukla vášnivě do kupy na stole rozbaleného plátna.

„Jste pánem, vím," křičela, „a musím vás poslechnout, ale třesu se zlostí. A přísahám při svatém kříži —"

„Nepřísahejte, Ersilio," řekl tiše don Clemente, jehož Jan Maria v tváři viděti nemohl, byl‘ zády ke dveřím obrácen.

„Ah, hleďte!" řekla Ersilia téměř klidně a ukázala velkými nůžkami na hosti, které teď spatřila.

Don Clemente se obrátil. Na žluté, suché, vráskovité jeho tváři, v temných, pokorně a klidně hledících jeho očích zasvitl milý úsměv.

„Vítejte, contessino," zvolal laskavě a podával jí ruku a pohlédl pak trochu tázavě na mladého muže, stojícího u dveří za Caterinou.

Dívka se zapálila. Co se jí dříve zdálo tak prosté a přirozené, že Jana Marii sem k starému příteli přivedla, aby s ním si ‚grottu Campanu' prohlédl, bylo jí nyní, od té chvíle, co se setkala s paní Dragopulos, velice trapné. Musilo v tom býti přece něco neobvyklého, pohoršujícího, když ta žena, ta hrozná, krásná žena, vyskytnuvší se tam v širé campagni jako zlověstné zjevení, ji proto tak urážeti směla. Teď, když stála před starým knězem, teď to teprve jasně cítila, jak ji ta žena urážela, a žasla: jak bude don Clemente o tom soudit? Vzmužila se. Ten starý přítel byl tak dobrý!

„Done Clemente," pravila, a hlas její se trochu chvěl, „přivedla jsem vám hosta. Pan Plojhar jest zde cizincem, přišel z města, v kterém se narodila moje matka. Pan Plojhar jede podívat se na ‚grottu Campanu' a na zbytky starých Vej."

Byla nápadně spěšně mluvila, a Jan Maria, vida její ruměnec, uhodl jeho příčinu, a samou soustrastí a samou lítostí s ní za-

pálil se též. Doufal, že hodně hlubokou poklonou svůj zmatek zakryje.

Don Clemente mlčel chvilku, oči jeho staly se snivé, a úsměv jeho prozrazoval jakési pohnutí. Hleděl s jednoho na druhého. Nehezká, ostrými tahy téměř karikaturní jeho tvář zdála se až krásná, tak okouzlující byl jeho neskonale dobrý úsměv.

„Těší mě, že jste přišli," řekl konečně prostě a podával jim ruce zároveň.

Uhodli, že se domníval, že jsou milenci, chování jejich dávalo k tomu závěrku právo a příčinu. Rozpaky jejich rostly. Na štěstí spasila je Ersilia.

„Oh, contessino," naříkala, vzpomínajíc na svůj spor a doufajíc ve spojení Caterinino, „nelze to už dále snášet! Kdybyste věděla —"

„Mlčte, Ersilie," řekl don Clemente mírně. „Nežalujte na mě —"

„Hleďte a suďte!" rozkřičela se znova stařena. „Ten kus plátna je vše, co don Clemente v domě má a z čeho bych mu mohla ušit košile! Potřebuje je jako vzduch a vodu. Ty jeho staré už nelze opravovat —"

„Ticho, Ersilie," řekl teď vážně. „Neobtěžujte mé hosti těmi směšnostmi —"

„Ne, contessina mi musí pomoci," křičela Ersilie vášnivě dále a mávala nůžkami. „Pomyslete, don Clemente tvrdí, že nepotřebuje nové prádlo! Ve vesnici našel starou čarodějnici, která prý těch košil má více

třeba! Aspoň na jednu kdyby si ponechal, aspoň na jednu nebo dvě, pro drahé rány našeho Spasitele!"

A zlostí se dala do pláče.

„Odpusťte, Caterino," prosil zkormouceně a zmateně kněz, „odpusťte Ersilii, že vás —"

„Čiňte, jak vám don Clemente kázal," řekla Caterina, „lépe dovede o věcech souditi než vy a já."

„Nedovede, nedovede!" zvolala stařena. „Aspoň co se prádla týče! Nemíchám se mu do jeho latiny. A pak, contessino, přísahám, že na košile střihat ani nedovedu. Ať nejsem spasena, lhu-li, a don Clemente mě k tomu nutí."

„Na štěstí to dovedu však já, a přišla jsem tedy v šťastnou hodinu, abych vám pomohla," řekla Caterina.

A odkládala klobouk a svlékala rukavice, a připevnila si velkou jehlicí vysoko vlečku amazony, aby jí nepřekážela. Všechny její rozpaky, všechna utrpení byly na chvilku zmizely.

„Vy se spolčujete s ním?" řekla stařena vyčítavě sice, ale o mnoho klidněji než před tím. Byla úsměvem mladé dívky jako očarována. Odevzdávala jí velké své nůžky.

„Jak jste dobrá!" zvolal don Clemente. „Děkuji vám."

Caterina stříhala.

6*

„Taková maličkost," usmála se a vysvětlovala pak klidně Ersilii důležitou nějakou podrobnost svého počínání.

„Sedněte, pane," pravil don Clemente Janu Marii a dali se do rozhovoru. Don Clemente vypravoval horlivě o zajímavosti okolí, čemu mladý muž jednotlivými, krátkými slovy přisvědčoval.

„Hleďte poslední můj nález," řekl kněz a ukázal mu velký střep etrurské vásy a bronzový náramek.

Pan Plojhar hleděl sice více kradmo na Caterinu a rozjímal o tom, co se v jejím nitru děje, ale podařilo se mu dávati nějaký zájem pro ty starožitnosti na jevo, vzal náramek do rukou, prohlížel ho chvilku a sdělil pak vášnivému archaeologovi, že podobné šperky se též v Čechách nalezly. Tím dostal se nadšený don Clemente do plného proudu, vykládal široce a výmluvně své theorie o době vzniku těch předmětů a šíření se jich obchodními cestami po Evropě, a Jan Maria s maskou upřené pozornosti na tváři mohl klidně mlčet a oddávati se svému dumání.

Caterina rozmlouvala zatím tiše s Ersilií.

„Netruďte se k vůli tomu plátnu," řekla jí. „Chtěla jsem donu Clementovi beztoho pro jeho chudé malou stůčku poslat, a je lepší o něco než toto. Dostanete to zítra. Nemluvte s donem Clementem o tom, a dejte mu ty košile ve vsi ušit. Vím, že tam máte

švadlenu. Zapravím pak její účet. Jste spokojena?"

Ersilia byla šťastna, obracovala oči k nebi a povznášela tímtéž směrem ruce.

„Teď však," řekla, když ji Caterina napomínala, aby byla opatrně klidnou, „musím na to myslit, abych vás nějak uhostila. Mnoho v domě není, ale hlad vám proto trpět přece nedám."

A odkvapila do kuchyně. Caterina trhala a střihala plátno horlivě dále. Don Clemente se na ni konečně od okna ohlédl na konci svého výkladu. Docházel mu dech, tak horlivě byl mluvil. Jan Maria vstal.

„Pojedu nyní dále do Vej," řekl, „a prohlédnu si pak také ‚grottu Campanu'. Klíč k ní má tedy, jak pravíte, cicerone v Isole Farnese?"

„Vždyť půjdu s vámi," zvolal don Clemente, „uspořím vám aspoň ty tlachy ciceronovy. Ale dříve musíte si odpočinout a něco pojísti."

Jan Maria vymlouval se, prosil, aby ho nechal bez průvodu jet, ujišťoval také, že nemá hladu, ale nebylo nic platno.

„Dopřejte aspoň svému koni oddechu," řekl kněz. „Holá!" zvolal s okna, „Gioachino!" A když se odněkud dlouhý, nemotorný výrostek vyskytl, tázal se ho: „Zdali pak jsi se trochu o koně postaral!"

Po uspokojující odpovědi obrátil se zase k hostu. „Je to hoch," řekl, „jenž mi mého

osla opatřuje. Hodný hoch! Má srdce k zvířatům. Víte, že to u nás v Italii, bohužel, vzácností."

„Půjdu však přece dohlédnout a pomohu mu trochu," řekl Jan Maria a pospíchal z pokoje. Měl srdce tak těžké a toužil po okamžiku o samotě. Gioachino napájel a krmil koně za domem a vedl s nimi celý rozhovor, tázal se jich všelicos a zdálo se, že němým jejich odpovědím rozuměl. Jan Maria sedl opodál do trávy na povalený, přeražený kamenný sloup a pustil hlavu těžce do rukou, opřených o kolena. Bylo mu, jako by se mu krev z otevřené rány lila: to sice nehojí, ale je v tom ulehčení. Člověk otupí . . .

Tím samým časem klesla Caterina s potlačeným vzlykem na židli a odložila plátno a nůžky na stůl. Prsa její dmula se těžkým vzdechem.

„Jste unavena, Caterino," řekl kněz, „a místo abyste si odpočinula, dáváte se do práce!"

„Ó, to nevadí," řekla se slabým úsměvem a potlačovala slzy, které se jí tak mocně do očí draly, že ji téměř přemáhaly. Jak ráda byla by i ona tvář svou do dlaní skryla! . . .

Don Clemente pozoroval její rozčilení a bolest za tím úsměvem. Soucit jevil se mu na tváři. Chtěla mu něco svěřovati? Mlčel chvilku, pak pravil:

„Onen pán tedy —"

Srdce jí bilo tak silně, že je slyšela.

Uhodla myšlénku starého přítele. Rychlým posuňkem ruky zastavila jeho otázku a vysvětlovala spěšně, že pan Plojhar si u Suntarelly v San Cataldě byt najal. Že je tichý a milý. Ze s ním několikráte mluvila. Že jej sama na pobízení Niny pozvala, aby ji k donu Clementovi doprovázel, až tam návštěvou pojede.

Don Clemente mlčel, když končila, jako by ještě něco očekával. Jí bylo po tom vysvětlování lehčeji kolem srdce.

„Obávám se," řekla, „že to není docela slušné, že jsem s tím pánem jela, aspoň dle obyčejného úsudku lidí, dávajících zákony ve společnosti. Ale nenapadlo mi to, až teprve zde v pokoji. Rcete, chybila jsem? Pak mě pokárejte."

„Ne, nechybila jste, má dcero," řekl klidně. „Není v tom nic zlého."

A hleděl s takovou laskavostí na ni, že se jí srdce rozehřálo. Okamžik jí bylo, jako by se mu měla vrhnout k nohoum, a zcela se mu svěřiti, vše, vše mu pověděti. Její sny, její sklamání, její bolest, ten výstup —

„Nelze to!" zašeptala si, „ne teď!"

Schýlila hlavu a stála mlčky, brzy se ale vzpřímila, neb Jan Maria se vracel.

Bylo-li mu dříve v pokoji úzko a cítil-li se pak o samotě silen, netrvalo to dlouho. Nepokoj se ho brzy zase zmocnil a toužil po změně místa. Chtěl se opět o to pokusit,

aby ho don Clemente bez prodlení do Vej pustil. Na koni bude mu snad lépe? Poletí někam daleko s větrem! Žíznil po prostoru bez mezí, po zápasu s větrem. Vstoupil rychle do komnaty a sdělil donu Clementovi svůj úmysl. Ten však nepovolil, a Jan Maria ochabl v boji s jeho důvody. Utrmácen sedl k oknu a jako oběť naslouchal tak dlouho novým výkladům o staré Etrurii, až Ersilia s celým sloupem talířů vešla, kterě jí ochotně contessina z rukou brala.

„Musíte se spokojiti s tím, co máme," řekla Ersilia a spěchala zase do kuchyně. Přišla pak s velkou misou dýmajících maccheronů.

„To je vše," řekla a otvírala láhev výtečného vína, jež donu Clementovi přítel jeden z Genzana co rok posýlal a které tento pro hosti a pro nemocné uschovával.

Caterina nutila se k vůli svému hostiteli do toho, aby něco požila, a vypila žíznivě trochu vína; totéž činil Jan Maria, a oba byli Ersilii, která pořáde mezi jídlem přicházela a odcházela, i donu Clementovi v duchu za to vděčni, že neustále mluvili a jejich mlčení tak málo pozorovali.

Když don Clemente zase o etrurských hrobech a o pokladech v nich nalezených vypravoval, vzpomněla si Caterina na onen zlatý šperk, po monsignorovi Astuccim zděděný, a vypravovala o tom, jak jej v tajné přihrádce kabinetu našla.

„Ó, pamatuji se docela určitě," zvolal don Clemente, „že mi monsignor jednou sdělil, že takový šperk kdysi nalezl. Nevím, jakou náhodou se stalo, že jsem ho nikdy neviděl. Jak jsem dychtiv jej tedy spatřiti!"

Caterina vzpomněla si, že ten šperk měl býti jejím svatebním. Usmála se bolestně. Byla teď jista, že se nikdy neprovdá. Chtěla donu Clementovi říci, že mu tu starožitnost s radostí daruje, když se takto ozval:

„Monsignor řekl mi jednou docela, že vám ten poklad dá, měl podivnou fantasii, že se tím věncem ozdobíte jako nevěsta. Řekl mi s úsměvem: budete jistě déle živ než já, oddáte Caterinu. Ó, vy budete zajisté sto let živ, ale já zemru brzy. Podivno, jak se aspoň ta druhá část jeho proroctví vyplnila."

Nyní nemohla mu Caterina již říci, že mu ten šperk daruje. Říci teď, že se nemíní nikdy vdávati, zdálo se něčím nedelikátním naproti tomu mladému, mlčícímu muži, na jehožto lásku stále mysliti musila.

Řekla tedy prostě: „Nuž, přijeďte brzy ke mně, done Clemente, a uvidíte vzácné ty předměty."

„Přijedu brzy," odpověděl, a vstali od stolu a sedli k oknu. Když ještě koflíček černé kávy vypili, kterou Ersilia jako velký přepych a s patrnou pýchou nabízela, navrhl don Clemente konečně tu tak dlouho odkládanou jízdu do Vej.

„Já zůstanu s Ersilií," řekla Caterina, „musím jí ještě všelicos stran toho šití vysvětlit a přihlédnu trochu, jak se vaší domácnosti vede, je to přísný Suntarellin rozkaz."

Kněz vzal ji za ruku a usmál se na ni s výrazem tak soucitným a snivým, tomu, co byla právě pověděla, tak málo odpovídajícím, že dívka zmateně se odvrátila. Zdálo se jí, že stařec jí v duši čte, že uhodl, proč chce býti sama. Tušil, jak těžké měla srdce?

„Nechtěl byste, pane, Gioachinovi říci, aby mi zároveň s vaším koněm mého osedlal?" řekl don Clemente Janu Marii. „Odpusťte, ale myslím, že přihlédnete sám, jak ten hoch vašeho koně přistrojí, jinak poslali bychom Ersilii."

Hleděl opět na dívku, která stále klopila oči.

Jan Maria rozuměl, že s ní chce býti chvilku o samotě. Odešel beze slova.

Když nebylo už kroků na chodbě slyšet, řekl don Clemente:

„Caterino, vy máte něco na srdci. Odpusťte. Nemluví ze mne všetečnost. Zdá se mi, že byste ráda mluvila, ale že nemáte odvahy. Mýlím-li se, řekněte to a mlčím."

„Uhodl jste," zašeptala, „uhodl! Ó, mám srdce těžké, těžké. Ale, pro Bůh, netažte se nic více!" zvolala hlasitěji a rychle. „V tomto okamžiku nemohu mluvit."

A hleděla úzkostlivě ke dveřím.

„Upokojte se," řekl něžně. „Nebudu se ničeho tázat a počkám, až sama promluvíte."

„Ano, ano, u mne," šeptala.

Mlčeli chvilku. Pohledla na něho.

„Ach," řekla, „kéž bych měla vašeho klidu, jasnosti vaší duše, jak lze takového štěstí dosáhnouti?"

Melancholický úsměv přelétl mu tvář.

„Musila byste míti mé stáří, abyste měla můj klid," řekl s jakýmsi přídechem smutku.

Vzpomněla si na legendu, jež se o jeho velké vášni, o dlouhém jeho utrpení vypravovala. Jak ji to v té chvíli dojalo! Ano, s ním mohla mluviti v důvěře, on jí porozumí, on, který věděl, co to láska a odříkání! Zdálo se jí také, že ho teď poprvé úplně chápe. Ta láska čistá, něžná, velká k ženě, která mu zůstala ideálem, ta resignace svatá byla jej po cestě slz a vzdechů k druhé lásce, k nejvyšší lásce, k lásce k Bohu vedla. Nemohla i ona tou cestou kráčet a k onomu cíli dojíti? . . .

Jan Maria se vracel pomalu po schodech vzhůru.

„Muka, muka!" pravil si tiše. „Jak mám tu bouř, ten nepokoj, vše to zoufalství v sobě skrýt a tajit? A kde je východ z toho bezedna?"

Když vešel do komnaty, řekl don Clemente:

„Povedu vás z Vej a od grotty Campany ještě na jiná zajímavá místa, o kterých žádný

průvodce nevypravuje. A vy, contessino, podřímněte si zatím zde v lenošce, co my po stopách dávné Etrurie bloudit budem."

Uhodl, že si přeje samoty, a měl v úmyslu mladého muže hodně dlouho na procházce zdržeti.

Když odešli, vrhla se Caterina do křesla, ne aby spala, ale aby si oddychla. Ersilie byla někde mimo dům. Byla sama, sama. Konečně!

„Ó, můj ty bože!" zvolala a vypukla náhle v dlouhý, křečovitý pláč. Nemohla se utišit.

„Jaká bolest, jaká bolest!" štkala a tlačila obě ruce k srdci. Pláčem znavena a když už neměla slz, pozvedla hlavu a viděla oknem Ersilii přicházející od Isoly Farnese. Rychle rovnala si vlasy a utírala očí. Hledala klidnější, obyčejnější posici, vzpřímila se na křesle. Noha její zavadila o knihu, kterou nevědomky asi s vedle stojícího stolku shodila. Mechanicky ji zvedla a otevřela. Doufala, že Ersilia, vejde-li, na ni hned nepromluví, uvidí-li, že čte, a tak získá času, aby se opět utišila. Pohled její padl v knize na tato slova:

„Ó, lásko, co mohu o tobě říci, jak tě chváliti! Za tebe dal bych vše, co moje, avšak co mohl bych míti, co by tebe hodné bylo? Přece dám ti vše, co mám, co jesti mé: tělo své i žití a nejtajnější přání svého srdce chci dáti za tebe, a pak to vše ještě

za nicotu pokládati! Všechnu radost smyslů, všechnu zálibu duše rád pro tebe v oběť přinesu! Neb ty jediná máš větší nade vše pro mne ceny, jsi mi větším užitkem, jsi luznější, libější, více oblažující než vše! Ty jediná mě sytíš, jistě mě léčíš a jediné blažené dáváš žíti!"

Udiveně, živě dotknuta, pohlédla na titul knihy. Byla to sbírka traktátů, a slova, která četla, stála v pojednání „O ceně lásky", sepsaném Hugonem ze Sv. Viktora. Jednalo se tam o lásce k Bohu. Ale v tom okamžení neznala Caterina žádných v lásce rozdílů, chápala jen tu jednu jedinou, tu lásku, která ji tak tížila i blažila zároveň.

„Ó, pro tebe chci všecko dáti, tělo i žití a všechna přání duše své," zvolala, „a pak to vše ještě za nicotu považovati! Ty jediná máš pro mne cenu," a znova lily se jí slzy z očí a štkala, štkala, tak že Ersilii ani nepozorovala, když do komnaty vešla.

„Nebesa, co je vám?" zvolala stařena, „vy pláčete jako Maria Majdaléna pod křížem! Co je vám?"

„Nic, už nic, Ersilie, milá dobrá duše," odpověděla Caterina, „utište se, vidíte, už nepláču," a polykala slzy.

„Kdyby se tak ti páni vrátili!" zvolala Ersilia. „Oči vaše jsou začervenalé, opuchlé."

Dívka byla polekána.

„Pro boha," zvolala, „dejte mi rychle

čerstvou vodu, bych se umyla. Ah, kdyby přišel —"

„Don Clemente?" tázala se Ersilia a hleděla pátravě na ni, tak že se dívka začervenala. Stařena usmála se zchytrale.

„Byla jsem také mladá, contessino," řekla, „a věřte, že jsem byla trochu hezčí tenkráte než dnes. Nu, nepátrám, ale takové slzy se rychle usuší. Malé nedorozumění? Ne, ne, netážu se už na nic. Jak bych se směla odvážit. Kde je to šití?"

Caterina pospíchala, aby jí horlivě všelicos stran toho šití vysvětlila. Pak prosila opět o vodu.

Stařena jí přinesla a zároveň malé, trochu slepé zrcátko, jediné v domě, které jí ráno při toilettě sloužilo. Caterina lekla se, když se uviděla. Stopy pláče byly příliš patrné. Stařena uhodla, co ji trápilo.

„Což kdybyste napřed do San Catalda jela?" tázala se. „Gioachino by vás mohl na oslu doprovodit. Mohla byste mu také hned při té příležitosti to slíbené plátno svěřit. Spoléhejte na mě, že vás omluvím u dona Clementa, ač u něho ani omluvy třeba není. Kdybyste vraždu spáchala, hledal by a nalezl ve svatém písmě nějaký verš, který by vás omluvil a očistil. A ten pán . . . Slíbila jste mu, že na něj zde počkáte?"

„Ne, Ersilie. Byl tak laskav, že mě doprovodil sem, z čehož nenásleduje —"

„Dobře! Jel s vámi sem a Gioachino doprovodí vás zpět, a ten pán —“

„Omluvte mě u něho. Vyřiďte mu, že —“

Dívka nevěděla co.

„Že mu poděkujete, až se vrátí odsud do San Catalda. Zatím uschnou vaše slzy —“

„Ano, řekněte mu, že“ — mlčela — „Bože, co, co!“ myslila nahlas.

„Řeknu, že vás dohoní, aby jel po silnici.“

„Třeba, třeba,“ řekla dívka spěšně, a v úzkosti spěchala dolů se schodů.

„Není možné, abych s ním jela sama, sama tou dlouhou cestou! Jaká by to byla pro něho muka, jaké pro mne trápení!“ pravila si mezi tím, co Gioachino jí koně předváděl a na svého ve vsi vypůjčeného osla složenou houni místo sedla hodil.

Ersilia kladla mu na srdce, aby neztratil po zpáteční cestě, co mu contessina pro dona Clementa v San Cataldě svěří.

„Tak skončí vše dobře, a později se tomu zasmějete, contessino,“ řekla stařena, když se s dívkou loučila, netuše, jak ji svými narážkami mučila.

Caterina sklonila hlavu a jela rychle, Gioachino klusal pomalu za ní. —

Byla dávno, dávno v pusté campagni zmizela, když se don Clemente a jeho host do prázdného domu vraceli. Starý kněz, věda nyní dle slov Caterininých určitě, že jakýsi román mezi těmi dvěma mladými lidmi se

odehrává, nedivil se prenic, že Jan Maria tak roztržitě a zasmušile jeho výkladům naslouchal, třeba don Clemente s celou svou učeností se vytasil, ve Vejích mu všechny omyly většiny archaeologů naznačoval, výmluvně a pádně mu dokazoval, že jen na tomto místě etrurská „Arx“ někdy státi mohla, a že jen touto cestou Camillus do města se při útoku dostati mohl a jedině zde u toho hustého křoví že možně mohl státi Junonin chrám, do kterého se Římané nejdříve ze všech budov města dostali. Co záleželo Janu Marii na Římanech, co mu byla „Arx“, celé město Veji, co grotta Campana se všemi svými zajímavými prý etrurskými malbami! Mlčel zatvrzele a kouřil rozčileně papirosu za papirosou, tak že se don Clemente konečně nakazil, že mlčel též, že též už nemyslil na Etrurii a že každou chvilku nabídnutou mu cigarettu přijímal, hově takto jediné své lidské slabosti.

„Jedině když jej kouřit vidím, nevěřím, že je andělem,“ říkávala vždy Ersilia sousedkám a kmotrám, když se s nimi u starého, kamenného čerpadla scházela, z kterého vodu na hlavě ve velké, starodávné měděné nádobě domů nosila, kterou by lecjaký sběratel byl draze zaplatil. —

Don Clemente byl velmi překvapen, když mu Ersilia vypravovala, že contessina s Gioachinem už dávno odjela.

„Bylo jí smutno v domě, nějak ji silně rozbolela hlava, radila jsem jí, aby raději

domů se odebrala a lehla," vypravovala a pak se obrátila k mladému muži, který se rozčilením jako v horečce třásl.

„Pozdravuje vás, poděkuje prý sama za tu zdvořilost, že jste ji sem doprovodil."

„Sedněte," pobízel don Clemente, vida, že se Jan Maria sotva na nohou drží. Bylo mu ho líto.

„Musí býti mezi nimi nějaká náhlá, po cestě sem teprve povstalá disharmonie," myslil si a trápilo jej, že nemůže pomoci.

„Děkuji," řekl Jan Maria. „Ale i mně je nevolno a pojedu tedy také raději domů."

„Dohoníte snad contessinu," řekla Ersilia, vědouc však dobře, že to již možné nebylo. „Řekla, že pojede po silnici."

Když vyšla z pokoje, řekl don Clemente nesměle:

„Vidím, že jste bolestně dojat. Odpuste mi mou upřímnost a nebojte se, že se chci do vašich záležitostí vtírat. Chci vás jen potěšiti; myslím totiž, že v tom postupu contessiny Cateriny není nic jiného než plachost. Napadlo ji teprve zde, nevím z jaké příčiny, že se nějak prohřešila proti společenským obvyklým formám. Vybídla prý vás sama, byste ji sem doprovodil, a nyní si dělá zbytečné výčitky."

Na chvilku byl Jan Maria těmi slovy nějak utišen. Brzy ale padl do své zádumčivosti. Ne, uhodl lépe. Nechtěla býti v jeho

společnosti. Vždyť on sám se té cesty zpět do San Catalda bál. Dobře činila, že před ním prchala. Zhrozila se ho prostě! A měla proč. Což neměl sám pocit, jako by byl bohem opuštěn, zavržen? Světlé tváře, jako její, musily se od něho odvracovati. Bylo to kruté, ale spravedlivé. On patřil tmám a bolesti.

„A přec," mihlo mu hlavou, „mohlo se vše vysvětliti a napraviti! . . . Ona však nechce!"

Rozloučil se s donem Clementem téměř mlčky. Ersilia ukázala mu cestu, kde se dostane na silnici.

„Bylo by možné ji dohonit?" napadlo mu pojednou, když chvilku jel. „Což kdyby si toho sama přála?"

Několik dětí hrálo si nedaleko před nízkým domkem, chýlícím se stranou, jako by se na spadnutí chystal.

Jan Maria slezl s koně, podělil děti malými stříbrnými mincemi, pak vzal děvčátko asi osmileté se živýma, rozumnýma očima za bradu a ptal se ho s úsměvem:

„Neviděla jsi dámu na koni kolem jeti?"

„Viděla," odpověděla dívka.

„Jak je tomu dávno?"

Dívka hleděla na slunce, zamyslila se a řekla:

„Nevím."

Pak hleděla zpět do síně domu.

„Mamma," zvolala hlasitě.

Smědá, hubená ženština s visícími, temnými jako havran vlasy, s bílými zuby, které obnažila úsměvem, vstoupila na práh. Byla rozmluvu jeho s dětmi slyšela.

„Je tomu více než hodina, co kolem jela," řekla a zablyskla bystře očima. „Byla krásná jako anděl z ráje. Ale nejela po silnici. Totiž ne dlouho. Viděla jsem ji odbočit tamhle po stezce. Dlouho jsem se za ní dívala."

„Ah, bože můj," myslil si Jan Maria, „je to patrné, že jí nelze dohonit, že tomu nechtěla, že přede mnou prchá."

Děkoval krátkým slovem, vyšvihl se na koně a bodl ho ostruhami.

„Je podivný, mohlo by se mi o něm zdát," mumlala žena a zamyslila se, a hleděla za ním. Pak zavolala na děti, aby jim darované peníze odňala.

Jan Maria zastavil brzy svého koně. Cítil zas to podivné píchání v prsou jako ráno. Oddychoval si trochu a jel pak krokem dále. Bolest ho přešla a začal zase na Caterinu a na svou zoufalost mysliti. Ale bylo mu nějak pusto v hlavě, zdálo se mu, že je všemi těmi dojmy příliš unaven, divil se, že je jaksi ospalý, řekl si, že je tupý. A ta cesta byla nekonečná. Když přijel konečně do La Storta, vzmáhala se v něm taková nepochopitelná lhostejnost ke všemu, že si začal dělat výčitky.

„Což ji nemiluji?" tázal se sám sebe. Usmál se nad pošetilostí té otázky. Cítil ne

7*

obyčejnou, podivnou žízeň. Zastavil se před krčmou u samé silnice, až venku za městečkem, kterým byl projel. Slezl s koně a sedl na kamennou lávku. Přinesli na požádání víno, a pil hltavě. Byla mu z toho až hlava těžká. Hleděl na slunce, které se klonilo níž a níž, a nebyl schopen chtíti, aby vstal. Všechna vůle byla v něm jako mrtva. Hledal omluvu pro svou nehybnost, svou lenost.

„Lépe, bude-li úplná tma, než přijedu do San Catalda," myslil si. „Pak aspoň ji nemohu už dnes uvidět, a dobře tak. Musil bych vysvětlovat a nemám k tomu dnes síly. Napíšu jí zítra psaní. Napíšu jí vše, krátce a jasně. Nedovedl bych jí to nikdy tak říci, jak to napsat snad dovedu. Kdybych s ní mluvil, oči její viděl, úsměv —"

Zavřel oči a viděl ji, a bylo mu tak podivně. Jakási něžnost snivá se ho zmocňovala, něco konejšivého, ba dřímavého se v něm ozývalo jako táhlý měkký zvuk. City jeho, představy pozbývaly určitosti víc a více, a pak nemyslil už nic . . . Basový hlas jej probudil z úplného sna.

„Vy spíte, pane," řekl hostinský, „a slunce už zapadlo. V naší krajině pod širým nebem je to nebezpečné. Za čtvrt hodiny můžete mít zimnici."

„Pravda, pravda," řekl Jan Maria a trhl sebou, když nabýval vědomí, jako by se lekl, a nevěděl, čeho. Cítil velký stesk dávno, než se mu upomínka na příčiny k němu vracela.

Zaplatil spěšně za vypité víno, a hostinský mu pomáhal na koně.

Když odjel, řekl hostinský ženě:

„Nepil mnoho, ale zdá se mi úplně opilým. Nevím, nespadne-li s koně."

„Co ti po tom, když zaplatil," řekla lhostejně a ospale.

„Zaplatil dvojnásobně," smál se muž.

„Nuž, tedy co?" řekla žena a věsila si šňůru lacinych korálů kolem krku, která jí byla spadla do klínu.

Slunce bylo zašlo, šeřilo se už silně, Jan Maria hleděl na širou campagni, která se zdála, že k nebi kouří. Vlhko pronikalo mu šaty. Vzpomněl si, že se nechce dnes více s Caterinou setkati.

„Přijedu příliš brzo domů," řekl si. „Nebude ještě úplná tma a mohla by být náhodou před domem."

Hleděl na oblohu, byla jasná, ačkoli se soumrak již těžce po nížině vlekl.

„Vím, co učiním," myslil dále. „Udělám velký kruh." Trhl uzdou, odbočil od silnice a dal se směrem, jako by chtěl k braccianskému jezeru jet, o němž don Clemente s ním mluvil a jež neznal. Ulomil větev s cypřiše, stojícího mu v cestě, a beze vší příčiny šlehal proti svému zvyku koně, který se dal do útěku. Bylo mu to příjemné. Letěli s větrem. Campagna byla teď už docela temná, sem tam viděl v dáli nějaký oheň pastýřů. Pak

přišli do nějaké bařiny a trhl koně instinktivně zpět. Ubohé zvíře bylo umdlené a když cítilo, že se pod jeho nohami půda boří, začalo se po celém těle třásti. Jan Maria, sedící jako v mdlobě na jeho hřbetě, probudil se poněkud a měl s ním útrpnost. Hladil ho. Hleděl k obloze, byla také už šerá, jen na západě byl žlutý pruh, a na severu bylo jasno.

„Neni ještě dosti tma, ubohý koníčku," řekl, a byla to jakási fixní jeho idea, že je příliš světlo. Trhal uzdou a obrátil se, jel teď směrem k moři. V hlavě bylo mu pořáde víc a více pusto a k tomu začala zase ta nesnesitelná bolest v prsou, ale tenkráte zuřivě. Zavřel oči, zdálo se mu, že má víčka těžká a že se mu blíží mdloba.

„Bude nejlépe, pojedu-li teď rovně domů," napadlo mu náhle, když dobrou chvíli jel, a ponechal koni, už jen pomalu ku předu krátejícímu, úplnou volnost.

„Jak těžce myslím," zašeptal si a jeli dál a dál a dál tou zádumčivou, temnou campagní, mlčící a příšernou jako hrob . . .

Kůň se pojednou vzepřel a zafrkal polekaně. Jan Maria byl by s něho málem spadl. „Co je?" zvolal jako někdo násilně probuzený. Viděl hlubokým šerem stádo velkých volů, bílých, s ohromnými rohy. Muž, který je hnal, byl na koni a měl dlouhé kopí s železným, zablesknuvším se hrotem v ruce. Zdálo se to vše tak podivné, vypadalo to tak dobrodružně, nějak jako v pohádce, tak ne-

zvyklé, nevídané. Nemohl si hned dobře vzpomenouti, kde je a co chce.

Na nebi kmitaly spoře hvězdy.

„Znáte San Cataldo?“ tázal se muže s hrotem, když nabyl úplného vědomí a když mu bylo jasno, že bloudí.

„Jak bych neznal?“ zněla odpověď.

„Na které leží straně? A jak tam daleko?“

Muž ukázal rukou a řekl:

„Za hodinu tam budete i při mírné jízdě.“

Stádo přešlo, kroky jeho duněly tichou krajinou a úryvky melancholické, jednotvárné písně, kterou si jeho hlídač zpíval, mísily se do temného toho hluku.

Jan Maria měl nyní jen jedno přání, jen jednu myšlénku: býti pod střechou. Cítil se velice nemocen, Bylo mu jako tenkráte před klášterem Trinità. Strach neurčitý, ale až strašidelný se ho zmocňoval. Byl by koně rád pohnal, ale cítil, že mu prudký pohyb činí zle. Což zbloudí-li v té poušti a zahyne-li sám, opuštěn, tonoucí v té tmě jako v moři? Zachvěl se a mimoděk opakoval slova, která byl ráno pronesl: „Nenávidím smrt.“

Upíral úzkostlivě oči na hvězdu, dle které si byl dle udání muže s kopím směr pamatoval, kterým ho cesta domů vedla. Jel a jel a jel, nebylo té jízdy konce a v hlavě jeho mátly se všechny pojmy. Zdálo se mu, že už jede celou noc, a byl si vědom, že každým okamžikem slábne. Pustil uzdy a hleděl kolem

sebe. Zaradoval se. Bylo mu, jako by tu krajinu poznával. Jistě, byli již blízko San Catalda! Otvíral oči široce, namáhal se, aby proniknul tmu, nahnul se silně ku předu. V tom okamžení měl takovou závrať, že se mu zdálo, že se země i nebe boří, a zároveň ho chytil křečovitý kašel. Zavřel oči, držel se hřívy koně a vytáhl nohy ze střemenů. Myšlénka, že by mohl spadnout a že by jej polekaný kůň v trysku za sebou pouští vlekl, visícího za střemen, zježila mu vlasy. Zaklátil nohama, by se přesvědčil, že je má volné. Zároveň cítil, že prsty jeho povolují, že hřívu pouští, že se pomalu stranou kloní, a byl úplně slep a zaslyšel hrozné hučení v uších, pak cítil, že se pomalu s koně sesouvá, že padá, že se něco pod ním krušilo, když dopadl, že něco podivně zasvištělo . . . Pak bylo mu horko na prsou, a věděl, že to krev, která se mu leje z úst a za šat zatéká, Pak přišla mrákota úplná . . . Netrvala příliš dlouho. Otevřel oči a smysly se mu vrátily úplně. Věděl vše, co se s ním bylo událo, měl jasné představy, ale ačkoli duše bděla, ležel přec jako mrtvé tělo, jako věc. Byl tak sláb, že jediným údem pohnouti nedovedl.

„Co bude se mnou?“ tázal se ale; docela klidně, jako by se ho to ani netýkalo. Bylo v té otázce spíše něco jako zvědavost než starost o své zachováni. Na smrt nemyslil ani na Caterinu. Byl nejvíce tím překvapen, zaujat a poražen, že všechny předměty kolem

tak docela jiné vzezření, tak docela jiný ráz a výraz měly, než byl kdy před tím pozoroval. Cítil horký dech na obličeji. Viděl, že to jeho kůň, který se byl zastavil, když s něho spadl. Jan Maria viděl, že leží v rozkrušeném rákosí, na vyschlém okraji tůně. Rákosí kolem něho klátilo se slabě a svištělo. Stranou čněl strom.

„Je to divné," dumal Jan Maria, „jak nepravdivé pojmy jsem posud o tom měl, co to kůň, strom a rákosí! A teď to vím tak jasně! Čím to je?"

Chtěl ruku pozvednout, ale nemohl.

„Je to snad smrt?" napadlo mu. „Byla by vskutku pouhým probuzením se k vyššímu, jasnějšímu, určitějšímu poznání a pojímání? . . ."

Ale v tom začaly se myšlénky jeho kalit, cítil v sobě horečku bouřit a tepat — věděl tedy, že ještě žije. Kůň začal se klidně vedle něho pásti. Janu Marii bylo, jako by se musil smát. Nevěděl proč, ale bylo mu to k smíchu, že se ten kůň tak klidně pase, kdežto on umírá. Ale ta myšlénka, pojem umírání vzbudil teď opět náhlou hrůzu v něm. Chtěl zvolati „pomoc!" Ale místo toho slova vyšel mu nový kašel z prsou a hned na to lil se mu horký proud krve z úst, horký a hojnější než ten první. Bylo se mu v úzkostech smrtelných podařilo, že se poněkud od země pozvedl, ale teď klesl zpět, slyšel opět krušení lámajícího se rákosí, a nová mrákota naň

přicházela Neztratil však hned úplně vědomí. Viděl ještě, že kůň netrpělivě nohama zahrabal, pak že hlavou hodil a konečně že od něho cválal někam v dál . . .

Teď byl tedy úplně sám, a bylo mu nevýslovně smutno. Oči se mu chtěly zavírat, ale bránil se proti tomu. Pokud viděl a slyšel — byl živ! Hluboké ticho té pouště zdálo se mu však brzy jako zvučení jediného nekonečného tónu, který mu hrůzu působil. Myšlénky stávaly se čím dále tím neurčitější . . . Tu šířila se nějaká zář širým nebem a připoutala mroucí jeho zraky k sobě. A hle, teď klonil se bledý, bílý jakýsi obličej nad ním, zastřený stříbrným závojem, kterým nevýslovně luzný jas pronikal. Jan Maria se usmál blaženě.

„Kristus!“ zašeptal. „On neklame a neopouští! Chodí pustinou, ah . . .“

A ztratil úplně vědomí.

Ten bledý, bílý obličej s tou sladkou září pod závojem byl měsíc. Stál vysoko na nebi, a pod ním hluboce, hluboce ležel tak bled jako on Jan Maria, a kolem byla poušť a ticho a hlucho.

Zatím stála Caterina u okna a čekala a čekala a utírala si slzy, tekoucí jí pomalu po lící.

„Ne, nečinila jsem dobře!“ vyčítala si. „Rozhněvala jsem jej, urazila! Ó, nevrátí se více sem. Zajisté zajel do města, a neuvidím jej nikdy více!“

Zalomila rukama. Suntarella přicházela ob čas k ní a vyptávala se znova a znova, proč se contessina nevrátila v jeho společnosti. Nebyl takový spěch s tím plátnem pro dona Clementa. A co značily ty slzy a vzdechy? Co se to, pro boha, bylo stalo? Ale marně se vyptávala. Caterina neodpovídala než vždy jedno a totéž.

„Nemuč mne. Netaž se. Nevím to sama."

A zase šla k oknu a naslouchala, neuslyší-li dusot jeho koně. Neslyšela než šelest rákosin, když vešla na terrassu. Týchž rákosin, ve kterých jak mrtev ležel!

Suntarella ji vtáhla do pokoje.

„Chcete se přes moc rozstonat?" vyčítala jí. „Co vás trápí?"

„Suntarello," řekla Caterina, „jak můžeš býti tak klidná, když —" zamlčela se.

Chtěla říci „když ho snad potkalo nějaké neštěstí!" Ale v tom napadlo ji něco docela jiného.

„Což," myslila si, „kdyby byl tu ženštinu opět potkal, a možné to bylo; což, kdyby s ní byl do Říma jel? A konečně, proč ne? Vždyť bylo patrné, že ji miloval! Vždyť se s ní v Římě scházel, mezi tím, co ona, Caterina, o něm blouznila a snila!" Zbledla a vstala prudce.

V tom otevřely se dvéře, a Angiolina se známkami velkého zmatku na tváři se tam zjevila a kývala Suntarelle, aby vyšla na chodbu.

„Francesco vás hledá," řekla jí tak hlasitým šepotem, že to bylo pootevřenými dveřmi až do pokoje slyšet. „Zdá se, že se stalo neštěstí!"

V okamžiku stála Caterina vedle nich.

„Co se stalo?" vzkřikla bledá a chvějící se po celém těle. Obě ženy mlčely polekaně. Caterina netázala se podruhé, letěla na schody, kde slyšela těžké Francescovy kroky.

„Pověz mi vše — rychle!" vzkřikla velitelsky na starce.

„Nevím nic určitého, contessino," odpověděl, „tu dole stojí kmotr Nuccio a diví se, že „Strale" se vrátil bez jezdce sám, kouřící se a zapocen. Víte, contessino, „Strale" ten hnědouš, na kterém —"

Caterina byla už sešla se schodů. Vrhla se na kmotra Nuccia.

„Povězte všechno!" prosila ho se sepjatýma rukama.

„Nevím ničeho," odpověděl překvapen jejím zjevem a polekán jejím zoufalstvím kmotr Nuccio. „Vyslal jsem hochy, aby hledali. Bude to nesnadné v noci, ale mají psy s sebou."

„Pochodně, svíčky, lucerny!" volala Caterina do prázdna a táhla kmotra za sebou z domu.

„Stůjte, contessino, pro milosrdenství boží," prosila ji Suntarella, která ji teď do-

honila. „Kam chcete v noci? Nechte ty muže —“

„Nuccio, Nuccio!“ ozval se hlas svěží a mladistvý nocí, táhlý a jasný; přicházel z nepříliš daleka, a po něm ozvalo se hluboké zaštěkání psa.

„Tiše!“ řekl Nuccio. „Pacomo volá, zdá se, že jsou na stopě! Hola, zde jsem,“ houkal do noci, tvoře si hlásnou troubu z rukou, co je?“

Okamžik bylo ticho v té slavné, krásné noci, rozlévající se po širé campagni s bezednou němostí; jen vítr šeptal sladce a snivě jako prodlouženým vzdechem na své mysteriosní pouti do neznáma. Pak ozval se lunným, dřímavým mlčením týž hlas a chvěl se tišinou a zmíral s větrem, který ho nesl a odnášel.

„Našel jsem ho!“ volal ten hlas. „Nevím, je-li živ. Pojďte mi někdo na pomoc. Odneseme ho!“ A zase štěkal pes a zavyl příšerně.

Caterina trhala se z náruče Suntarelly, která ji držela. „Pomoc!“ zvolala, „pomoc!“

Francesco přišel s rozsvícenou lucernou.

„Kde jsi?“ houkal Nuccio. „Pacomo, kde jsi?“

„U tůně pod vršken!“ chvěl se svěží hlas slavnou nocí zpět.

„Zde!“ řekl Francesco a dal Angiolině lucernu. „Posvit nám, dcero, nebude ani při měsíci škodit. Suntarello, nějaký koberec nebo

pokryvku, abychom ho mohli lépe nésti, když nejsou máry —"

Za chvilku brali se všickni směrem k tůni, i Suntarella šla s nimi, zdržujíc stále Caterinu, která jí ani neviděla, ani neslyšela, a která napřed letěla. Mužští houkali stále, že už jdou, a Pacomův hlas nepřestal je stále k spěchu pobízeti.

Přišli k místu.

„Zde," řekl Pacomo, a Angiolina pozvedla lucernu, jejíž světlo padlo na bledou, mrtvou, celou krví zbrocenou mladíkovu tvář. Angiolina a Suntarella daly se do hlasitého pláče a volaly na světce a anděly ráje, na boha a na madonnu. Caterina nevypustila jediného slova z úst. Pomáhala rozprostírat koberec, na který mužští tělo opatrně položili. Pak vzal každý z mužů jeden cíp.

„Ten čtvrtý vezmi ty, Angiolino," řekl Francesco. „Jsi silná."

„Ruce se mi třesou, bojím se," řekla s pláčem Angiolina; ale pokoušela se, aby poslechla jeho velení. Caterina však odstrčila ji rozhodně, ač vlídně.

„Sviť, Angiolino," řekla svým hlubokým, sladkým hlasem, který se ani nechvěl. A chopila se sama čtvrtého cípu.

„Pojďme!" řekla. A tak pomáhala jej odnášet. Nikdo nemluvil slova. Jen vzdechy bylo slyšet a pes zaštěkl ob čas na měsíc . . .

Tak jej tedy přinesli domů. Nehnul sebou. Položili jej na zem. Suntarella rozsvítila rychle

lampu v jeho pokoji, a Angiolina svítila lucernou do ložnice, kam ho mužští nesli, a rozžehla tam svíčku. Contessina stála na prahu.

„Uložte jej opatrně na postel," řekla a vrátila se do pokoje, vzala tam papír z jeho kasetty a psala:

„Luigi, při všem, co Ti svaté na světě, při živém bohu Tě zaklínám, přijď okamžitě! Jde o můj život. Jde o mnoho více —"

Složila list a dala ho do obálky.

Mužští svlekli zatím nemocného, který sebou ještě ani nehnul a sotva dýchal. Položili jej na postel a Suntarella jej myla čerstvou vodou.

„Pacomo!" zvolala contessina z vedlejšího pokoje; když přišel, dala mu list.

„Znáš byt pana Galliho? Byl's tam častěji."

„Ano, contessino. Není tomu dávno, když jste poslala jeho paní matce —"

„Dobře. Vyber nejlepšího koně z celého stáda a let. Budu ti vděčna."

Usmál se a zmizel.

Nuccio odešel, Francesco a Angiolina seděli venku na chodbě a šeptali si potřásajíce hlavami.

Suntarella přinášela ocet, kolínskou vodu a pokoušela se s contessinou, aby ho vzkřísily; bylo to marné. Jan Maria se neprobudil. Dýchal však a ševelil rtoma, tak že věděly,

že žije. Konečně nahlédly, že pomoci nemohou. Sedly v jeho pokoji, kde lampa hořela, a nechaly dvéře do ložnice otevřeny a postavily tam svíčku tak, aby byl v stínu.

Suntarella modlila se růženec a Caterina seděla a podpírala si hlavu o ruce a nemyslila, necítila, nemodlila se, celá její bytost soustřeďovala se však v jediný, zoufalý, němý výkřik duše: „Bože!“

Ob čas setřásla tu olověnou tíž se sebe, vstala a kradla se do jeho ložnice, pohledla na něho, položila mu ruku na srdce, zkoumajíc, jestli mu ještě bije. Utíkaly se se Suntarellou opět ku kolínské vodě, ale zůstalo vše při stejném ... Tak míjel pomalu čas ... Zdálo se to stoletím. Avšak nezůstalo vše nezměněno, jak se to zdálo; neboť nemocnému vracelo se teď pomalu vědomí. Pohnouti sebou arci nedovedl, ale věděl, že už neleží na kraji té tůně v rákosí. S namáháním pootevřel oči a poznával předměty ve svém pokoji. Nemyslil na to, jakým asi způsobem se tam dostal. Uslyšel i šepot vedle v pokoji a poznal Suntarellin a contessinin hlas. Ale oči jeho nesnesly tu záři, která otevřenými dveřmi přicházela, musil je opět zavříti.

„Jak je to vše divné,“ říkal si, a když ještě jednou oči otevřel a své ruce spatřil, tak tiše, bez pohnutí ležící, kterými vládnouti nemohl, zdálo se mu, že to jsou předměty

o sobě, k němu nenáležející; a to mu kalilo zase jasnost představ.

Přicházelo na něj zase něco jako dřímota, ale neusnul. Jen víčka byla těžká jako olovo, a duše bděla, ač jaksi mlhou zastřena. Za to byl sluch velmi bystrý.

„Ah, konečně kočár!“ zaslechl teď jásající, ač přitlumený hlas Caterinin, a bylo mu tak sladko hlas ten slyšeti.

Pak nastal neurčitý jakýsi hluk. Dvéře vedle v pokoji, na chodbu vedoucí, se otevřely.

„Luigi, Luigi!“ zvolala Caterina. „Bůh ti to odplať! Pojď!“

Jan Maria rozeznal její krok od kroku Luigiho, když vešli, a zavřenýma víčkama cítil i zář světla, které Caterina nad ním držela.

„Rci,“ šeptala tiše Caterina, ale slyšel ji přece, „rci, Giggi, umírá?“

„Ještě ne,“ řekl doktor za chvilku, a Jan Maria cítil, jak po jeho tepnách sáhal.

„Ty jej zachráníš?“ šeptala zase Caterina. Dlouho nepřišla žádná odpověď. Konečně slyšel slovo: „Sotva.“

„Ah!“ řekla Caterina docela nahlas; „pak zemru též!“ a postavila svíčku, kterou ruka její déle neudržela.

„Co to znamená?“ tázal se Giggi překvapen, ač její list a vypravování hocha Pacoma jej byly na cosi podobného připravily.

„Já jej miluji!“ řekla Caterina vášnivě, a dlouho zadržené slzy jí vyhrkly z očí a zaštkala.

Jan Maria sebou zachvěl, pocit tak nesmírného štěstí ho zachvátil, až se mu zdálo, že umírá. Sebral všechny síly své, chtěl se vzpřímit, ruce vztáhnout, avšak podařilo se mu pouze pootevříti oči na jediný okamžik.

„Tiše!“ zašeptal Luigi Caterině, která, zdálo se, že se chce nemocnému na prsa vrhnout, a zadržel ji v prudkém jejím pohybu. Nebylo toho třeba.

„Zachytila jeho pohled, uviděla blažený jeho úsměv, ale viděla též, že mdloba jeho se vracela. Zastavila se ve svém posunku, tak náhlém, mimovolném, obrátila pouze oči vzhůru.

„Bože!“ zašeptala, „ty nedáš mu zemříti!“ a záchvěv hlasu a tvář vyjadřovaly divokou, vášnivou naději. S němou prosbou vzala zase doktora za ruku.

„Učiním, co mohu, a Bůh mně pomoz!“ řekl Luigi dojat, a překvapení jeho a bolestný jakýsi úsměv, vyvolaný vášnivým vyznáním mladé dívky, zmizely mu náhle s tváře, kde se nyní na jich místě energie a dychtivost plně svou povinnost vykonati jevila.

VII.

Dny minuly a Luigi činil, jak to řekl, vše, co mohl, a dlouho, dlouho váhal, než konečně Caterinu jediným slovem naděje po-

těšil. Ač to bylo slovo slabé, neslibujici ničeho, stačilo jí to přece tak dalece, že jí to vracelo život a sílu. Nehnula se po celou tu smutnou, strašnou dobu téměř na chvilku od jeho lože, sloužila mu jako milosrdná sestra, nespala, nejedla, nežila. Byla bledá a měla široké, temné kruhy pod očima, a Suntarella obávala se o její zdraví, ba o její život,

„Zachráníte-li ho," říkala Giggimu, „pak zachráníte životy dva; neboť věřte, contessina mluvila zajisté jen pouhou pravdu, když vám řekla, že zemře s ním. Ó, já vím, co to láska, pane. A znám contessinu. Dle toho tedy jednejte."

„Což mohu zázraky činit? řekl jí rozzlobeně. „Vždyť vidíte, že konám vše, co v moci mé —"

„A s pomocí boží učiníte zázrak," řekla Suntarella, „budete-li jen chtít," a neměla nejmenší ironii pro jeho učenost a vědu, jako jindy mívala, a věřila v jeho téměř všemohoucnost.

Musil se usmát. „Pokusím se o ten div," řekl — a ejhle, toužebný zázrak se uskutečnil.

Jan Maria vrátil se od samého kraje hrobu k novému životu. Síly jeho překonaly po nesmírném zápase smrt, pustila ho ze svého objetí. Oči jeho nabývaly lesku, na tváři rozsvěcoval se lehký ruměnec, a úsměv pln naděje a štěstí zářil mu ode rtů, kdykoli

zraky jeho Caterinu spatřily. Spánek jeho, ne déle horečný, začal jej síliti, a kuchařské umění dobré Angioliny slavilo některý den pravé triumfy. Jan Maria, ač sláb a bled a znaven, začal tak normálně žíti, že doktor Luigi Galli jednoho dne prohlásil, že ho už dále tak často nevyhnutelně v San Cataldě třeba nebude jako posud a že se nyní opět horlivěji svými pacienty v Římě zaměstnávat hodlá.

Téhož dne, když jej Caterina při jeho odjezdu až na schody vyprovázela, vzala jej pojednou za ruku, a než tomu zabránit mohl, přitiskla ji ke rtům.

„Díky!“ šeptala zároveň, a celý její obličej byla jedna světlá zář a oči její tonuly v slzách.

Luigi byl tak dojat, že mluvit nemohl. Konečně řekl: „Caterino, nedovedu tě klamati. Nejásej příliš brzy.“

Když úsměv její shasl, bylo mu líto, že tato slova pronesl, a dodal tedy spěšně:

„Bude lépe, přistěhuje-li se náš přítel, až bude silnější, do města. Tam budu vždy na blízku, a kdyby —“

„Řeknu mu to,“ odpověděla a utřela si slzy s povzdechem.

Pak si řekla: „Ne, Luigi se mýlí samou opatrností. Nebezpečenství minulo.“ A usmála se opět.

Nemocnému však nepřibývalo tak rychle sil, jak se bylo ze začátku zdálo. Ležel po celý den na divaně zadumán, nyvě, často v lethargii až znepokojující.

Caterina přicházela stále k němu do komnaty jako dříve a trávila tam celý svůj čas. Její přítomnost byla mu pravým zřídlem života. Slyšet její hlas, bylo mu štěstím, a nemohl zraky svoje dosti její krásou, její grácií nasytiti. Nevěděl, kdy byla krásnější, tenkráte-li, když ozařoval ji oheň, za chladných dnů v krbu plápolající, nebo v glorii slunečného svitu, proudícího za krásné pohody otevřeným oknem do komnaty. Vypravovávala mu svým sladkým měkkým, z hloubi přicházejícím hlasem tolik, že se mnohdy sama divila, odkud jí všechny ty myšlénky, ty reflexe a upomínky přicházely. Myslila-li, že by jej vypravování unavovalo, zpívala mu tiše bez průvodu jakéhokoli nástroje prosté písně; často mu předčítala, tu z Tassa, tu z Shelleye, nebo celé scény a akty z Racina, z Alfieriho a Moliéra, když viděla, že pro tyto autory zvláštní jevil zálibu. Tak míjely jim dny v úzkém přátelství, plném delikatessy s obou stran. Sladká ta intimnost nebyla nikdy vřelejším pohledem ani nejslabší narážkou na jejich city znepokojována.

Jednoho dne však byl tak zamyšlen, že jej ani „Šibalství Scapinova“ k úsměvu nepřinutila, ač Caterina výjev s bastonádou a pytlem neodolatelně předčítala.

Odložila knihu, mlčela chvilku a pak, berouc svoji práci, tázala se starostlivě: „Cítíte se opět churavějším?“

„Ne,“ odpověděl a pozvedl s povzdechem k ní oči, vlhké a prosící.

„Co vás tedy trápí?“ tázala se a položila mu se sesterskou důvěrností ruku na rameno.

Vzal tu ruku a přitiskl ji silně k srdci a řekl tiše: „Dvojí věc mě trápí. Neuhodnete?“

„Neumím hádat,“ usmála se. „Vzdávám se, a tedy mi to povězte. Dvojí věc? Za prvé?“

„Za prvé,“ řekl a chvěl se dojmutím, „za prvé, že nevím, byl-li to sen nebo pravda, že jste řekla tenkráte v oné noci, když jsem mezi životem a smrtí zápasil . . . Ó, řekla jste tenkráte skutečně: Já jej miluji?“

„Řekla jsem to a opakuji to; neboť vím, že i ty mne miluješ. Tvůj pohled odpověděl tenkráte za tebe,“ pravila prostě s hlubokým citem a nebeským klidem, nořic velké, nevinné, zázračně krásné své zraky v zraky jeho.

Tykala mu! Vyznala mu opět lásku svou! Jan Maria nebyl slova schopen, zazářil neskonalým blahem a tiskl ruku její znova k srdci, ke rtům, a hluboký vzlyk pozvedl mu prsa, ač do vlahých, blouznivých jeho očí slza nevstoupila.

Hleděli dlouho, němi, druh druhu v snivém zbožňování do zraků. Posléz ukázal se však mrak na jeho čele a pustil její ruku.

„Co trápí tě ještě?“ tázala se poněkud udiveně a jako by se zbouzela.

„Caterino,“ řekl a sklopil oči. „Caterino, jak tíží mé vědomí, že toho blaha nezaslužuji! Caterino ty netušíš, jakých propastí má život . . . Ty nevíš, co je vina, nízkost, hanba. Ty netušíš, jaké peklo jsou výčitky, jak palčivá je kajicnost . . . Caterino, já vím, že v horečném rozčilení těch dlouhých nocí jsem ti kusy svého života vypravoval, že jsem tvou duši vypravováním všech těch hrůz nečistých vášní mučil, urážel. Caterino, jak smím, jak mohu se ti přiblížit . . . já . . . já . . .“

Položila mu ruku na ústa. Ruměnec prolétl jí tvář. Ano, byl mluvil, divoce, byl se obžaloval, byl jí zaklínal, aby svou světlou tvář od něho odvrátila, aby jej opustila, smrti a zoufalosti a peklu přenechala. Byl se tak černě líčil, že Caterina žasla, nevěřila, nechápala, přede vším ale jej litovala, neboť jedno bylo zřejmé: že nesmírně trpěl! Pro utrpení měla jen jeden cit: slitování.

„Jene Maria,“ zašeptala, „nemluv nikdy více o tom.

„Nemohu přece mlčeti,“ zvolal. „Caterino, nemohu tě klamat!“

„Nemluv více o tom,“ pravila svým tichým, hlubokým hlasem a hleděla svýma čarodějnýma očima v jeho oči, a on se zamlčel, ukonejšen kouzlem těch pohledů.

Za chvilku pravila mu: „Hleď, přemýšlela jsem mnoho od té doby, co tě miluji,

přemýšlela jsem sedíc vedle tvého lůžka, vidouc tě téměř umírajícího. Tvým obviňováním se krvácela mi duše, ale láska moje zároveň spíše rostla. Byl jsi nešťastný, příteli. Nevím, jaký tajeplný zákon nás k tomu nutí, ale pro dokonalé máme pouze obdiv, my ubozí, slabí tvorové ženští, a lásku naši, tu pravou, uchvacující, která se neptá, která nezkoumá, tu poskytujeme toliko nešťastným a chybujícím."

Hlava její chýlila se pomalu k jeho prsům a spočinula na jeho rameni.

Tak bylo tedy konečně úplně jasno mezi nimi, a všechny stíny a pochybnosti byly zmizely,

Teď věřil Jan Maria, že i před Bohem bylo mu prominuto a že byl spasen.

Od toho dne byl život jejich neskonale šťastným. Teď, když už nic mezi nimi nestálo, žádné tajemství, žádná záhada, když jeden druhému na dno srdce hleděl, teď vypravoval jí klidně život svůj, všechny radosti i trudy své: krásný sen svého dětství v Havranicích, své utrpení v akademii a v službě na lodi, své přátelství s Konstantinem, jejich blouznění a utopie. Předložil jí ono psaní, které mu byl z jižní Ameriky poslal, a vzrušen takto znova Konstantinovým horováním a jeho žalobami, vzpomněl opět na dálné Čechy a utíkal se k ní pro útěchu ve chvilkách, kde jej bolest a beznadějnost poměrů k rodnému kraji přemáhala. Nyní bylo mu

tak docela jasné, proč s ní vždy a hned od začátku tak vážně o svém domově mluvíval. Věděl, že by jej jinak úplně chápat ani nemohla, kdyby nevěděla, co mu v duši vře, a pak, nemusil po tom toužiti, aby tu ubohou zemi milovala? Mohl úplně šťastným býti, neřekne-li někdy Caterina jako Noemi v bibli: „Tvůj bůh jest bohem mým, a tvoje vlast jest vlastí mou?“

Ó, jak bylo mu teď volno, když viděl, jak mu rozumí, kdy v očích jejích četl, jaký zájem osudy jeho lidu v ní vzbuzují! Řekla mu jednou, jakou velkou, zvláštně zbarvenou legendou se ten jeho kraj a všechny ty staré křivdy, to umírání, to z mrtvých vstání pro ni staly. Líčila mu, jak tragický, někdy příšerný dojem jako šlehy požáru jeho vypravování v ní působilo, a pak dlela se zálibou při tom, co se jí v tom dlouhém mučednictví zdálo hvězdným svitem. Pak mu sdělila s úsměvem, jak jej byla blouznivě stotožňovala s jeho vlastí, jak jeho povaha a osudy s mlhavými pojmy, které si o Čechách dělala, v jedno splývaly.

Jan Maria se zamyslil a řekl zasmušile: „V jistém ohledu máš pravdu. Jsem‘ pravým synem své země, svého národa. Jako on mám aspirace, ale nemám sílu je uskutečniti. Jako on vykrvácel jsem v malicherném boji, podlehl nepříteli, který nezasluhuje než opovržení. Pád bez velikosti! Neskonati ranou se zbraní v ruce, ale vysílením, jak smutný

to osud! Býti přemožen Římem, jako Karthago, to bylo tragické, ale Vídní —"

Zachvěl se nevolí, zapomněl na Řím a Karthago, na Vídeň a Prahu a viděl pouze sebe na Hradčanech v osudný den svého sporu s nadporučíkem Müllerem, viděl se v té krvavé srážce, o které byl nedávno Caterině vypravoval, a propukl v divoký výkřik náhle jej schvacující zoufalosti.

„Nebyl to boj tenkráte v té klášterní zahradě," zvolal, „Caterino, byla to rvačka! A proklínám tu hodinu, neb tenkráte byla síla moje zlomena, byla mi mladost moje odňata, tenkráte byl jsem oloupen o nejvyšší blaho — tenkráte byla's mi vyrvána ty, Caterino, kterou jsem ještě ani neznal, vždyť byl tenkráte kořen mého života podťat! Já neuzdravím se už nikdy více, já zemru a ty, ty nebudeš nikdy mou! A byla to pouhá rvačka, zbytečná, nedůstojná rvačka!"

Celé jeho tělo třáslo se konvulsivně, a jí zmíralo srdce úzkostí; neboť v té chvíli viděla stín smrti určitě na jeho čele, a mráz ji pronikal a bolest ji přemáhala. Slova jeho zdála se jí prorocká. Násilně však setřásla to hrozné dojmutí. Vzala jej za obě ruce.

„Nebyla to rvačka," řekla mu, sbírajíc všechny svoje síly. „Proč se snižuješ? Co si vytýkáš? Vzplanul v tobě spravedlivý hněv, nesnesl jsi urážku vmetenou v tvář tomu, co ti svaté! Nezabil Mojžíš onoho mrzkého Egyp-

tana, který se odvážil lid jeho před jeho zrakem trýzniti?“

A když mlčel, sklonila se nad ním, a světlé její vlasy padaly mu na tvář a čarodějné její oči svítily mu v zrak a rty její šeptaly: „Jak můžeš říci, že nebudu nikdy tvou? Jsi mým, mým na věky.“ A rty jejich se setkaly poprvé a nemyslili více ani na život, ani na smrt, věděli jen, že jsou nesmrtelni a že nebe není výmyslem.

Za několik dní na to vypravoval jí o své matce a o havranickém zámku a přinesl malou, kdysi v orientu koupenou skřínku shotovenou ze sloni, stříbra a vonných dřev, v níž své milé památky choval, a mezi nimi miniaturní podobiznu paní Plojharové a dosti nedokonalou fotografii havranického zámku. Caterina byla tím velice potěšena, měla sto roztomilých poznámek, které jej dojímaly, a tolik otázek, které celou její něhu a celou delikatessu její povahy na jevo vynášely, tak že Jan Maria se ještě šťastnějším cítil než před tím a že by ji byl nyní rád ještě výše kladl — kdyby to bylo vůbec možné bývalo.

Caterina prosila jej s dětskou zvědavostí, která tak kouzelně s vážným klidem jejím kontrastovala, aby jí i ty ostatní předměty v té skřínce uložené ukázal, a Jan Maria převrátil kasettu na stolek, který takto celý zažloutlými papíry, suchými květinami a všelijakými různými drobnůstkami pokryt byl. Nebyla tam ani jedna památka na paní Drago-

pulos; neboť nikdy nebyl by Jan Maria ten relikviář svatých upomínek její stopou zneuctvětil a mohl tedy nyní bez uzardění, beze zmatku na všechny Caterininy otázky odpovídati. Chápal se předmětů na zdař bůh a vysvětloval: Ten kousek mramoru byl z Parthenonu, svadlá ona růže od domnělého hrobu Virgila, tato malá hračka z páleného náplavu nilského pocházela z Kahýry. Tato větvička s uschlými jabloňovými květy byla s havranické štěpnice, tento balík listů byl od matky, to zde byly její vlasy, toto klíč její rakve.

Po chvilce pohnutého mlčení řekl pak s úsměvem: „Hle, zde tento lístek jest památka mého blouznění! Obsahuje přísahu věčného přátelství s Konstantinem. Podpis je psán jeho krví. Já odevzdal mu tentýž dokument též svou krví podepsaný."

Zamyslil se a vzpomnél na dávno minulé ty dny a na přítele a jeho osud, a maně ozvala se v duši jeho otázka, zdali Konstantin as ještě mezi živými?

„A co jest toto?" vyrušila jej Caterina z dumy a ukázala na podivnou malou krabičku, mající tvar plochého flakónu s hrdlem, jehož otvor hermeticky šroubkem uzavřen byl. Krabička ta zdála se stříbrná, na jedné straně byla umrlčí hlava a na druhé tři kříže hrubým černým smaltem provedené.

„Je to též památka našeho s Konstantinem blouznění," odpověděl. „Řekli jsme si jednou, že mohou nastat momenty, kdy nutno

volit mezi smrtí potupnou neb samovraždou. Tenkráte rozčiloval proces nihilistů celý svět. Smrt jedem zdála se nám tragická. Vidíte, jak divadelní nádobka tu naši možno poslední spásu skrývala. Ale jed, který Konstantin, nevím odkud, zaopatřil, není žádným žertem, a je posud v té krabičce."

Bral jí flakón z ruky. Caterina usmívala se.

„Jaké byli jste děti, ty a tvůj Konstantin," řekla, „ale zajímavé děti, děti poetové." Usmívala se, ale nepustila flakón.

„Ne," řekla, „uschovám krabičku, nebo ti ji vrátím, až jsem jed z ní odstranila."

„Caterino," řekl s úsměvem, „ty mi nedůvěřuješ! Ty myslíš, že bych byl schopen — Ne, ty to myslit nemůžeš! Ty víš, jak visím teď na životě! Ach, žíti, žíti, žíti!"

A klekl u její nohou a objal ji kolem pasu, a ona klonila se k němu, položila mu tvář na témě hlavy a mlčeli.

Když přišla Suntarella do pokoje, skládal své památky zase do kasetty; na onen flakón, který Caterina byla za ňadra uschovala, nevzpomněl už ani on ani ona.

Při všech svých vzpomínkách, při všech svých vyznáních a vypravováních nezmínil se Jan Maria už ani jednou o paní Dragopulos. Zmizela úplně z jeho paměti, byla nyní zaplašena jako zlý zjev temnosti, jejž anděl světla zažehnal. Vždyť věděla Caterina nyní vše a nebylo třeba ji znova nečistotou

a hnusem toho přízraku mučiti. Věděla, že se byl k ní utekl jako v chrám nějakého božstva, a když, volaje o pomoc, byl kolena její objal, tu bylo se to cudné božstvo milosti k němu sklonilo, a polibkem těch rtů byla planoucí na jeho čele skvrna shasla, a očištěn svou kajicností a jejím smilováním, směl tedy k ní vzhůru hleděti a zapomínal na minulá ta muka. To jej více trápit nemusilo; ale byla jedna ještě věc, o které se jí nebyl posud zmínil: o své chudobě! Vypravoval sice, jak se, okolnostmi nucen, se statkem havranickým rozloučiti musil, věděla, že se byl následkem svých zásad služby vzdal — ale o téměř úplné jeho mizině nevěděla. Věc podivná, on sám o tom téměř nevěděl, nebo aspoň na to nemyslil. Posledně žádané peníze byly bez dalšího vyjednávání za jeho nemoci z Prahy přišly, necítil tedy nejmenší nedostatek a byl tak zvyklým jej necítiti, že si nedostatek dobře představiti ani nedovedl, a doba změny zdála se mu tak daleka, že mu málo kdy seriósně na mysl přišlo, že opravdu kdy nastane, a že bude nutno jakýkoli krok pro budoucnost učiniti.

Pro budoucnost! Vždyť na ni nemyslil! Byl tak šťastným v přítomnosti, že myslil, že vše potrvá až do konce tak. Mohl býti tvor na světě blaženější? Ona jej milovala, zbožňovala! Ssála každé slovo od jeho rtů, každý pohled z jeho zraku! Čítal jí sem tam své básně ve spěšném prosovém překladě a

vídával pak snivý výraz jejího oka, pohnutí krásné její duše, tak čisté, tak vážné. Bylo to pro něho více, než ukojení ješitnosti; věděl, že duch její velkými myšlénkami básníků a myslitelů Italie, Francie a Anglie nasycen jest, jaká byla to tedy útěcha, viděti její nadšení! Teď měl konečně jistotu, že byl poetou: To znamenalo míti úkol pro život. Ona nelhala a ona mýliti se nemohla. Věděl sice, že láska její tomu, co z duše jeho vykvetlo, větší cenu přisuzuje, než by snad od střízlivého, přísného soudce očekávati směl, to věděl dobře; ale bylo mu to její zachvění se, byl mu ten snivý paprsek v jejím zraku, který se tam vždy objevil, kdykoli jí něco předčítal, co mu bylo z nejtajnější hloubi nitra vytrysklo, byly mu tyto známky tichého nadšení přece jen jistou zárukou bohem jemu dané vlohy.

A tak byla mu Caterina vším: spásou, musou, těšitelkou. Jaké jiné blaho mohlo ještě na světě býti? Byl poeta a byl milován.

Přišla-li mu pak přes všechno ono štěstí a blaho ob čas dumavá myšlénka o možné brzké smrti a o jeho mizině, zaplašil takový stín jediným na ni pohledem.

Avšak lidské štěstí jest tak změně podrobeno, jest tak nestálé, že nejmalichernější mnohdy příčiny je neočekávaně podvrátí, a bozi nepřestali posud lidem záviděti.

Jaro, které začínalo campagni v moře květů měniti, květů skrytých sice posud v pou-

patech, však hotových, aby v daný okamžik se rozbřeskly v plnou slávu nesčíslných vonných hvězd, to jaro vzalo jednoho rána náhle pošmournou na sebe masku těžkých mraků. Visely asi den na nebi jako pohřební draperie, a pak otevřely stavidla svých vod, a nekonečný déšť lil se po dni a noci malými přestávkami jako nová potopa na zem. Při tom neustal vítr ledově ječeti a těžké mlhy bloudily od hor a měnily se v nové děště, kdykoliv se zdálo, že nebe už všechny svoje slzy bylo vyplakalo. Celá campagna byla jedna bařina, z které dýchal mráz.

Caterina radila Janu Marii nyní, aby se do Říma stěhoval; nechtěl však o tom ani slyšeti.

„Tam je ještě smutněji," řekl, „a jak bez tebe mohl bych žíti?"

Caterina přemýšlela o tom, odstěhovat se k paní Giovanině na nějaký čas a býti mu tak v Římě tou věrnou společnicí jako zde.

„Ne, ne," pravil jí. „Nemluv o tom, to jest nemožnost."

Nemohl jí vysvětliti, proč tomu nechtěl. Myšlénka, jak by jiní na poměr jejich pohlížeti mohli, byla mu tak trapnou, když mu nyní poprvé napadla, že klid jeho prchal a zimničné rozčilení se dostavilo. Tento nepokoj a k tomu vlhko, které do domu vnikalo a žádným ohněm v krbu se úplně zahnati nedalo, působily zhoubně na jeho posud

tak útlé zdraví. Stal se bledším, nespal a horečka jím lomcovala.

Caterina polekána, psala Luigimu, který nyní už do San Catalda nejezdil, nevida více toho potřebu a očekávaje ostatně návrat svého pacienta do Říma. Na vyzvání Caterinino dostavil se ihned. Potřásal hlavou, když vyšel z komnaty nemocného a když proti Caterině usedl, která jej netrpělivě ve svém pokoji očekávala. Viděla vážnou jeho tvář a srdce přestalo jí strachem tlouci; potlačila však strach a bolest hrdinsky. Chtěla vědět celou pravdu.

„Co soudíš o jeho zdraví?“ řekla a skrývala chvějící se své rty za šátek.

„Caterino,“ odpověděl, hledě jí do očí, „neklamal jsem tě od začátku. Rci, ty jej mi —“ zamlčel se.

Uhodla a doplnila: „Ano, miluji! Miluji jej vášnivě. Celou duší svou. Nuž, nyní mluv dále.“

Luigi chtěl tak učiniti, avšak selhalo mu. Byl lítostí přemožen. Vstal.

Caterina bledá, ale v okamžiku tom silná, povstala též.

Položila mu ruku na rameno: „Ty vzdáváš se znova naděje?“ zašeptala a zavřela oči. Luigi hleděl stranou.

„Myslím, myslím —“ zamlčel se opět.

„Ó, ty mě trýzníš!“ vzkřikla bolestně.

„Odpusť! Máš pravdu, nejlépe říci vše. Nemohu říci: zemře dojista v krátkosti; ale

musím říci: myslím, že dlouho žíti nebude. Ano, hyne. Kořen jeho života je jaksi podťat. Nyní o tom pochybnosti už není. Ukazují se symptomy . . . Caterino, buď silná, jsi v pravdě nábožná, vím to. Podrob se vyšší vůli, . . . Ah, nemám víry a nedovedu těšit!“

A zlobivě utřel si slzu, za kterou se pošetile styděl.

Caterina byla zavrávorala. Mlčela dlouho, pak tázala se hlasem ku podivu pevným:

„Co teď možno ještě učiniti? Kdy myslíš — Chci říci, jak dlouho —“ pevný dosud hlas jí selhal.

„Obávám se, že to půjde dosti rychle.“

Pak začal jí vědecky vykládati, co v nemocném porušeno, proč zbývá tak málo naděje. Ale dívka už neposlouchala. Věděla jen, jedno: že není naděje. A ona byla věřila, že bude zachráněn, ona snila o štěstí, o blahu v budoucnosti.

„Myslíš,“ řekla za chvíli, „že by bylo lépe, kdyby Jan Maria jel do Říma?“

„Pro tebe by to bylo lépe, kdybys jej trpět neviděla. Pro něho — je to lhostejné.“

Caterina se usmála. Což se jednalo o to, co by pro ni lépe bylo? A myslil Luigi, že by zůstala zde, v tom prázdném domě, kdyby on odešel?

„Nedávno,“ začala pak opět, „nedávno řekl's mi ale, že by bylo lépe, kdyby v městě byl, než zde.“

„Tenkráte měl jsem více naděje. Stav jeho se zhoršil, Caterino, zhoršil značně. Příčina je mi tajná. Kdo dopátrá se přírody? Kdo prohlédne celý organism člověka tak do podrobna, že by s mathematickou určitostí soudit mohl? Je pro nás ještě tolik nevyzpytatelného —“

Caterina neposlouchala dále: „Co činit?“ tázala se ještě jednou.

„Ponechat jej osudu,“ řekl po krátkém mlčení. „Ty ale, Caterino . . . Matka moje tě prosí, abys se mnou jela do Říma, abys hledala útočiště v jejím domě . . . Já vím, že to neučiníš, ačkoli chce sem do San Catalda dvě jeptišky poslat, které by —“

„Ne, Luigi, ne,“ řekla Caterina. „Neposýlej nikoho. Není nám, není mně a věrné Suntarelle nikoho zapotřebí. Zůstanu s ním zde sama. Kdyby jel do Říma, jela bych s ním.“

„Věděl jsem to, znám pevnou tvou vůli a proto ti neodmlouvám. Pro povahy jako tvoje jest nejlépe vypiti kalich utrpení do dna. Samy se pak domáhají klidu. Buď s bohem. Přijedu opět co nevidět. Hleď, aby byl klidným, to je jediný jeho lék.“

U dveří se vzpamatoval. „Ach,“ řekl, „zapomněl jsem. Zde pro tebe psaní od donny Paoliny a zde druhé pro tvého nemocného. To jeho přinesla Nina k nám, a tvoje odevzdala mi donna Paolina včera, když jsem

9*

ji navštívil. Pomysli, jsem též jejím lékařem. To znamená, že budu brzy v Římě v módě."

Odešel, a Caterina klesla na židli a zakryla si tvář. Nebyla myšlénky schopna, byla jako těžkou ranou ohromena a nevěděla, co činiti; jen toho byla si vědoma, že zaplakati nesmí. Uhodl by vše, kdyby zarudlé její oči viděl. A zatím to ještě vědět nesměl . . . Lpěl na životě . . . Jaký úkol připravovat jej na smrt! . . . Polekána odpuzovala tu myšlénku od sebe.

Otevřela dopis donny Paoliny, jen aby oči zaměstnala. Písmena tonula však jako v mlze a nedovedla je čísti, a pak, když se jí to přece podařilo, nevěděla, co jí donna Paolina chce, nechápala obyčejný význam slov. Konečně vyrozuměla, že jí činí donna Paolina tentýž návrh jako teta. Chtěla, aby přijela do Říma, nabízela jí též, že vyšle ošetřovatelky, neboť byla prý slyšela, že se Caterina stala jakousi milosrdnou sestrou, a vyznala se upřímně, že se jí to nezdá pravým pro Caterinu povoláním, a připojila cosi o nepravém světle, které by pokračování toho milosrdí časem na mladou, osamotnělou dívku v neustálém styku s cizím mladým mužem v tom pustém domě vrhati mohlo.

Caterina tomu v té své tupé roztržitosti ani dobře neporozuměla, a ani ji nenapadlo, odkud as donna Paolina tak podrobné zprávy o ní čerpala. Složila psaní, které bylo svou službu vykonalo; připoutaloť její pozornost

aspoň povrchně k sobě a zdrželo oči její od pláče. Jinak na donnu Paolinu a na to, co píše, za pět minut ani nevzpomněla.

Mechanicky pořádala si před zrcadlem vlasy, které jí v nepořádku do čela visely. Ten jediný její posuněk zoufalství, když po odchodu Luigiho na židli klesla, byl tak divoký!

Vešla nyní tiše do jeho pokoje a měla tolik síly, že se ho tázala: „Jak je ti, Jene Maria?“ a hladila mu vlasy jako matka. Zazářil na ni svýma sivýma očima, plnýma něhy, které se zdály, že ustavičně za ní „díky, díky!“ volaly, a řekl s úsměvem: „Myslím, že mi volněji.“

Vzal jí onen list z ruky, který byl Luigi pro něho přinesl; Caterina ani nevěděla, že jej v ruce měla.

„Pro mne?“ tázal se a pohledl na adressu. Poznal písmo a zasmušil se mimoděk. List byl od Leopolda z Prahy. Jan Maria vzdychl, když jej rozložil, list byl tak dlouhý, a bával se vždy těch dlouhých z Prahy listů, přinášely mu tolik zla! Jednalo se opět o ty nenáviděné peněžní záležitosti? Měl chuť odložiti nemilé to čtení, pak ale řekl si: „Buď jak buď!“ a zmužil se. Začal dosti klidně číst.

Caterina odvrátila se od něho, poodešla k oknu a hleděla do zahrady, šedé, mlhavé, a poslouchala, jak déšť na stromy padal a do oken bil. Myšlénky její však bloudily.

bloudily, a srdce její chvělo se opět jako tenkráte v té hrozné noci jediným výkřikem: „Bože!“ Zavřela oči a položila čelo na chladící tabuli okna.

Jan María četl. Byl uhodl, jednalo se opět o peníze. Leopold rozpisoval se široce. Především radil mu opět k brzkému návratu do Čech, a pak podával dlouhý, dlouhý rozpočet, jehož resultát dokazoval, co Jan Maria vlastně dávno věděl a co mu Leopold už dávno napověděl — že mu totiž nezbylo než chatrné trosky bývalého jmění.

„Jsi-li opravdu tak nemocen,“ psal Leopold, „že se hned vrátit nemůžeš, nuže zapůjčím Ti peníze, které budeš ještě potřebovati až do času úplného vyléčení se, aneb, lépe řečeno, až v čas lepšího u nás a teplejšího počasí. Prosil bych Tě však, abys trochu méně vydával než až posud. Sestra Tvoje nesměla by o tom věděti, že Ti peníze půjčuji, nepřipustila by tomu. Vidím, jak se divíš, snad rozčiluješ. Můj milý, nesuď sestru svou, tu ubohou, než uslyšíš vše. Řeknu Ti nyní něco nad míru trapného, sebeř síly své, abys zůstal klidným. Skrýval jsem před Tebou posud, jako před celým světem, tajemství, které jím dnes však už není. S Tebou měl jsem o tom snad dříve mluvit, avšak znaje, jak Tě vše neobyčejně dojímá, a doufaje též, že se věci zlepší, mlčel jsem. Nyní vzdávám se však naděje naprosto, aspoň na dlouhý čas. Polituj mne a slyš! Ode dávna pozo-

roval jsem u Rosy Marie jakousi na tak mladou osobu neobyčejnou lakotu, která ani Tobě ani nebožce Tvé matce skryta zajisté nezůstala, jakési zimničné bažení po bohatství. Kdyby se byla u ní jako u mnohých jiných ta žízeň po zlatě poměrnými výdaji, touhou po okázalosti velkých toilett, skvělého domu a těch tisíc jiných frivolností naší patricijské, po aristokratickém lesku se honící společnosti vysvětlila, byl by to zjev obyčejný. Avšak sestra Tvoje bažila po penězích jen k vůli penězům. Stalo se to chorobou. Nikdo netušil, jaké boje jsem s ní vedl, aby se slušně šatila, i že ješitnost ženská v ní shasínala. Každý sebe menší výdaj, sebe nutnější, stál mě vždy dlouhé zápasy. A přece nemusila žena moje spořit, neboť přiznávám se Ti, že jmění moje značně vzrostlo a stále roste. Co se s Rosou dělo, nebylo dlouho zjevné, avšak krátce po Tvém odjezdu dostoupil stav její duševní pravé krise. Hluboká a těžká melancholie se jí zmocnila. Kdykoli jsem domů přišel, našel jsem ji v slzách. Na moje otázky, co ji hněte, odpovídala mi vždy, že to dobře vím, a lomívala rukama a volávala: „Co si počít, jak pomoci?“ A zuřila, když jsem uhodnouti nemohl, co svými narážkami myslí. Hádal jsem marně, vysvětlovat však nechtěla. Konečně začala se svým známým s tím svěřovati, co ji tak tlačilo. Říkala jim, že jsme úplně na mizině, že ví, že bude přinucena žebrati. Někteří myslili, že jsme vskutku

utrpěli těžké snad peněžité ztráty, ku kterým se přiznat nechci, a tlumené ty pověsti kolovaly brzy Prahou a začaly i mému úvěru škoditi. Tu teprve dostaly se i mně k sluchu, a pátraje po původu těch bajek, přišel jsem konečně k pravému prameni svého neštěstí. Nepotřebuji Tě déle trápiti podrobnostmi: Rosa Maria trpí fixní ideou, domnívajíc se, že je žebračkou, a nemohouc se smířiti s tou neblahou myšlénkou bídy, chtěla si už i na život sáhnout. Trpěl jsem nevýslovně, snažil se pomoci, Konečně byl jsem nyní přinucen ji na nějaký čas aspoň lékaři za hranici svěřiti, který má po celé Evropě známý asyl — —"

Následovalo jméno lékaře, místo, kde ten asyl se nachází, a zbožná modlitba k Bohu, aby tu ubohou, trpící ženu buď vyléčil neb k sobě povolal. List končil napomínáním, aby Jan Maria byl mužem a neštěstí tak s resignací snášel jako on, Leopold, nejnešťastnější z manželů, to činí.

List vypadl Janu Marii z ruky, a byl hrůzou tak zkamenělý, že ani bolest, ba, jak se mu zdálo, ani žádné rozčilení necítil, ač se po celém těle třásl. Zakryl si oči. Viděl svou sestru, jak ji vídal v Havranicích, krásnou, klidnou, šťastnou, zapomněl na vše, co mu ji bylo později odcizilo, a představoval si ji nyní ještě mladou a zajisté ještě krásnou, ale s těma neklidně bloudícíma očima na duchu chorých, s těmi horečnými výkřiky

bolestně zkřivených úst, s těmi posuňky šílených, tak divnými, cizími, příšernými, s tím vším, co se popsati nedá, co člověku krev v žilách v led obrací, a při té představě cítil v mozku divnou závrať a v srdci měl ostrou, neurčitou, strašnou bolest, a chytl se za hlavu; ta milosrdná zkamenělost, která smysly a údy jeho držela, jej náhle pustila, a v nesmírně bolestném vzrušení zakvílel tak zoufale, stenem tak hluboko z pukajícího srdce vycházejícím, že Caterina slyšíc ho se k němu polekaně vrhla. Klekla na kolena vedle divanu, objala jej a položila hlavu jeho na svá prsa; neboť domnívala se, že umírá. Viděl její úzkost, cítil její srdce mocně báti, uhodl její myšlénky, a to vrátilo mu vládu nad sebou, nad tou ukrutnou bolestí.

„Odpusť, odpusť," prosil ji, a pak, když vedle něho sedla a obě jeho ruce držela a v oči mu hleděla tím svým věrným, snášejícím, k Bohu o smilování volajícím zrakem, vypověděl jí tiše, co mu Leopold o sestře psal, a slzy útrpnosti, které dívka pak nad losem té neznámé prolévala, konejšily jej poněkud. Sám nenašel ani jedné slzy, kterou by své bolesti ulevil. Konečně vzpomněl si i na první část toho neblahého psaní: býti úplně na mizině mělo nyní, když jej Caterina milovala, když její osud s osudem jeho spojen byl, docela jiný význam, než kdy před tím. Dříve byl si mimoděk myslil: „Co na tom, vždyť dlouho živ nebudu!"

Teď však chtěl, teď musil žíti, a poměry jeho penéžní měly svůj určitý úkol. Nikdy nebyl palčivost té otázky tak jako v tom okamžiku cítil.

„Velký Bože," napadlo mu teď zároveň, „a jak soudí, jak mohou cizí lidé o našem poměru souditi?" Bylo mu jasno, že pověsti její ubližuje! Žíti v té samotě zde s ní nejen už v jednom domě, ale téměř v témž bytě! Nebylo povinností jeho nyní říci: „Caterino, ty mne miluješ, buď tedy mou ženou?"

Nebyl ještě toho rána o tom snil, jak se teď určitě pamatoval, že by jej snad ponebí v Egyptě vyhojilo, a neměl visi o tom, jak ona s ním pluje modrým mořem k břehům té tajeplné země, která mu mohla zdraví a jistotu života vrátit a tedy štěstí jeho zabezpečiti? A jak jinak mohla Caterina s ním do Egypta než jako jeho žena? Velký Bože, a nyní jak mohl jí to říci, to nebedajné slovo: „Buď mou ženou!"

Nebyla bohata a nedbala, avšak jak ukrutné na ni zvolati: „Buď ještě chudší se mnou!" Ah, což by to neznamenalo prostě: „Rozděl se o to málo, co máš, ještě s nešťastníkem, který se vkradl v tvůj dům, v tvé srdce, s člověkem, který posud nedovedl jediného sousta chleba si vydělat!" . . . Viděl se nejpodlejším tvorem na světě, byl pravým vyvrhelem!

„Caterino!" zvolal zoufale a vyrval jí své ruce. „Caterino, nedotýkej se mne, jsem

hnusný tělem i duší, kaž, aby mne vyhnali z tvého domu jako psa; neboť já bídný nemám už ani tolik síly, abych sám odešel!“

A vstal a vrávorał. Caterina tímto novým, vášnivým výbuchem, který chápat nedovedla, sama k zoufalství rozlítostněna, musila všechny síly duše a těla sebrati, aby sama neklesla.

Nutila jej zpět na divan, konejšila jej slovy a polibky jako dítě, a když tvář svou v polštář zaryl a ji neviděl, obrátila oči k nebi v němé, přebolestné modlitbě. Muka jejich byla přílišná, rozčilení příliš intensivní, než aby trvala.

Po dosti dlouhém, obapolném mlčení utišili se poněkud. Jan Maria začal jí nyní vysvětlovati, co poslední jeho výbuch znamenal, mluvil těkavě, neboť myšlénky jeho pozbývaly na ten čas pomalu jasnosti. Dívka jej vyslechla a porozuměla.

„Ah,“ řekla pak s vyčítavým pohledem, „pro tak málo polekal jsi mě tak nesmírně! Bůh ti to odpusť. Já odpustila už.“ A políbila jej na čelo a usmívala se.

Díval se na ni udiveně. Ona však položila mu ruku na ústa, když chtěl znova mluviti, a pravila: „Přede vším buď klidným, pak si promluvíme o budoucnosti.“

To poslední slovo píchlo ji u srdce. Vzpomněla si na to, co jí byl Luigi řekl. Vždyť nebylo budoucnosti! Přece nezmizel její úsměv, byl jako onen mučedníků v are-

nách. Rovnala mu podušky na divaně a začala znova mluviti, tiše, sladce, konejšivě, jako s dítětem. Těšila jej. Jak mohl tak podlehnouti dojmům! Vždyť se vše napraví, až bude zdráv. Nač si dělat starosti? Uživiti se, toť přece tak snadné. I pro ženu, jak teprve pro muže! Donna Paolina jí nabízí místo. Ne, ne, nepřijme to, konejšila ho, když sebou netrpělivě trhl, bude s ním, se svým mužem živa. A začala o tom, jak bude zahálčivou, rozmarnou, a on se bude musit o ni důkladně starat. Bude se mu chtíti zalíbit, bude krásné šaty potřebovat, množství, množství. Šperků má dost, staré památky rodinné, a pak ten etrurský poklad. Ten svatební její šperk! Jak bude oslňující ten klenot, jak bude lesk jeho bělostí svatebních šatů zvýšen. Kašmír bude lepší než hedvábí, více v souhlasu s tím starodávným zlatým věncem-diadémem. Po sňatku půjdou spolu do Čech. Anebo snad do jedné z těch podkavkazkých kolonií, s tím ideálním klimatem, o kterých jí vypravoval jednou s nadšením. San Cataldo beztoho nelze déle držeti. Ale co na tom? Donna Paolina je tak intimní s Aldobrandinimi, kteří mají sousedské velké statky, a oni potřebují San Catalda k vůli zaokrouhlení svých pozemků. Donna Paolina postará se, aby ten skromný stateček výhodně jim prodala. Nuž, a tak budou docela bohati, ona, Caterina a její muž. A svou pílí zdvojnásobní Jan Maria to malé jmění v brzku. Rosu Marii nenechaj

v tom asylu. Bude s nimi žít. Ta velká, krásná kavkazská příroda a jejich láska a péče že by nepůsobily blahodárně na horečně bloudícího jejího ducha? Ah, medicina pochybuje o jejím uzdravení? Dobře, ale Bůh dělá ještě divy, před kterými pak ta věda zahanbena stojí! A jak často! Ba každý den . . .

Tak mluvila a v okamžiku, když tak mluvila, věřila tomu všemu, všemu, držela se svých slov jako tonoucí břehu, a venku naříkal jednotvárně vítr a déšť šuměl smutně, a hluboké šero padalo na campagni k smrti truchlivou, na veliký ten hrob, a konejšen tím šerem, tím jednotvárným šelestem větru a deště a sladkými, tichými zvuky Caterinina hlasu a balšámem její útěchy, usínal znavený Jan Maria pomalu . . . A pak vidouc, že usnul, zamlčela se a pustila tiše jeho ruku a vstala, a cítila nyní teprve v tom hluchém tichu, když ji vlastní její slova už nešálila, že nebyla v pravdě ničemu z toho, co řekla, věřila, a poklekla tiše na koberci, a rty její šeptaly: „Bože můj, umírni tu bolest, abych pod ní neklesla! Není-li to tedy vůle tvá, bych šťastnou byla, dej mi aspoň sílu, abych se tomu rozsudku podrobila a abych bez reptání snášela, co na mne uložíš."

Hlava její klesla jí pomalu na prsa. Tak zůstala chvíli, pak vstala, jako by se byla upamatovala. Vyšla tiše z pokoje a dala rozkaz, aby tam nikdo nevešel a spánek jeho

nerušil. Na domluvu Suntarellinu pojedla docela něco a vypila malou sklenici vína. Byla si vědoma, že jest jí tělesné síly nevyhnutelně zapotřebí, aby pod svým křížem nepadla. Chodila potom dlouho po pokoji a posléz vrátila se k němu. Spal posud. Rozžehla svíčku a postavila ji tak, aby hlava jeho v stínu zůstala. Přiložila pak do krbu a sedla do křesla nedaleko okna.

Déšť padal posud, vítr vál někdy divoce, tak že oheň v krbu poplašen vzplanul a rudě do šerého pokoje zašlehl. Jana Marii to však nerušilo, ležel bez pohnutí a dech jeho nebyl těžký.

Caterinu to uspokojovalo, že se zdál tak klidným. Sama znavena podepřela hlavu o vysoký lenoch křesla a duch její těkal v neurčitu, jako zrak její venku po tmavé, šumící zahradě.

„Načiketas!“ napadlo jí pojednou a viděla v polospánku, do kterého padala, onu postavu z indické básně . . . „Šel ztepilý jak v lese mladý dub — a mladost s tváří jeho svítila — jak zlatá záře vesny nesmrtná — však smutek zároveň jak dumný šer“ . . . Tu počaly se oči její, které se pomalu zavíraly, slzami plnit . . . Ó, nekráčel Načiketas sám už v „Smrti dům“ . . . Viděla po jeho boku postavu druhou, která se k němu tulila a v zraky jeho hleděla, v ty zraky, které se šeřily a jasnily zároveň jako dva úsvity. Ta postava byla ona, Caterina sama! Ano, byla

to její duše láskou zářící, ta se ztápěla v ten luzný, snivý šer jeho zraků . . . S pocitem něčeho sladkého a truchlivého zároveň ztrácelo se nyní její vědomí do hlucha a prázdna, jako vzdech do noci . . .

A několik kroků od ní ležel na divanu Jan Maria a snil též. Avšak kdyby byla nyní slyšela, jak dech jeho se stal nepravidelným, těžkým, úpějícím, jak se měnil v kvílení! Kdyby byla nyní utrápenou jeho tvář spatřila! Jan Maria měl děsivý sen. A začátek jeho byl přece tak plný míru! Zdálo se mu, že vidí tisíc a tisíc kvetoucích slunečnic, a bylo to v té staré, vlhké zahradě v Havranicích, nějak nadpozemsky zidealisované a do nekonečna rozšířené. Bylo tam rajsky slunno, něco jako úsměv světic a andělů leželo ve vzduchu. Slunečnice se vlnily jako žluté moře, a pojednou začaly zvonit, zvonit, zvonit, hlahol jejich, nejdříve tichounký a sladký jako vůně, rostl a mohutněl a byl čím dále, tím temnější a příšernější; tu zmizel úsměv zahrady a šerem, jako nesmírné stádo orlů, neslo se teď tisíc a tisíc velkých kovových zvonů pod mračným, černým obzorem a Jan Maria letěl za nimi. Náhle viděl se v Praze. Ale nebyla to ta Praha, kterou znal, byla gigantická: budovy její dotýkaly se nebes, kolem hučely pralesy, Vltava pěnila se a házela vlny jako rozbouřené moře, a ulice zdály se, že od jejích břehů dlouhé, dlouhé prchají, ztrácejí se do nekonečna, do mlh, do pro-

pastí, a byly pusty, prázdny, jen ohlasem těch orlů-zvonů naplněny! Nesmírná hrůza byla v hromu toho vyzvánění, bylo patrno, že to byly hrany pohřební pro celé soudu propadlé město. Fialový blesk projel teď nebesy, a Praha podobala se v tom příšerném osvětlení nesmírné zsinalé tváři umírajícího v zoufalství. Pojednou hemžily se všechny ulice lidstvem bědujícím, šíleně volajícím a ukazujícím k nebi.

Jan Maria pohlédl též k nebi a vlasy jeho se zježily; od západu a od východu, od jihu a od severu valila se vojska v těžkých oblacích na nesmírných koních, apokalyptická ta vojska rachotila jako tisíc bouří krup, střechy se bořily pod dusotem těch horám podobných a nyní dolů se nořících ořů, věže a kostely se ssuly neb vzplanuly pod údery kopí z blesků v rukou těch divokých jezdců. A zvony hučely dále a lidé padali hrůzou jako morem poraženi, a požáry šlehaly a řvaly v zápasu s vichry . . . Tok rozpadávala se při rouhavém smíchu těch nadlidských jezdců jako druhá Sodoma Praha v prach a popel a ze sídla staré její slávy, z Vyšehradu, jako by z nejvlastnějšího jejího srdce, vystřikl obrovský, horký proud krve a šlehl nebesa do tváře. „Je to spravedlivé!“ zvolal Jan Maria a slyšel hlas burácející jako moře: „Já připravil té zemi diadém královny, však jí se líbilo býti děvkou. Zapírala svého Boha a smilnila s ohavnými modlami — já

soudil ji“ — Jan Maria zaplakal. Tedy byla přišla poslední hodina, a vyplni se to staré proroctví! Již roznášeli ji na kopytech koňů svých ti vrazi, českou tu zemi, od věků souzenou! A nemiloval Boha více pro jeho spravedlnost, a záštiplné jeho zraky hledaly toho soudce na nebi a zvolal: „Kde jsi, ó Bože? A kým jsi? Otcem naším ne, toť patrné,“ a zíral vzhůru. Místo nebes viděl teď tam nahoře černou propast, a z té čnělo cosi neurčitého, jako tvář ohromná, z které mlhy místo vlasů splývaly, slunce hořela jí pod čelem místo očí; a obličej ten měl výraz nejděsnějšího šílenství a z úst hučel mu smích takový, že krev v žilách se v led obracela, a dávnověká blasfemie ozvala se Janu Marii v nitru: „Což nevíš,“ ševelilo to v něm, „že bůh v záchvatu šílenství stvořil tento svět?“ A na to zazněl pustým, nyní úplně se bořícím světem nesmírný chechtot, a v těch nadevše hroznych zvucích poznal Jan Maria určitě hlas své sestry a cítil více než trpkost a úzkost smrti . . .

A hle, z těch krvavých sluncí, tvořících démonické zraky boha-šílence, zřely horečně rozčilené, divoké její oči . . . S výkřikem „Rosa Maria!“ setřásl násilně smrtící tu můru se sebe, ne však hrůzu svou. Oči jeho byly vytřeštěné, slyšel posud nesmírný ten hluk zvonkův a ohlas toho chechtotu a nevěděl, co se s ním děje. Na jeho výkřik probudila se Caterina a přiskočila k němu.

„Co je ti, pro Boha!“ zvolala, bledá leknutím a hrůzou, které jí bezsmyslné zraky jeho působily. Těkaly jako pohledy pomatence.

Jan Maria uchvátil ji divoce za ruce.

„Modli se se mnou!“ vzkřikl. „Hodina přišla! Sahá na mne smrt!“

„Upokoj se,“ zasténala. „Zavolám pomoc.“

„Ne, ne,“ řekl. „Nikdo nepomůže. On mohl by, však nechce. Volej na něj, Caterino, ať se smiluje! Tebe snad uslyší. Já nenávidím jej!“

„Koho?“ ptala se a chvěla se po celém těle.

„Tvého Boha,“ šeptal a otvíral oči, jako by jej hledal ve stínech pokoje. „On to dopustil! A dobře tak, dobře! Ať ji roznesou, tu zemi, na kopytech, proč své zhanobení snášela s tupým klidem otroka!“

„Utiš se,“ prosila Caterina. „Probuď se —“

„Ah, já se neprobudím více!“ zvolal zoufale, „já zemru, zemru, a já chci žít, Caterino, žít, žít!“

A padl na zem, a hlava jeho klesla těžce a čelo jeho ranilo se o ostrý roh stolu, tak že proudem krev vytryskla, a zároveň lily se mu slzy z očí.

„Ty zůstaneš!“ zvolal divoce na Caterinu, „ty zůstaneš na bílém světle, a já budu v jámě, hluboko, hluboko, a ty mě zapomeneš!“

Klesla vedle něho, držela jej v objetí, horečka jeho přecházela v její mysl, vlnění jeho nervů zmocnilo se i jejího těla, poslední

stopa klidu jejího zmizela, hrůza hleděla jí nyní tak divoce téměř jako jemu z očí, třásla se jak on, nebyla svých smyslů více schopna než on, byla šílená jako on. Začala jej vášnivě líbat. Tiskl ji k sobě.

„Caterino, zemři se mnou!“ zvolal pomaten. „Ah, ty nechceš, nechceš!“

Líbala jej beze slova, líbala jeho ránu, jeho krev a jeho slzy byly na její tváři, na jejích rtech a mísily se s jejími slzami.

„Zemru s tebou!“ blouznila horečně. „Piju slzy tvoje, piju krev tvou, jsem tvoje, tvoje, Jene Maria, s tebou předstoupím před Boha, a slituje se nad námi nad oběma, nebo zavrhne nás oba — ale nerozloučí!“

A byla jako spita a tiskla hlavu jeho k prsům. Pak hleděla mu v oči a vtiskla mu dlouhý, dlouhý polibek na rty, a zdálo se, že umírá, neboť oči její se zavíraly a hlava klesla jí zpět. Omdlela. Jemu však vrátily se náhle všechny síly těla i ducha, všecka touha mládí, nevýslovně sladká rozkoš proudila mu všemi žilami, krev jeho vřela, žádost nesmírná a plamenná vtrhla smysly jeho v šílený, slepý, hluchý vír, táhl to luzné, sladké její tělo k sobě, a horoucí jeho rty hledaly její tvář, její šíj, její rty.

Caterina otevřela oči, probouzejíc se z krátké mdloby a z horečného záchvatu, jenž ji na okamžik byl tak mocně zachvátil; čistě, svatě, snivě, jako vycházející hvězdy zazářily ty zřítelnice v jeho vášní se kalící

zrak. Zachvěla se; z jeho úsměvu, z jeho očí šel neznámý, cizí výraz, který jí více hrůzy působil než předešlé jeho delirium. Nevěděla, co to znamená, ale ucouvla instinktivně a sňala třesoucí se ty jeho ruce se sebe.

„Nech mne," řekla klidně a s podivením. „Jene Maria, jsi to ty?"

Pustil ji, probudil se okamžitě z toho nového, nad předešlé horšího, kletého šílenství. Klekl před čistotou toho zjevu a zvolal bolestně:

„Odpusť mi, Caterino! Odvrať tvář svou ode mne! Nejsem hoden tvého pohledu!"

A zakryl si tvář, která mu planula ruměncem.

I přes její tvář přelétl nyní slabý ruměnec, o kterém nevěděla. Ohlížela se po pokoji, jako by se někoho na něco tázat chtěla.

„Co se to s námi dálo?" řekla konečně udiveně, přiblíživši se k němu a kloníc se nad ním. „Ah, ty krvácíš! Ty krvácíš!" zvolala, zpozorovavši znova jeho ránu.

„Není to nic," odpověděl. Malé poranění —" Byl úplně vystřízlivěl.

Zazvonila, otevřela dvéře, a když Suntarella přišla, kázala jí, by přinesli čerstvou vodu.

Jan Maria byl v jakýchsi rozpacích, když byli opět sami. Netrvalo však dlouho, Francesco přinesl vodu. Caterina byla opět

celou duší milosrdnou sestrou. Mezitím, co se myl, připravovala mu obvazek na čelo.

„Je mi docela dobře," řekl teď Jan Maria. „Cítím pouze umdlení. Myslím, že budu dobře spát."

Zdál se klidným, úplně klidným.

„Nuže, dobrou noc," řekla Caterina se svým obyčejným, krásným, dětinným úsměvem. „I já jsem velmi umdlena."

A potřásli si ruce a rozešli se.

Bylo ujednáno, že Francesco bude v ložnici u nemocného nocovat.

Jan Maria ležel se zavřenýma očima, ale nespal. Činil si nejtrpčí výčitky z toho zavíření smyslů svých, z té divoké žádosti, a odprošoval andělský její zjev za tu urážku, o které nevěděla. Zapomínal na svůj sen, na dopis z Prahy a ležel konečně bez pohybu na znaku, bez myšlénky, tup a k smrti znaven tolikerými dojmy, tolikerými bouřemi. —

Caterina byla klidna, tak klidna, že se tomu divila. Byla též jaksi tupa a na dně duše měla neurčitý pocit nepříjemný, divný. Šíleli jsme oba? tázala se sebe sama. A viděla ten divný, cizí úsměv jeho. Zachvěla se, bylo to tak trapné. Lehla, doufala, že usne a že zapomene. Chtěla spát, vždyť musila býti silnou. Suntarella sedla vedle její postele. Bylo to Caterině příjemné. Vzpomněla na doby dětství, kdy stařena jí tak dlouho vždy pohádky vypravovala, až usnula. A když nyní unavením přemožena usínala,

napadaly jí celé kusy těch starých pohádek, a do těch fragmentů bájí vmísila se jí náhle báseň monsignora Astucciho. Viděla stepilou jinošskou postavu s truchlým zrakem. „Načiketas“ . . . zašeptala . . . A pak jí mihlo cosi duší, něco jako příšerná pověra: „Pila jsi jeho slzy, jeho krev,“ šeptal jí tajeplný v nitru hlas, „jsi teď jeho, nerozlučně jeho, v životě a v smrti, jeho na věky“ . . . . A usnula s podivným, záhadným úsměvem.

Suntarella zahleděla se do bledé její spící tváře a potřásala, smutna, hlavou.

„Jinak to přišlo, než jsem myslila,“ šeptaly svadlé, chvějící se její rty, a pak rozjímala o tom, co ta lidská láska, a když ji srdce zabolelo, chopily se suché její ruce růžence, nad kterým konečně i ona usnula.

Bylo ticho v domě i venku, v pusté campagni mlčel teď vítr a nešuměl déšť, jen bez přístřeší pes vyl někde daleko, v táhlém, žalostivém pláči, „na smrt“, jak pověra tvrdí. Na smrt, která jest a není jako čas, a která bez přestání kráčí, jako on letí.

VIII.

U Jana Marie dostavila se na druhý den úplná duševní lethargie. Nemyslil ani na život, ani na smrt, ani na blaho, ani na neštěstí. I tělo jeho bylo bez pružnosti, cítil celou svou tíži, neboť pozvednouti ruce, pohnouti hlavou

zdálo se mu přímo nesnadným úkolem. Výraz jeho obličeje nebyl však zasmušilý, a dřímota, která se ho ob čas na chviliku zmocnila, přiváděla lehký ruměnec na jeho tvář, který Caterinu i proti jejímu přesvědčení klamal. Zdálo se jí, že je klidným, a byl pouze unaveným. Den minul pokojně; a následující byl zrovna takový, a tak minulo půl týdnu.

Zatím přestaly venku deště, a jaro slavilo nyní plné triumfy na zelené, květy kryté campagni: země i nebe byly jeden jas, jediný velký symbol života, vítězícího nad smrtí. Zdálo se, že ty zlaté paprsky činily divy i uvnitř smutného domu v San Cataldě. Otupělost, lhostejnost minula Janu Marii z duše, oči jeho měly opět lesku a úsměv vrátil se do nich a na jeho rty, kdykoli se Caterina objevila v pokoji. Síly jeho, zdálo se, že se mu vracely. Francesco strojil ho každé ráno, a když se oteplilo po svěžesti noci a časného rána, vedl jej buď do zahrady neb před dům, kde nemocný na lehkém pleteném křesle usedl. Pak dostavila se Caterina s knihou, s ruční prací a hovořila a švitořila, předčítala mu, neb prozpěvovala mu nejmilejší jeho písně, jak to byla dříve činila. Poslouchal a kochal se hudbou jejího hlasu, zavíral oči na polo a oddával se myšlénkám. Připomínal si často tu horečnou, divokou noc, kde ji byl prosil, aby s ním zemřela, kde se na ni byl díval s tím pohledem nesvaté vášně, a dělal si nejtrpčí výčitky a nechápal to náhlé pře-

kvapení smyslů, to jejich zbouření v okamžiku, kde by se toho nikdy nebyl nadál. Ó, jaké mysterium ta temná černá propast, na jejímž dně chtíče jako spoutaní ďáblové leží . . . Ach, byl oltář svého božstva zneuctil jediným sice jen pohledem, avšak přál si smrt co spravedlivý trest za ten mimovolný hřích! Smrt! . . . Lekl se: Zemříti znamenalo rozloučiti se s ní na věky! Ona zůstane zde pod smavým nebem a zapomene jej! Nezapomene jej rychle, ale konečně zapomene jej přece, až bude dole pod zemí, kam slunce nevnikne! A otvíral široce oči a hltal vzduch, jako by se ještě jednou vší tou září, vším tím kouzlem spíti chtěl, než klesne do tmy, do tmy . . . Zakryl si tvář.

„Tuší, co se ve mně děje?“ tázal se sama sebe.

A ona tušila, ale mlčela. Neměla více naděje a myslívala s krvácejícím srdcem! „Ó, Bože, zda to určitě ví, že musí odejíti? Zapomněl tu hroznou noc, kde jsme oba šíleli? Přeje si ještě, abych šla s ním? Ah, jak mám jej těšiti? Jakými slovy jej připraviti k tomu, čemu uniknouti nelze?“

A byla-li sama, myslila ustavičně jen na smrt, na smrt, které se byla dříve bála, kterou byla nenáviděla. Posléze však začala jí klidně do tváře hleděti. Každý večer vyhledávala si nyní ty básně monsignora Astucciho a přemítala o těch slovech: „Pak jesti někde místo bezpečné — kde z tebe, smrti, více není

strach — kam hrůza tvoje nikdy nevnikne — a slzy ne, ni starost života“ — . . . Zdálo se jí, že v těch slovech velká útěcha. A jak podivná to náhoda, že tyto verše našla právě v onen den, kdy jan Maria po prvé do jejího domu zavítal! A v tentýž den našla onen šperk a psaní monsignora Astucciho, v němž o nalezení etrurského hrobu, v kterém spočíval král bohatýr a dívka, o které se domníval monsignore, že byla dobrovolně zemřela s mužem, kterého milovala . . . Jaká to náhoda prapodivná.

„Náhoda?“ tázala se Caterina a zamyslila se hluboce. „Zemříti s tím, jejž milujeme! Ah, jak sladká to smrt!“ Ta náhoda byla snad pokynem!

Vzala ty šperky nyní opět na sebe, dívala se opět do zrcadla a necítila nižádnou pověrečnou hrůzu. Vzpomněla si teď také na to, že byla řekla, že Načiketas se měl vrátiti zpět, když smrt mu to povolila a dary mu dávala. Co mohl šťastných učiniti, byla si tenkráte myslila. Tomu se však nyní jen usmála.

„Tenkráte nemilovala jsem,“ řekla si, „a nevěděla tedy, že celý svět mizí a neexistuje vedle milovaného předmětu. Je to snad hříšné, ale je tomu tak.“

Odkládala své šperky.

„Na co tu myslím?“ zachvěla se, „na samovraždu? Uchovej mne Bůh!“ A kvapila z pokoje. Bála se svých myšlének.

Avšak ten jeho výkřik: „Caterino, zemři se mnou!“ byl se jí do duše vryl, a nemohla jej více odtamtud vyhladiti. —

Luigi Galli přicházel nyní opět častěji, a Caterina pozorovala s podivením, že Jan Maria, který jej byl dříve tak radostně vždy vítal, se nyní zasmušoval, kdykoli ho uviděl, a jednou, když mladý doktor živě o tom vypravoval, jak usilovně pracuje, jak je zaměstnán, a s jakým nadšením se svému povolání věnuje, vyšlehl z očí nemocného divoký záblesk nenávisti. Luigi Galli to neviděl, díval se právě na Caterinu, k níž se s pravou bratrskou láskou choval a pro niž teď téměř ženskou něžnost na jevo dával.

Dívka zachytla ten blesk záští, vylétnuvší ze zraků milencových, a ucítila palčivou nad tím bolest a velké překvapení.

Když Giggi odešel, tázala se Jana Marie, čím jej Giggi urazil a co se mohlo příčinou tak náhlého nepřátelství proti doktorovi státi.

Nemocný se zasmušil ještě více, zbledl a řekl krátce: „Nemluv mi o něm.“ A odvrátil se.

Caterina potřásala smutně hlavou, nedovedla si to mysliti, co v něm vřelo: byla to závist umírajícího proti muži kypícímu zdravím, závist člověka, který si vyčítal, že život svůj promarnil, neužitečně prosnil, proti člověku, který měl krásné povolání a je všemi silami těla a duše plnil. Bylo v tom ještě něco více: Jan Maria začal žárliti.

To vše nedovedla dívka tušiti, avšak přišel den, kde to vyšlo zřejmě na jevo, kde se Jan Maria k tomu přiznal.

Bylo tak slunno, teplo jednoho rána v té široké campagni, že Jan Maria, cítící se právě silnějším a zdravějším než dávno před tím, se nechtěl se zahradou, ba ani s nejbližším okolím domu spokojiti. Navrhl malou procházku, a Caterina ráda svolila. Vzala slunečník a svou práci, a Francesco nesl jim plaidy. Šli velmi pomalu asi půl hodiny a našli rozkošné místo na malém pahorku, korunovaném planým fíkem. Tam rozprostřel Francesco plaidy do trávy, a oba usedli. Dívali se mlčky kolem, oba neobyčejně klidni, oba mocným, snivým kouzlem přírody v tichém štěstí a mimovolném, neurčitou nadějí jati.

Vysoká tráva vlnila se jako příboj moře nesmírnou, mlčící campagní až k těm trčícím horám, azurně modrým a vzbuzujícím poetickou touhu zaletěti k nim a prozkoumati, jakou neodolatelnou magii to ve svém lůně skrývají, která jim pohádkového vzezření dává a tak tajeplně vábí.

Zelené, vlnící se moře travin jevilo všude velké ostrovy, temné a vonné, nesmírné to kolonie nesčíslných fialek, které pravými oblaky své k nebi se vznášející vůně celou krajinu v obrovskou, nejsladší poesii dýmající kaditelnici měnily. I ty skály na blízku, vypadající jako sbořený chrám, šedé a zvětralé, byly

fialkami celé zhvězděné. Campagna zdála se ódou věčně vítězícího nad smrtí života.

Nedaleko pod nimi kráčelo pomalu stádo bílých volů, a honák na koni, s dlouhým kopím v ruce, pozdravil je vesele a dal se pak do zpěvu. Jediné slovo, které z jeho písní rozuměli, jediné, které jim vítr v plném zvuku přivál, bylo slovo: „láska".

Usmívali se na sebe a mlčeli. Bylo jim tak sladce a nepotřebovali si ničeho říci.

Ale za nimi ozval se nyní zase jiný zpěv: starý pastýř seděl na sousedním kopci mezi šedými balvany, ovce jeho pásly se klidně střežené psem, a stařec pletl dřevěnými jehlami velkou modrou punčochu a při tom prozpěvoval si nosovým, ječícím, směšným hlasem kusy nějakého, časem vyrudlého madrigalu. A jediné slovo, jehož jasný zvuk jim vánek přinášel, bylo opět: „láska". Zajisté mladý jejich zjev přivedl tomu pastýři zapadlé, dávné vzpomínky na mysl, uhodli to, a nebyl jim více směšným. Působilo to snivě elegicky.

Jan Maria utrhl květ, zadíval se do něho a pravil:

„Je to podivné, že ještě nikdo tomu na dno nepřišel, co to vlastně jest láska, ačkoli každý o tom sní, mluví a mnohý i přemýšlí. Tato květina ji cítí na svůj způsob, jako my, ono stádo tam pod kopcem se pasoucí ji neurčitě zná, a myslím, že i ten kámen hluše ji tuší, neb co jiného by mohlo krystalisování

býti, ten život a ruch a květ tak zvané mrtvé hmoty, ne-li jakás obdoba lásky? A myslíš, Caterino, že slunce a hvězdy nemilují? Řídje prý tíž a přítažlivost. Jak nejasná to definice, jak z nouze nalezená slova, která vlastně pranic nevysvětlují? Čím jsou ony síly jiným než touhou a čím je láska jiným než touhou? Touha! zase věčná pro nás to hádanka!"

Caterina zamyslila se též a pak odpověděla:

„Proč myslíš, že to v ě č n á hádanka? Myslím, že ani nám lidem, ani jiným tvorům nic nezůstane věčně hádankou. A poněvadž pro lásku, tu největší ze všech záhad, zde není luštění, zdá se mi, že to jeden z nejzávažnějších důkazů o naší nesmrtelnosti. Ono luštění najdeme tam, kam všichni spějeme."

Lekla se konce svých slov, mimoděk byla je pronesla a hleděla plaše na Jana Marii, nedotekla-li se nešetrně jeho skryté před smrtí hrůzy.

Nezdálo se. Hleděl zamyšlen vzhůru do nebe a cítil pouze trochu onu závrať, kterou mu byl vždy, už co hochovi, pojem o věčnosti a nekonečnosti prostoru způsobil, když přemýšlení o něm jej k oné hranici představ přivedlo, kterou žádné myšlení překročiti nedovede. Byl slova její dobře slyšel, byl se slabě zachvěl, avšak sladkost a blaho okamžiku byly v té chvíli příliš silné, okřidlovaly příliš mimoděčnou jeho v žití naději.

Cítil se sluncem tak proniknut, že nemohl si představiti tmu.

„Věčnost," řekl za chvilku. „Nesmrtelnost." A potřásal hlavou, jako by ty pojmy od sebe odháněl. A úsměv jeho pravil: „Pijme slunce a světlo!"

„Ty v ni nevěříš?" tázala se tiše s němou útrpností a klonila se k němu.

„Věřím a nevěřím," odpověděl pomalu a snivě, jako by mu slova odněkud z daleka na jazyk přicházela. „Myslím, že budu dále nějakým způsobem, až nebudu zde co ono já, které nyní s tebou mluví, tebe miluje... Však jaké jest to bytí, když s něčím mi neznámým splynu, když, jsa takto, přece jen nebudu! Ne já! Ah, je to hrozná myšlénka! Nebo aspoň neutěšená. Já ne já, a ty ne ty! Splynu-li já, splyneš ty s něčím jiným, co není ani ty, ani já — můžeš si to mysliti co spojení?"

Položila mu svou vzdušnou ruku na čelo a klonila se ještě níže k němu.

„Což je to v lásce jinak?" tázala se ho s úsměvem ještě snivějším než byl jeho, a tak neskonale sladce zářícím. „Hleď, můj Jene Marie, od té doby, co tě miluji, přestala jsem vlastně býti já, jsem jen tebou, v tobě! Býti s tebou jedno, splynouti úplně s tvou bytostí, jest největší moje touha. A to je snad právě podstata lásky. Zdá se ti to v odporu s tím, co jsi právě řekl! Není tomu tak. To sply-

nutí s tebou je touha po tom, co v tobě věčného, co je mimo to, co považuješ za své vlastní já. Proto je láska věčná, proto je silnější než smrt, jak v písmě psáno."

Světlé její vlasy splývaly jí v paprscích přes tvář a dotýkaly se jeho čela, hvězdné její zraky nořily se v zraky jeho, hluboko, hluboko, a na rtech jejích zdálo se, že duše její jako motýl seděla, úsměv její byl jako chvění se křídel Psychy, a svěží, sladký její dech byl jako ovanutí větérku prošedšího kvetoucí korunou věštícího nějakého stromu.

„Ó, moje Beatrice!" řekl tiše, tiše. „Jíti zbožně za tebou znamená vcházeti do empyrea!"

Avšak v tom okamžení jako blesk z pekel mihla mu myšlénka hlavou, že nepůjde za ní do žádného světlého příbytku blaha a nevýslovné slávy boží jako Dante. To bylo blouznění! Jak hrozná byla proti tomu skutečnost! Ah ano, Beatrice zůstane zde, v té slunné campagni mezi květy a ptáky — a on půjde sám dolů do té vlhké země, na které ráj ten kvete . . . Ona jej zapomene! . . .

Zasmušil se a zavřel oči, jako by světlem unaven, avšak učinil to jen proto, aby mlčet mohl a aby Caterina neviděla slzu, která se mu násilně do očí tlačila. Tvář jeho jevila takto hluboký smutek, aniž by o tom věděl. Dívka lekla se, vidouc ten temný stín na jeho čele. Ležel bez pohnutí se zakrytými

zraky. Bodlo jí to jako dýkou. Nebyl jako by mrtev? Odklonila se náhlým posuňkem od něho. Bála se, aby její pohnutí nespatřil, kdyby oči otevřel. Vstala, jako by si chtěla kytici fialek natrhat, a sešla pomalu několik kroků s vršku. Když cítil, že se vzdaluje, pootevřel oči a viděl ji nyní dole mezi květy klečet.

„Jak je klidná," myslil si. „Až mne zde nebude, ach, tak klidná jako teď bude dále fialky si trhat, položí je zajisté na můj hrob . . . první, druhý rok . . . Později . . . Oh, je to přirozené, že na mě zapomene! Vpravuje se už nyní v mou ztrátu! ‚Najdeme luštění tam, kam všickni spějeme.' Těmi slovy chtěla mě těšit, připravuje mne na smrt. Krásná její duše je plna víry, kterou by ráda i v mou co balšám kanula! . . . Celá dnešní její rozmluva byla jakýmsi konejšením. Ano, ano, chtěla mi říci: příteli, buď silným, vzdej se do svého osudu! Hle, já jsem silná."

A začal v nespravedlnosti své cosi jako zlobu cítiti. Ten její klid, ta její síla ho ranily.

Caterina, netušící jeho muka, chorobnou jeho rozdrážděnost, tak náhle a netušeně povstalou, jako nějaká křeč, vracela se pomalu s velkou kyticí fialek.

Jan Maria zavřel opět oči, tvářil se, jako by byl usnul. Bál se promluviti, měl temné o tom tušení, že by mluvil trpce a že je nespravedlivým. Tušil to, ale neměl sílu se vzmužiti.

Caterina sedla nedaleko od něho a hleděla zamyšleně na něho. Ležel dlouho tak beze všeho hnutí.

„Dřímá?“ myslila si dívka. Zdálo se tak, a nechtěla jej tedy rušit. Tvář jeho byla nyní klidná, neboť Jan Maria začal se uvnitř přece mírniti a cosi jako polospánek se ho za chvilku vskutku zmocňovalo, neboť tělo jeho bylo slabé.

Caterina hleděla dlouho v dál, na nebe, zdálo se jí, že by upřený její pohled spánek jeho znepokojoval. Konečně vrátily se její oči však přece k němu zpět.

„Je jako mrtvý,“ zašeptala si opět a zachvěla se.

V tom okamžení zahrál spícímu nevědomý úsměv na tváři.

„Jaký mír na jeho obličeji,“ rozjímala Caterina. „Všechen ten jeho smutek zmizel jako stín. Jak je nyní krásný. Díky tobě, sladký spánku! Ty zaplašuješ věčné naše mučitele: pochybnosti a přání. Což teprve sestra tvoje — smrt? Což není spánek pouhým symbolem smrti? Ano, sen, toť smrt na několik hodin. Proč se tedy toho dlouhého spánku lekat, když ten krátký tak nám vítaný! . . . Kde jest teď jeho duše? . . . ‚Ty spočíváš, a ona na pouti — ty spíš, a ona těká světem, bdíc.‘ — Tak to stojí v těch verších, které mě čím dále, tím více poutají, útěchu podávají a mě přesvědčují . . . Je-li spánek spásou ode všech trampot pouze na

čas, a smrt spásou konečnou a věčnou, jak jsme pak nevděčni, volajíce ‚svatý, sladký spánku!' a ne též ‚sladká, svatá smrti'?"

Přiblížila se k spícímu na krok.

„Ano, ano," šeptala, „miluji tě, sladká, svatá smrti! Tvá veleba, tvůj velký klid, tvá bohaplná velikost svítí mi zde s toho čela vstříc, na které jsi pečeť svou již vtlačila. Řekla jsem životu, ejhle, to muž, kterého miluji, pro něj chci žíti! A život odvrátil se ode mne a řekl mi: ten muž není v domě mém. Ó, svatá smrti, říkám nyní tobě: ejhle, to muž, kterého miluji, s ním chci zemřiti . . . a ty se neodvrátíš, jak to život učinil . . ."

Zachvěla se. Bodlo ji to vyčítavě v hloubi svědomí. Jakým právem směla klepati na vrata domu smrti? Ne, ona nesměla s ním odejíti. Ani smrt ji nechtěla! Ó, byla krutá jako život krutým byl. Oba chtěli ji od něho odloučiti . . . To bylo tvrdé . . .

Caterina zaštkala a Jan Maria probudil se ze svého lehkého polosna. Posadil se prudce, ruměnec přelétl jeho tvář a horečné rozčilení, chorobná malomyslnost jím zaklátily jako třtinou.

„Ah," zvolal, „ty mne už oplakáváš jako při pohřbu!"

„Ne, ne," bránila se polekaně, zmateně a slabě.

„Oh, myslíš, že to nevím?" mluvil nesmyslně v polovičném deliriu dále, „a myslíš, že to nečtu v očích tvých, že tě unavuji, že

toužíš po úlevě, a v očích toho Luigiho, kterého nenávidím, myslíš, že to tam není zřejmě psáno, že čeká už každý den na ten můj skon, který tak pomalu se blíží?"

Cítil, že byl krutý, nespravedlivý, monstruósně nevděčný, ale šílená zoufalost jím lomcovala.

Caterina se chvěla po celém těle, klesla vedle něho a položila mu rámě kolem šíje.

„Buď klidným," prosila jej, „nedbám tvých výčitek, ty víš, že mi křivdíš. A jemu též."

„Zacházíš se mnou jako s děckem! Nebude to dlouho trvat, myslíš si a snášíš. Jsi dobrá, vím, a já jsem zlý. Ale tvoje dobrota, tvůj klid pochází z toho, že tvoje milování je chladné. Já tě miluji, Caterino, jak jedině v pravdě milovati možno: u věčném vytržení, šíleně, zoufale, s nebem i s peklem v duši! A tvoje láska" — zamlčel se.

Caterina mu hleděla do očí.

„Nevděčný," pravila a slzy ji polily, „moje láska je silnější, neb umí snášet." A hlava jí klesla na prsa pod nesmírnou tíží bolesti.

Jan Maria propukl v divoký, zoufalý pláč. Kajicnost jeho byla nyní velká jako před tím jeho vina.

„Ó, Caterino," prosil. „Můžeš mi odpustit? Ó, kdybys věděla, jaká snáším muka! Caterino, ty víš, že žíti nemohu! A ty, ty mne zapomeneš. To není výčitka, bude to časem,

vím, dlouhým časem ... ale bude to ... A pak vím, že budeš někdy jeho, Luigiho ... A to opět není výčitka! On zasluhuje tě lépe než já, a dobře činíš, a já vám žehnám! Ale, Caterino, přece jsou to muka bez konce, já budu pro tebe legendou, budeš někdy své dceři o mne vypravovat s dojmutím, s úsměvem elegickým, jako tvoje matka tobě o tom hudebníkovi v Čechách vypravovala! Bude to opět cosi jako ta legenda o té růži!"

A plakal, až mu srdce usedalo. Caterina byla beze slov. Nesmírná bolest povalila ji téměř k zemi. Ano, ano, takový byl život To nebyly fantasie, žádné horečné blouznění, co pronášel, to byla pravda! Každý bol se časem mírní, každý, každý. A bude-li živa, bude i jí ta nesmírná vášeň, kterou nyní žila, vysnilým snem, a ta velká bolest nad jeho ztrátou bude jí časem odňata jako každému, ta velká bolest, která jediná nesmírnosti její lásky hodna byla! A lidé chválí za to přírodu, že nám dala konečné zapomenutí! Ona ji za to nenáviděla v tom okamžiku. Odejmouti jí bolest její, toť bylo dopouštěti se svatokrádeže v jejím srdci. Vzpřímila se vzdorovitě.

„Jene Marie," řekla velkým hlasem, ku podivu pevným a slavnostním. „Já věřím v Boha, a při živém Bohu ti přisahám, že se mýlíš."

Hleděl překvapeně a tázavě na ni.

„Nebudu nikdy Luigimu ani komukoli

jinému náležet," řekla Caterina a pozvedla ruku k přísaze.

Vzal ji za obě ruce.

„Nepřísahej!" zvolal, „nechci, abys život svůj mé památce obětovala. Nechci, abys truchlila do smrti. Chci, abys šťastnou byla! Propouštím tě ze všech přísah. Jsem sketa. Ne, byl bych sketou, ale teď, v tom okamžiku nejsem jím více! Ty, tys mne spasila. Vrátilas mě mně samému, Caterino, co choroba moje zavinila, neklaď na duši mou! Vyznám se ti ze všech hříchů svých: Záviděl jsem v poslední době Luigimu. Tížila mě převaha jeho duše, síla jeho tížila mou slabost! Caterino, byl jsem šílencem! Byla to horečka moje, která mě tak nízkým, podlým činila. Ah, neumím ani milovat, nemiloval jsem nikoho než sebe . . . Ne, ne! Já křivdím sobě, já lhu! Nyní, v tom okamžiku to opět cítím, že přes všechnu podlost svou a slabost dítěte jsem tě miloval a miluji a chci tebe hodným býti aspoň v těchto posledních už okamžicích svého života."

Caterina položila mu hlavu na rameno, ale promluviti nemohla. Byla k smrti znavena tolikerými silnými dojmy, a srdce její bylo jako v kleštích. „Ne smrt, život je hrůza," myslila si. „Nebýti pochopena jím, jejž miluju!" A hned na to vyčítala si zase tuto myšlénku. „Ne, ne," řekla si v hloubi duše, „on miluje mě, o tom není pochybnosti, i všechen jeho omyl i ta křivda, kterou mi činil, pochází jen

z jeho nesmírné lásky . . . A jej měla bych ztratit a žíti? . . . Tulila se těsněji k němu, a drželi se v němém objetí . . .

„Půjdeme domů," řekla konečně tiše, „slunce začíná příliš pálití."

Těmi slovy byl čar přerušen. Vraceli se ze snů v střízlivější svět . . . Přála si býti samotna, beze svědků. Nesměl ji nikdo vidět, a docela on, on ne, jak pod tíží svého kříže konečně klesati začala.

Jan Maria vstal a dali se na cestu zpět k domu. I on dychtil po tom, býti beze svědků, chtěl síly své sebrati, chtěl jasně v sobě viděti a čísti, chtěl vše ze svého srdce vyrvati, co tam planého a chorého. Cítil, že byla krise jeho osudu blízko, cítil s úžasem, že něco nového, divného, posud jím nevídaného, neslýchaného se v krátce s ním stane. Co? . . . Zachvěl se, přes všechnu tu nově nabytou energii . . . Kráčeli mlčky vedle sebe až k samému domu.

„Nechceš do zahrady?" tázala se nyní, když stáli v průjezdu.

„Ne, Caterino," řekl tiše. „Půjdu do svého pokoje, odpočinu si a nabudu úplného klidu. Pak přijdu k tobě na terrassu, budeš-li tam."

„Zajisté, budu tam na tebe čekat," odpověděla a rozešli se. Ona spěchala vzhůru po schodech a nezadržovala déle svých slz, padajících jako rosa.

Jan Maria šel pomalu do svého pokoje. Odhodil klobouk, klesl do křesla a zakryl si rukama tvář.

„Co se se mnou děje?“ řekl si. „Ah, nic zvláštního. Umírám. Je to tak prosté.“

Ale zachvěl se několikráte a bylo mu nesmírně těžko, nesmírné líto všeho, všeho . . . Té jeho mladosti, toho slunce, všech věcí, všech citů — i těch jeho bolestí . . . Jí, jí, jí však především! Štkal uvnitř, prsa se mu zdmula, tělo jeho sebou křečovitě trhalo, ale ani jediná slza nepřišla mu do očí. Vzpřímil se.

„Konečně,“ řekl si nahlas, „konečně chci býti mužem! Nuže, ano, zemru. Bože, dej mi k tomu sílu, abych smrti přímo do tváře hledět mohl a se netřásl! Ah, s Bohem, životě!“

Jakési jasno šířilo se slabě v jeho nitru. Jal se rozjímati o životu, avšak ne o tom, který ležel už za ním . . . Daleko . . . co věc, která byla a už není . . .

„Co byla moje chyba? Proč nemohl jsem býti šťastným?“ pátral chladně v minulosti. „Ó je to prosté: neměl jsem nikdy dosti odvahy žíti, nedovedl jsem se vpraviti v svět, který byl kolem mne. Ten svět považuje pak takové lidi mého druhu za nepřátely, a buď je pronásleduje, nebo jimi opovrhuje. Život má jen jednu cestu, rovnou, jistou, určitou. Krok od ní stranou — a běda tobě, kterýs ho učinil! Zhyneš. Co chce život? Abys tou drahou šel, kterou ti ukazuje, a neohlížel se

na pravo ani na levo. A já? Já to nechápal a nedovedl. Mně nechtělo se po vykázané dráze kráčeti slepě, poslušně, já o tom příliš přemýšlel, kam vede. Ohlížel jsem se bez ustání na pravo a na levo, a odbočil jsem ponenáhlu, mimoděk daleko. Já neviděl nikdy to, co bylo blízko, dálka, nedozírno bylo to, co mě lákalo, vábilo. Do toho nedozírna jsem padal, padal, jak se nocí bloudící poutník do propasti řítí. Zírat do nedozírna, zapomínat, na co všickni pamatují, bloudit za cílem, který stále prchá, to nazývá se býti visionářem a někdy poetou . . . Umírám mlád . . . Bože, velmi mlád. Ale duše moje konečně nežila nikdy zde. Snad rozbřeskne se tedy v jiném bytí, jehož obdobu a způsob ani tušit nedovedu, snad rozbřeskne se tam plné to světlo, které zde jen slabě ve mně kmitalo. Poesie je snad tušení, které tam se pravdou a skutkem stává. Nereptám více. Byl jsem básníkem a děkuju Bohu za ten zdroj sladkých, velkých a bolestných pocitů. Že to, co ve mně kvetlo, neuzrálo v ovoce, bolí mě, však nepoddám se bolu, vždyť doufám, že to znova a krásněji ve mně vykvete . . . tam. Ah, Bože můj, jsem hotov odsud odejíti. Konečně, smrti, se tebe nebojím! Život je sladký, ano, ale ty jsi snad sladší ještě než on."

Hlava jeho klesla pomalu zpět na lenoch židle, a zraky jeho bloudily oknem po stromech, ozářených sluncem, po kterých ptáci

lítali, skákali, stěbetali . . . Zavřel na chvilku oči. Bylo to tak sladké, co viděl, půvabné, krásné, bál se, že mu bude líto toho svitu, těch stromů, těch ptáků, že bude opět slabým. Za chvilku vstal. Vyňal všechny své rukopisy a srovnal je v krbu. Pak škrtl sirkou. Ten zvuk zdál se mu ku podivu ostrý, zasyčel jako had, tak že se Jan Maria zachvěl, ale přiblížil hořící zápalku přece k papírům, ze kterých malý plamen vyšlehl, rychle rostl a brzy vysoce vzplanul.

Jan Maria sedl a hleděl, jak se pomalu vše v kouř a popel obracelo, vše, co byl snil a trpěl, vše, co mu bylo drahé s hořké a trpké, všechno jásání, všechno zoufání, všechny tužby a touhy. Zdálo se mu, že to celý jeho život. Nesmírný smutek zachvátil jej znova na chvíli, ale mírnil se pomalu v odříkání, jehož melancholie nepostrádala čaru. Jan Maria byl silen. Konečně! Dívat se na ten popel, to bylo jako dívat se na sebe v rakvi, v hrobu, v nicotě . . .

„Jméno moje zanikne, než se ozvalo," šeptal si, „zapadne beze stopy jako ten popel, který vítr roznese . . . Co na tom?" dodal pak s úsměvem nevýslovně snivým a hleděl k slunné obloze.

Pak přisedl k stolu. Psal své sestře. Psal jí krví svého srdce, byl to poslední bolestný jeho výkřik. Vylil poslední slzy svoje, když se s ní takto písemně loučil na věky. Byla-li přístupna lásce, musilo jí to pohnouti, co jí

psal, i mlhou, která mysl její obestírala. Nemohl více pro ni učiniti, než milovati ji láskou dávnou, láskou z těch prvních let svého dětství. Na nedostatek její lásky sesterské si ani nevzpomněl, byla nešťastná, a věděl, že ji na tomto světě už neuvidí — to stačilo, aby se moře jeho něhy rozvlnilo až do samého dna . . . Vylil celé bohatství své lásky, všechen poklad svého hlubokého citu v šero její duše. Konečně napsal i Leopoldovi list krátký, ale srdečný, a dával mu s Bohem.

Bylo mu pak lehčeji kolem srdce. Neměl už více starostí světských. Rozdělil peníze, které ještě měl, na různé části, dílem na zaplacení všelijakých výloh (i svého pohřbu), dílem na dary pro Suntarellu, starého Francesca a dobrou tu Angiolinu. Pak psal svému bankéři v Římě, aby vyplatil jistou sumu Luigimu, a poukázal ho na svého švakra v Praze. Nyní nezbývalo ničeho více. Mohl jíti, kam Bůh jej volal. Ó, jak byl šťastným! Směl zemříti zde, pod její střechou, blízko ní. Ona zatlačí mu oči! . . . Sebral všechny síly svoje. Musil býti nyní klidným, chtěl jí říci, jak je odevzdán do svého osudu a doufal, že jí tím podá útěchy. Jak jí to říci a zůstati klidným? To nevěděl. Ale říci musil jí, že cítí, že umírá a že je připraven klidně odejíti, musil ji prositi, by mu odpustila vše, co krutými slovy byl jí zlého učinil . . .

Mimoděk uspořádal si vlasy a kravatu před zrcadlem, než vyšel z pokoje. Usmál

se. „Zůstáváme dětmi až do posledního okamžiku," řekl si a kráčel pomalu, ne bez namáhání, vzhůru po schodech.

Caterina byla ve svém pokoji, a dvéře na terrassu byly otevřené, krásné boží slunce proudilo jimi sem s té modré campagni, plné svitu a stínu, plné velikosti, smutku a jasu, a zároveň s tím slunným proudem nesl se šum stromů ze zahrady do pokoje, a štěbotání ptáků a vůně sladká, silná, svěží.

Caterina stála před zrcadlem, i ona spořádala si vlasy, když kroky jeho slyšela, hleděla úzkostlivě na sebe, nemá-li příliš zarudlé oči.

Když vešel, usmála se na něho a byla překvapena tím snivým, hlubokým mírem, zářícím z jeho zraků. Bylo cosi téměř svatého v tom výrazu, cosi sladce blouznivého, cosi blaženého. Oči jeho svítily a šeřily se opět jako dva úsvity, avšak úsvity jakési naděje, vycházející na obloze lepšího nějakého žití.

Caterina podávala mu ruku, jako by jej vítala z daleké nějaké cesty. Posuněk ten byl mimovolný a myšlénka, která jej působila, nejasná.

„Jste zcela změněn v tváři," řekla mu, „jako byste byl dostal šťastnou nějakou zprávu."

„Změněn?" opakoval snivě po ní. „Ne, Caterino. Naopak. Jsem to opět já. Našel jsem konečně sebe sama. Dříve, před chvílí,

tam na tom pahrbku byl jsem změněn, k nepoznání změněn."

Hlas jeho byl tak tichý, šel jí přímo k srdci, i v tom hlasu bylo jako v očích něco podobného paprskům. Neodpověděla mu, vzala jej za ruku a vyšli spolu na terrassu. Caterina sedla a přitáhla zároveň židli vedle sebe pro něho, on ale klekl jí k nohám, vzal ji kolem pasu a hleděl jí do očí.

„Ó, Caterino," řekl tiše a vroucně, „proč zjevil jsem se na tvé cestě? Proč vkročil jsem mezi tebe a slunce, mezi tebe a blaho? Já vrhl na tvůj život stín, já chorý na těle a duši."

Položila mu ruku na ústa, slova její zmírala jí v hrdle a dusila ji, oči její však jej prosily, aby dále nemluvil, takto nemluvil.

On však odtáhl tu drahou její ruku od svých úst a pokračoval:

„Ne, Caterino. To není to, co jsem ti říci chtěl . . . Vím, že mne miluješ a že proto i ten stín, který jsem vrhl na slunnou dráhu tvou, ti bude drahým na vždy jako moje památka. Nemohu si z toho výčitku činiti, že jsem tě miloval! To nebylo dílem mým, ani tvým. Láska jako dech boží duje, kam chce. Cos jiného chtěl jsem ti říci, Caterino. Já byl dnes nespravedlivý, krutý, surový. Pomni, že ze mne mluvila choroba, horečka, šílenství. Caterino, zaklínám tě při naší lásce, odpust mi!"

Dívka dýchala těžce, nemohla ani promluviti, ani sebou pohnouti, srdce její bylo jako mezi mlýnskými kameny. Zavřela oči a zaťala zuby, a bledá její tvář byla jako mrtvá. Bolest její byla příliš krutá. On se s ní loučil!

„Caterino," šeptal mladý muž, „vím, že mi odpouštíš. Vím. Ale řekni mi to, třeba posuňkem, když bojíš se propuknouti v pláč. Hleď, uzavřel jsem své účty. Všechnu závist svou, trpkost, zoufalství odhodil jsem od sebe, a všechnu lásku svou, takto zjasněnou a zvýšenou, beru s sebou tam . . . tam . . . Ty víš, Caterino, co říci chci. Buďme oba klidni. Ty mi tedy odpouštíš?"

Sklonila se k němu, políbila jej horoucně na ústa, ale neotevřela oči. Byl by v nich četl, že i ona umírá.

Jan Maria držel hlavu, která mu klesla na rameno, dlouho v objetí. Pak vstal a sedl vedle ní.

„Bylo to hříšné a pošetilé," pokračoval, „brániti se proti smrti, když už nebylo uniknutí. Bylo něco dětského v tom. Zardívám se, nebylo to mužné. Hleď, Caterino, je to podivné. Když jsem teď sebe opět poznal a viděl, jak málo důstojnou hraju úlohu v tom zápase, tu řekl jsem si: „Nuž, nemůžeš-li žíti, pak odvaž se a doveď zemříti." A, hleď, Caterino, bylo mi, jako bych byl pustil břeh, za který jsem se tvrdošíjně držel, a nyní unáší

mě proud. Caterino, odpusť mi i tuto pro tebe tak krutou rozmluvu. Ale musil jsem ti to říci. Památka moje bude ve světle čistším před tebou, když všechno zvíš. Znáš všecku moji slabost, přej mi, abych ti i pevnost svoji dokázal. Což to není pro tě útěcha, když vidíš, že se klidně vzdávám v neodvratný osud svůj?"

Tiskla mu mlčky ruku, a v očích, které nyní otevřela, plála všecka její láska, všechna její bolest.

„Dosti těch muk!" prosila Boha na dně své duše.

„Nebudu ti více o tom všem mluviti," řekl jí za chvíli. „Přestáli jsme to nejkrutší. Dávám ti takto s Bohem, ne v agonii, ne v divokém zápasu nervů posledních okamžiků, kdy už člověk není svůj. Ne, klidně, v resignaci, odevzdán ve vůli toho, v kterého věříme oba, každý na způsob svůj. Caterino, žehnám ti. Buď šťastna. Bolest tvoje bude těžká, ale ne na vždy. Hleď, je mi to útěchou, že bol tvůj časem se umírní, je mi útěchou to, co mému sobectví bylo mukou. Budu ti legendou, jak jsem dříve žaloval, ale suď nyní dle mého úsměvu, jak myšlénka ta mi lahodí. Býti legendou, to znamená míti kolem sebe paprsky aureoly! Budeš mě viděti světlem tak krásným a sladkým! A v té podobě budu navždy v duši tvé živ. Ty nezapomeneš mě, ale nebudeš proto nešťastnou.

Toť útěcha, s kterou odcházím. A nyní ani slova více o smrti.“

Caterina vstala, hleděla před sebe v širou tu krajinu s tím ohromným, nedozírným horizontem, modrým a plamenným. Ten velký, majestátní klid hmoty a prostoru hlásal sílu osudných, nepřemožitelných zákonů. Bylo v té velikosti něco krutého, krušícího jako v pojmutí starého fáta. Dívka to hluše cítila, a vzdor její vzplanul.

„Ne,“ zněl výkřik její duše, „nic není lásky mojí mocnější. Loučiti se s ním, poddávati se osudu? Připustiti, aby byla nekonečnost prostoru a času mezi ním a mnou? Ó jak krutá to myšlénka, ale hroznější ještě než ona jest představa, že mezi ním a mnou by mohl život stát. Život se všemi zvyky existence, každý den se svým prázdným zaměstnáním, s banální starostí, se svou střízlivostí! Každý takový den, který i povrchně pozornost k sobě poutá, jest hroudou země, padající na rakev drahých zemřelých. Pod tou tíží hrouží se rakev vždy hloub a hloub! Moje láska a můj bol měly by se podobati některé z těchto ssutin v campagni? Byly někdy chrámy, a když božství odešla, tu drolily se, drolily, a každý den vyrostlo nějaké bejlí, nějaký lišejník, který pomalu, pomalu, ale jistě stěny a základy jejich sežíral . . . každá krůpěj deště, rosy přispívá k jejich zmizení . . .“

Obrátila se prudce k Janu Marii.

„Půjdu s tebou!" zvolala hlubokým, sonórním svým hlasem, čistým, plným, mocným a sladkým, jako zvuk zvonu.

Hleděl s udivením na ni. Nerozuměl tomu slavnostnímu, velkému zvuku, neboť Suntarella byla se mezi rozjímáním dívky u dveří do pokoje vedoucích vyskytla a zvala Caterinu a Jana Marii k stolu.

„Jdu," byl jí klidně odpověděl, ač věděl, že sotva sousto pojí, a myslil nyní, že Caterina odpovídá též na vyzvání stařeny.

Dívka pochopila okamžitě jeho omyl, a cosi jako úsměv zahrálo jí kolem rtů. Ale nechala jej v tom omylu. Vždyť nesměl prozatím ani věděti, co míní, na co naráží. Byla té náhodě, malicherné a směšné, povděčna. Zachránila ji od vysvětlování, které podat nesměla. Sebrala se a pravila pak:

„Vidíš, že začínám býti klidnou. Ta mimovolná moje hlasitost byla poslední stopou mého rozechvění. Víš, proč jsem klidnější? Myslím, že — že se nerozejdeme . . ."

Vzdychl pouze. „Ona ještě doufá," myslil si a sklopil oči.

Na štěstí dala se Suntarella do vypravování všelijakých příběhů a na konci řekla:

„Což, abych vynesla stolek sem a abyste zde na terrasse jedli? Slunce sem ještě dlouho nepřijde, a rozvinu pro jistotu markýzu."

Jídali nyní velmi často spolu, nebyl-li ve svém pokoji poután, bylo pro ně pro oba

zvláštní kouzlo v tom. Bylo jim tak vždy, jakoby měli společnou domácnost.

„Učiň tak, Suntarello," řekla dívka. „Byla by škoda, neužiti toho tepla a té vůně."

Pomáhala stařeně malý stolek vynésti a usedla mladému muži po boku. Suntarella postavila tam prostá jejich jídla, víno a vodu, a odešla. Ani on, ani ona nejedli, mluvili tiše a sladce o věcech lhostejných, všechno, co cítili, co jeden druhému v duši vdechnouti si žádal, všecka jejich něha zněla pouze ve zachvění jejich hlasů, zářila pouze z hloubi jejich očí; slova, která pronášeli, byla bez významu a hrubě o nich ani nevěděli. Smíchali trochu vína s vodou a pili z jedné sklenice a rozdělili se o několik soust chleba Byla to pravá agape.

Suntarella plísnila je zle, když viděla, že nejedli, a když odnášela vše, jak to byla přinesla. Za dveřmi však si utírala oči.

Jan Maria a Caterina zůstali ještě na terrasse v sladkém, tichém, mírném snění, bylo jim tam, jako by seděli na dně toho hlubokého slunečného svitu, na dně oceanu světla. Za hodnou chvíli vyrušila je Suntarella svým prudkým příchodem.

„Contessino," volala již z pokoje, než ještě vyšla na terrassu. „Dostáváte návštěvu! Donna Paolina jede."

Oba mladí lidé vstali nemile dotknuti a stáli minutu v rozpacích.

„Odejdu," řekl Jan Maria, „setkati se s někým cizím, zde —"

Bylo mu nevolno.

„Odejíti bude již pozdě, nechcete-li ji potkat," řekla Suntarella, „je asi už na schodech, nezahlídla jsem kočár, až když byl před domem."

„Zůstaňte na terrasse," řekla Caterina, „usednu s ní v salónu a povedu ji pak do zahrady. Kdyby vyšla na terrassu, pak vás seznámím, ale napadne ji sotva, aby vyšla. Po cestě bude raději v chládku pokoje."

„Nejlépe tak," řekl Jan Maria.

„Můžete nás poslouchat, je zajímavá," řekla Caterina, „nechám dvéře otevřené," a vešla do salónu.

„Ne, zavřete je raději," řekl mladík.

Caterina jej však už neslyšela ani Suntarella, byly už v pokoji, a když vstal, aby sám zavřel, bylo pozdě, slyšel už hlas donny Paoliny, příjemný a plný, slyšel, jak se s Caterinou vítala, a pak ptala se blahosklonně Suntarelly, jak se jí vede.

„Díky, paní markýzo," odpověděla stařena suše, a slyšel ji ze salónu vycházeti a dvéře za sebou zavírat.

Dámy usedly. Jan Maria viděl donnu Paolinu v zrcadle, visícím nad krbem proti otevřeným dveřím, vedoucím na terrassu. Byla krásná, ač už ne mladá, velkou damou každým pohybem, a pravou Římankou pyšným

držením těla. Prostá, temná její toiletta mluvila zřejmě o svém pařížském původu.

„Je to tak laskavé, že jste přišla," řekla Caterina. „Čím bych vás občerstvila —"

„Zde vše, co potřebuji," řekla donna Paolina a nalila si vody do sklenice na stole stojící. „Víš, Caterina mia dolcissima, že jsi bledá a že máš vpadlé tváře? Ó, má milá, vím vše, a nemůže to tak déle trvat."

„Co víte?" tázala se dívka, klopíc poněkud oči a zapálivši se lehce.

„O tom cizinci, který v tvém domě tak těžce stonal. Paní Galli ví vše od svého syna, a já vše od ní. Jen že paní Galli, nechci zrovna říci, že více povídá, než ví, ale mohu říci, naznačuje o mnoho více než to, co jí syn její povídá. Luigi je tak diskretní, mračí se hned, když vidí, že bych se něčeho dověděti chtěla; matka jeho je méně delikátní. Víš, čeho se paní Galli domnívá? ačkoli, jak ti pravím, mi to neřekla zjevně. Nuž, že to není pouze křesťanská láska, která tě poutá k tomu nemocnému — ale i . . . nuž, hádej, co? Hádej! Ah, ty se červenáš, tedy jsi to uhodla. Pravda, ta hádanka nebyla těžká."

Donna Paolina se smála. Caterina mlčela. Janu Marii bylo jí líto. Co měl nyní činiti! Nic. Musil tiše seděti.

„Nuž, nechme toho," řekla donna Paolina. »Nač bych ti vyčítala trochu romantického blouznění? Bez toho se nikdo neobejde. Je to jako ty dětské nemoci, které

12*

každý prodělá. Nechme toho. Přišla jsem k vůli věci vážné, jedná se o něco jinéhc než o pouhé tlachy. Psala jsem ti, zvala tě, a ty nepřišla jsi, neodpovídala."

Hrozila jí s úsměvem prstem.

„Odpusťte, teto," prosila dívka.

Donna Paolina nebyla sice její tetou, ale poněvadž stupeň jejich příbuzenství se tak těžce ustanoviti dal, určila jej donna Paolina takto samovládně a svémocně.

„Dávám ti plnou absoluci," žertovala donna Paolina. „A nyní k naší záležitosti. Nemohu se zde dlouho zdržovati, jsou dvě hodiny a jedu na five o' clock ku kněžně Torlonii. Pojedeš se mnou hned do Říma, nebo ti mám dáti ještě nějaký den na rozmyšlenou?"

„Což mají vaše záležitosti takového spěchu?" tázala se dívka překvapeně.

„Záležitosti moje nemají konečně takový spěch, promluvíme později o nich. Jedná se jen o tom zatím, abys se vůbec do Říma odhodlala. Buď pojeď tedy hned, nebo přijeď trochu později, ale v určitý den. Žádné slibování. Nejlépe bylo by přece, kdybys jela hned."

„Jste velmi laskava," řekla dívka po malé přestávce tiše a dodala také tiše sice, ale velmi určitě: „Nepojedu, odpusťte."

Donna Paolina sebou trochu netrpělivě trhla.

„Jaká tvrdošijnost!“ zvolala, „a proč nepojedeš?“

Caterina neodpověděla na to a řekla pouze:

„Ta vaše záležitost týče se asi, teto Paolino, toho učitelského místa, které jste mi jednou nabídla? Nejspíše se ta věc už uskutečnila, a přišel tedy čas, abych se rozhodla? Nuž, myslím, že nejsem schopna asi. Krátce, myslím, že prozatím vám mohu děkovati za vaši péči, ale nemohu se rozhodnouti.“

„Caterino,“ řekla donna Paolina, „ty víš, jak to s tím neblahým tvým, maličkým jako dlaň statkem zle vypadá? Neudržíš San Cataldo.“

„Vím,“ řekla Caterina klidně a pak dodala mimoděk zamyšleně: „Je mi to teď lhostejné.“

„Totě divné,“ řekla donna Paolina. „Nechci pátrati po tvých důvodech. Ale věz, nejedná se o to místo. Byla to pošetilá ode mne myšlénka, ano, bylo to tvrdé. Udělat učitelku ze slečny di Soranesi! Byl to nával liberalismu, emancipační manie . . . Leží to jaksi ve vzduchu . . . Ah, měla jsi příčinu se na mne hněvati. Ale nehněvala jsi se?“

„Neměla jsem příčin k hněvu, měla jsem jich pouze k vděčnosti,“ řekla Caterina.

„Je mi to milé, že uznáváš, že tě mám ráda,“ odpověděla donna Paolina, „a chtělas-li mi býti za tak málo vděčnou, budeš to zajisté větší měrou, až se dovíš, oč se jedná.

Ustanovili jsme s mužem, že založíme tvoje štěstí, že ti připravíme skvělou budoucnost."

Donna Paolina mlčela a hleděla na dívku, aby užila plné odměny své velkodušnosti; ale na tváři Cateriny jevil se pouze truchlivý, ba bolestný úsměv. Štěstí! Budoucnost! Což něco takového pro ni bylo na světě? Její štěstí klonilo se k hrobu, a do něho padala celá její budoucnost. Vytrhla se ze svého rozjímání, viděla, že donna Paolina čeká na odpověď.

„Nerozumím vám," řekla tiše, a nechápala vskutku, co donna Paolina zamýšlí.

„Neuhodla bys, ale pochopíš hnedle, jakmile ti dám pokyn," řekla donna Paolina. „Caterino, přijímati dobrodiní není prý příjemné, říkají hrdí. Ty jsi snad také trochu hrdá, a proto ti bude milé, dovíš-li se, že ti nechceme prokázati žádné dobrodiní, já a můj muž. Naopak, očekáváme, že nám prokážeš službu. Službu pouze, ne oběť, má milá."

„Co mohla bych pro vás učiniti?" divila se Caterina. „Tak ráda vám vyhovím."

„Nuž, tedy slyš. Řeknu ti to krátce. Vyhledali jsme ti ženicha."

Caterina zbledla lehce. „Oh! . . ." řekla slabě a pozvedla ruce, jako by se bránit chtěla.

Donna Paolina se usmála.

Jan Maria sotva dýchal. Co cítil, nevěděl sám, ale srdce mu bilo až slyšitelně.

„Neboj se, milá Caterino, že žádáme, abys slepě poslechla," jala se donna Paolina zase mluviti. „Uvidíš jej, seznámíš se s ním, a pak jsem jista, že se vše samo sebou upraví. Je roztomilý, mladý, krásný, a bude bohatý. Schází mu pouze jedno — nemá jména, toho však ty mu podáš, a tak nebudeš mu ani v nejmenším zavázána za bohatství, kterého svým sňatkem nabudeš."

Caterina mlčela. Donna Paolina čekala dlouho na její odpověď, když nepřicházela, začala opět mluviti.

„To vysvědčení," smála se, „ti musím dáti, že nejsi zvědavá. Ani se mne neptáš, kdo to je, proč ti jej navrhuji, a jaký to úmysl nás, mě a mého muže, k tomu všemu vede. Jsi jako socha. Spíš? Vzbuď se přece!"

A žertovně jí potřásala. Caterina zdála se vskutku, jako by se probouzela.

„Mám-li vám říci prostou pravdu," řekla konečně, „pak se vám vyznávám, že vám ani zdaleka nerozumím. Mohla jste se mnou arabsky mluvit, a věděla bych zrovna tolik jako teď."

„Vidím," odpověděla donna Paolina, „že bude nejlépe, řeknu-li ti všechno důkladně a docela jasně. Nuž, tedy poslouchej, ale, prosím tě, pozorně, abych dvakráte mluvit nemusila. Víš, že nemám dětí, a víš, že můj muž je posledním markýzem Valmarina, že statky jeho a jméno připadnou někdy baronovi Valmarinovi, hlavě pobočí větve té někdy tak

velké a slavné rodiny toho jména. To všechno víš, ale nevíš snad, ač se tím konečně netajíme, že na světě ani já, ani markýz nikoho tak nenávidíme jako právě toho barona, který se přímo s ďábelským úsměvem vždy tak starostlivě po našem zdraví vyptává. Velký díl našich statků padne mu neodvratně do rukou, ale některé z nich a všechno ostatní značné bohatství markýzovo možno zachrániti od toho hrabivého, nedočkavého dědice. Dej nyní pozor, abys dobře chápala, ty sladká moje dušinko. Věz, markýz má syna nemanželského, miloval nějakou herečku, která dávno zemřela, ještě než jsem markýze znala. Nejsem tedy na ni žárlivá, a existence tohoto syna nebyla mi před mým sňatkem tajemstvím. Markýz dal mu skvělé vychování, a mladík ten je nyní jeden z nejhezčích, nejelegantnějších důstojníků v armádě, se skvělou karriérou v budoucnosti."

Donna Paolina mlčela chvilku, čekala, že Caterina promluví. Dívka ale mlčela.

„Adoptovat ho," pokračovala donna Paolina za chvilku, „a ustanoviti jej za legálního dědice jména a statků, jak jsem to navrhovala, to prý nejde a vedlo by to prý k nekonečným processům, a baron mohl by konečně vyhráti. Bude tedy lépe zajistiti roztomilému našemu chráněnci aspoň možnou část dědictví, velmi značnou, a odejmouti ji takto baronovi. Zbývá jen ještě jedno: zaopatřiti mu krásné jméno. Nyní chápeš snad konečně?"

„Ne," řekla Caterina krátce a upřímně.

„Ach," jevila donna Paolina svou netrpělivost, „to je pravdě nepodobné! Nuže, vysvětlím to: Ty jsi poslední Soranesi; pojmeš-li jej za chotě (pomni, že obdařeného polovicí veškerého jmění markýzů z Valmariny), bude to snadné, abychom mu vymohli, aby tvé jméno na něho přešlo. Budeš hraběnkou Soranesi-Cremona (mladík ten se nyní tak jmenuje) a zaujmeš místo ve společnosti, které ti patří dle jména, které jsi zdědila, ovšem že, bohužel, téměř bez jediného bajoccu po svých otcích. Teď chápeš?"

Caterina se zapálila a vzpřímila se poněkud.

„Donno Paolino," řekla a bojovala se svou nevolí, „zdědila jsem své jméno po otcích bez bajoccu, říkáte. Pravda, ale zdědila jsem zároveň přece pravý pojem o cti, tak že vím, že s tím jménem kupčiti mi nedovoleno."

Donna Paolina byla uražena, ale chladná.

„Vytýkáš mi tedy, že ti navrhuji, abys učinila něco nečestného? To jsem nečekala."

„Odpusťte," řekla Caterina živě, „nechtěla jsem vás uraziti a pravím pouze, co cítím."

„Tím opakuješ svou urážku!" zvolala markýza a zahořela nyní hněvem. „Vytýkej mi raději přímo, co proti mně na srdci máš."

„Teto Paolino," řekla dívka sice mírně, avšak marně se snažíc, aby všechnu svou uraženou pýchu potlačila, „budu vám tedy

přímo vytýkati. Nejednala jste dnes, odpusťte, delikátně. Byla jste posud ke mně vždy laskava a měla jste právě na to ohled bráti, že vám k vděčnosti zavázána jsem. Vy přišla jste nyní a tváříte se, jako byste žádala, bych zaplatila svůj dluh. A přece nemohu věřiti, že to opravdu tak pojímáte."

Markýza se poněkud zarazila, prostá důstojnost té dívky nezůstala bez dojmu na ni.

„Snad jsem chybila tím bezobalným způsobem, jakým jsem ti tu věc sdělila," řekla za chvilku. „Markýz měl pravdu. On to chtěl jinak nastrojiti. Řekl: Seznámíme je, a bude-li mu Caterina příznivá, bude se jí to, co na ní žádáme, docela přirozené a prosté zdáti."

„Děkuji markýzovi," odpověděla Caterina, „děkuji mu, neboť dává tím na jevo, že mě zná a že si mne váží. Měl pravdu, donno Paolino."

Donna Paolina se usmála.

„Nuž, vidíš, není vše ztraceno!" zvolala. „Vrátíme se k návrhu mého muže. Pojedeš se mnou do Říma. Seznámíme vás, holoubátka —"

„Ne, nyní už to není možné, když jste už tak přímo mluvila," řekla Caterina.

„Jdižiž," smála se markýza, „což jsi tak jistá, že pan Cremona na tebe neučiní dojem? Neviděla jsem nikdy poručíka, kterému by husarská uniforma lépe slušela. Jaká distinkce v každém jeho pohybu, a hlas, když

zpívá romanci, a oči, — ah, slovem, je okouzlující!“

Caterina mlčela.

„Kdy pojedeš tedy do Říma? Hned dnes?“ tázala se markýza.

„Dnes ne,“ řekla Caterina a sklopila oči.

„Tedy kdy? Chci určitou odpověď,“ naléhala markýza.

„Určitou odpověď?“ opakovala dívka s podivným úsměvem a nepozvedla sklopené oči.

Donna Paolina ztrácela trpělivost.

„Ano,“ řekla, „určitou odpověď a žádnou ozvěnu svých otázek.“

„Nemohu ji dáti, tu určitou odpověď,“ odpověděla dívka tiše a nepozvedla oči.

„Ach, ty se dle všeho s panem Cremonou vůbec ani seznámiti nechceš?“ zvolala markýza a červenala se hněvem.

„Ne, nechci, vězte to, když mě nutíte,“ řekla tiše a určitě Caterina.

„Jsi-li opravdu tak upřímnou,“ zvolala markýza, „pak buď upřímnou až do konce a řekni mi bez obalu, proč. Ale neskrývej se za žádné skrupule své delikátnosti, za žádnou pietu k památce všech hrabat Soranesů od začátku světa.“

„Nuž,“ řekla dívka a vstala, „budiž.“ Hleděla donně Paolině přímo do očí, bez ostychu, bez zardění. „Příčina jest prostá,

miluji jiného, a nikomu jinému než jem nemohu a nechci náležeti.“

„Ah, jaké překvapení!“ zvolala donna Paolina, „to je pravé melodrama, na mou čest! A kdo je ten ‚jiný‘?“

Jan Maria vstal, nutilo jej to, aby vyšel a zvolal „já!“ zdálo se mu, že by měl nyní po jejím boku stát, avšak ta narážka na melodrama jej zdržela. Zdálo se mu to náhlé se objevení směšné. Klesl na svou židli zpět. Donna Paolina slyšela ten pohyb, šramot židle a uhodla okamžitě, kdo na terrasse rozhovor jejich poslouchal. Byla bez sebe nevolí. Donna Paolina nebyla konečně zlá, aspoň ne horší, než většina lidí, avšak běda tomu, kdo ji urazil! A Caterina urazila ji tím, že skrývala svědka jejich rozmluvy, a ještě více tím, co markýza nazývala nevděkem. Býti nevděčným, zdálo se jí vždy největším hříchem, protož nevděk od činění dobra odstrašuje, a donna Paolina nechtěla nic jiného, než dobro činiti vždy a všude. Myslila, že není sobeckou, a to byl největší její klam a omyl. Její náboženství mělo prostě toto dno: činiti dobré proto, aby to vynášelo nebeské úroky. Prapodivně si mátla výrok: „Cokoli některému z chudých učiníte, učiníte mně.“ Každý ten chudý, kterému štědře pomáhala, nebyl pro ni nic jiného než maska, kterou Spasitel na sebe bral, aby ji zkoušel. Kdyby někdo byl prostředek vynalezl, jak chudinu a bídu z toho světa odstraniti, byla by ho ne-

náviděla a za hodna považovala, by se na hranici upálil. Ta chudina zde musela býti! Pro ni byla božskou institucí jako církev, království, aristokracie a vše, co jí pojišťovalo vynikající místo ve společnosti lidské. To vše bylo vlastně jen proto zde, aby donna Paolina blaze žila na zemi a pak bez příliš velkého namáhání do bran nebeského království vešla. Za přebytek svůj kupovala si lacině vstupenku do ráje. Avšak z těch příštích úroků chtěla a žádala donna Paolina malou splátku už zde, na hříšném tomto světě. Chtěla slzu pohnutí v očích těch viděti, kterým dobrodiní prokazovala, chtěla výkřiky obdivu nad andělskou svou dobrotou slyšeti . . . Takové reminiscence byly jí někdy sladké, když seděla za soumraku ve svém pokoji, v den, když nejela ani ke královně, ani do společnosti a když návštěv nepřijímala. Měla ta dojímavá díku vzdání pro ni tutéž cenu jako vzpomínky na některou úžasnou kadenci Adeliny Patti, na zvláště povedenou deklamaci kterékoli ze slavných hereček. Ty slzy, ty výkřiky vděčnosti způsobily příjemný vzruch citů jaky ty kadence a deklamace. Co byla dnes od Cateriny očekávala! Jak živě představovala si výstup v tom poloprázdném domě v San Cataldě! Neobejme Caterina její kolena, až uslyší, že bude bez mála dědičkou markýze Valmariny? Ah, to bylo hanebné, jak ji ta dívka sklamala! Olupovala, okrádala ji o požitek tak čistý, andělský, na který

s plnou jistotou počítala! Vzala nyní Caterinu tak prudce za ruku a trhla jí tak silně, že dívka málem klesla.

„Kdo jest ten jiný?“ opakovala svou otázku.

Caterina mlčela, uražena a překvapena tak přímo surovým hněvem.

„Co vám na tom může záležeti,“ řekla konečně.

„Vždyť vím, kdo to je!“ zvolala donna Paolina se vší brutálností velké dámy, která jí náhle býti přestává. „Vždyť vím, kdo to je! Onen neznámý, nemožný, kterého jste někde na silnici sebrala a teď i v domě skrýváte a hejčkáte, slečno Caterino di Soranesi!“

„Ah, mlčte!“ zvolala Caterina prudce a hrdě. „Nedotýkejte se toho, kterého považuji za svého manžela.“

Donna Paolina zasmála se smíchem hlučným a sprostým jako kterákoli z prodavaček na trhu.

„Ah, ty jsi vzácná!“ řekla hrubě. „Byla bych hnedla řekla čistá — avšak o tom pochybuji.“

Jan Maria vstoupil do pokoje. Nebylo déle možno tiše naslouchat. Pravda, co mohl dělati? S mužem by se střílel, nebo by se na něj vrhl, co však s donnou Paolinou? Nevěděl, jen to cítil, že se zjevit musí, že jeho to povinností brániti Caterinu proti dalším urážkám.

„Paní markýzo,“ řekl, „jakým právem smíte sahati na čest muže, kterého neznáte?

Avšak o to se nejedná. Jakým právem však smíte se Cateriny dotýkati, Cateriny, mé nevěsty?"

Donna Paolina hleděla s povržením na mladého muže, ale dojem, který na ni učinil, nebyl ten, který na jevo dávala. Trpící jeho tvář byla tak krásná, celý zjev jeho tak distingovaný, a cosi tklivého v očích a ve hlasu ji neočekávaně odzbrojilo. Hněv její se náhle zmírnil, všechna vulgárnost, která ji byla před chvílí tak hyzdila, zmizela. Byla chladna. Za chvilku řekla:

„Mám právo mluviti, co se mi zdá pravdou, a mám právo býti přísnou a bdíti nad dívkou, která je mou příbuznou, a nad jejím chováním. Markýz Valmarino jest jejím poručníkem. Chtěl-li jste se ucházeti o slečnu di Soranesi, s ním měl jste nejdříve promluviti. Ale vy, pane, co učinil jste místo toho? Jednal jste co počestný muž? Bez vší delikátnosti vedral jste se do domu a kompromitujete dívku, o které tvrdíte, že ji milujete. Žijete zde, jako byste byl jejím manželem, přijímáte oběť její pověsti. Pane, já si vás neváží m."

Jan Maria mlčel chvilku, pak řekl:

„Vy se mylíte. Avšak vyhovím i vašemu nespravedlivému přání. Odjedu zítra do Říma. Uzdravím-li se, ospravedlním se v očích pana markýza, poručníka mé nevěsty."

„Ne," zvolala Caterina. „Není třeba se ospravedlniti. Nedbej paní markýzy, co nám

do ní, co do toho, co si myslí? Markýzo, vy soudila jste o mně nízko — a přece byla jsem vám dobrá dosti pro vašeho chráněnce. O kom smýšlela jste urážlivěji, o něm nebo o mně? . . . Já si vás neváží m."

„Ó drzá!" zvolala markýza bez sebe a pozvedla mimoděk ruku.

„Jděte!" řekla Caterina hrdě, s opovržením. Nenáviděla markýzu smrtelně, ne proto, cc o ní soudila, ale proto, že urážela Jana Marii.

Markýza zbledla hněvem.

„Jdu," řekla, „ale postarám se o to, abych tu tvou idyllu ti překazila. Vy můžete zůstati, pane, umírejte klidně v San Cataldě, máte-li ten vrtoch! Konečně, vy najal jste si byt a máte právo v něm bydleti. Ale jsou na štěstí také ještě zákony, které zabrání dívce, aby nedávala svou nestoudností celému světu pohoršení. Poručník její uchopí se všech prostředků, které mu ty zákony přisoudí, aby ji odsud na čas vašeho zde přebývání odstranil. Bude to sice poněkud skandalósní, ale u slečny di Soranesi to už na váhu nepadá."

Šla ke dveřím a zasáhla Caterinu svým záští a opovržení plným pohledem. Ale u dveří vyskytla se pojednou překážka. Suntarella byla celý ten výstup z vedlejšího pokoje slyšela. Teď stála proti markýze zsinalá vášní a z očí šlehaly jí plameny. Vlasy její zdály se ježící se hřivou nějaké lvice. Dlouhé její prsty křivily se jako zavírající se spáry, jednou

rukou ryla se do tváří a druhou zdvihala k nebi.

„Stůjte, paní markýzo," řekla a hlas její chvěl se sice vášní, ale nehřměl, byl spíše tichý a syčící. „Stůjte," řekla, „povím vám slovo."

Markýza zastavila se mimoděk.

„Vy jste zlá, zlá jako dábel," řekla Suntarella a opírala se o dvéře. „At vás Bůh zatratí!"

Markýza dělala posuněk, jako by jí velela, aby stranou stoupla.

Suntarella sebou nehnula.

„Slyšte," řekla šeptavě. „Pamatuji se na ženštinu, když jsem byla ještě mladá. Říkalo se, že byla někdy bohatá a slavná jako královna. Bývala prý zpěvačka a tykala si s knížaty a s králi. Ale když já ji znala, byla něco jako zosobnělý mor! Stará, vrávorající, hnusná, od hlavy k patě jedna rána, pokrytá cáry, samý hmyz. Nikde ji netrpěli pod střechou. Z daleka jí házeli almužnu, kusy chleba jako prašivému psu."

„Co mi do tvých povídaček, bloude," řekla markýza. „Odstup."

„Konečně umírala," pokračovala stařena, nedajíc se rušiti. „Umírala . . . Víte jak? Za vsí byla jáma, kam se házelo vše, co zcepenělo, vše, co bylo nejhnusnější! Tam umírala na shnilé slámě. Volali k ní kněze, nechtěl jít, ale kmotry ho přinutily. Podával jí tělo Páně zdaleka na dřívku, a spadlo, tak

že beze svátosti zhynula. Takový buď váš konec též! At Bůh mě vyslyší. Jedna buďte rána morová, hrůza lidem a hnus, a bez těla Spasitele vypusťte duši!"

Odstoupila ode dveří a otevřela je.

Donna Paolina zachvěla se pověrečnou hrůzou, sklopila hlavu a vyšla beze slova.

Všickni stáli v pokoji mlčky a bolestně ztrnulí, až když hrčení odjíždějícího kočáru uslyšeli.

Suntarella vrhla se nyní na Caterinu a líbala ji a plakala hlasitě a dávala jí nejsladší jména a přerušovala svoje výlevy lásky nejdivočejšími kletbami proti donně Paolině.

Caterina byla dlouho nehybnou, konečně vyprostila se z jejího objetí.

„Nemysleme už dále na ni," řekla, „ani na to, co se stalo."

„Ach, Caterino," zvolal Jan Maria, „co k vůli mně snášíš, co k vůli mně zkoušíš! Ó, Caterino, jak jsem neskonale bídný a nešťastný! Jsemť příčina tvého utrpení!"

Caterina podala mu ruku, chtěla jej těšiti, on ale nedal jí mluviti.

„Nyní," řekl, „nezbývá, než abych se rozhodl a spěšně odjel. Donna Paolina, ač zlá a nespravedlivá, má celkem pravdu. Bylo to sobecké, chtít zemříti zde, a nejednal jsem vůbec správně. Jen okolnosti mohou mě částečně omluvit."

„Miluješ-li mne," řekla dívka, „pak nemluv již slova více o tom, co se stalo. Vše

zůstane při starém, ty neodjedeš a všemu ostatnímu se směji."

„Mýlíš se, Caterino," řekl. „Ta žena hrozila a bude jednati. Není mi jasno, co podnikne, ale podaří se jí snadně činiti ti nějaké nepříjemnosti. Buď musím já odsud nebo ty. Což abys jela na několik dní k své tetě Galli?"

„Na několik dní?" řekla Caterina s nesmírnou bolestí, „několik dní té nevidět? A co bychom tím získali?"

Jan Maria mlčel, odpověděl na tu otázku pouze v duši:

„Mezi tím zemru zde."

Myšlénka, že zemře sám, daleko od ní, svírala mu srdce. Ale vzmužil se a zůstal klidným.

„Ne," řekl. „Zůstaň zde. Bude lépe, vyhledám-li si nějaký asyl v Římě, někde blízko Luigiho, který se mne zajisté ujme. Až mi bude lépe —"

Nedovedl to vyříknouti, věděl, že mu lépe už nebude, a věděl, že ona to ví též.

„Ó, šťastná myšlénka!" zvolala Caterina. „Šťastná myšlénka, obrátit se na Giggiho! Je to pravý přítel, je ryzí jako zlato. Budu mu psát, vše a hned. Pošlu jej k markýzovi. Markýz je celkem vážný a poctivý muž. Promluví-li Luigi s ním, nedá se svou ženou k ničemu strhnouti, co by klid náš zde rušiti mohlo. Slib mi aspoň, že nebudeš dříve odsud chtíti, než jsem Luigimu psala a od

něho buď odpověď dostala, nebo než on sem přijede."

„Buďsi," řekl Jan Maria velice unaven a rád, že získal malou lhůtu. Kdo ví, snad se osud jeho zatím vyplní?

„Budu hned psát," řekla Caterina a šla k svému stolku pro papír.

Jan Maria odebral se pomalu, nejistými kroky do svého pokoje. Bylo mu, jakoby nesl novou tíž. Vrhl sebou na postel. Jaký nový zmatek působily bolestné, poslední ty dojmy! Jak kalil se jeho sotva a pracně dobytý klid! Ah, donna Paolina mluvila úžasné věci, tím úžasnější, poněvadž za jejím záštím se konečně přece jen kus pravdy skrýval, tak dalece aspoň, co se urážek jeho osobě platících týkalo. Ubohá Caterina! Jak měl se nyní chovati, co si počíti, aby jí co možno nejméně zla působil? Jedno bylo jasné: že jeho smrt jí bude vysvobozením! Přál si, aby už byl konec. Divil se, jak posud mohl tak houževnatě na životě lpěti, na těch krátkých chvílích, které mu ještě zbývaly. Co jej zde zdržovalo? Odpověď byla jasná: Caterina! Caterina, ano, ale každý okamžik jeho žití byl jí vlastně trápením, i památka jeho bude jí kletbou, olupující ubohou, osamotnělou tu dívku o její přátely na tom smutném světě. Jakou útěchou byla mu nyní myšlénka, že Luigi Galli jí bude podporou, že jí bude bratrem, a doufal, že časem i chotěm. Radost nad tou nadějí naplňovala jej též útěchou

viděl, že sobectví jeho, jež v něm dříve tu trpkou žárlivost vzbuzovalo, bylo na dobro překonáno. Poněkud ukonejšen, ležel tiše, bez pohnutí, mezi spánkem a bděním, a horečka skrytá a tichá hlodala nepozorovaně, ale stále a jistě na slabém už kořenu toho mladého, osudu propadlého, zničeného žití.

Mezi tím psala Caterina rychle Giggimu. Když list svůj odeslala, chodila nepokojně po komnatě a přemýšlela. Což, nepořídí-li Giggi ničeho u markýze? Což kdyby to do opravdy možné bylo, aby ji pod nějakou záminkou násilně od Jana Marie odervali, třeba na krátko? Na krátko — to znamenalo by pak snad na vždy! Zalomila rukama. Ten svět byl tak zlý, ty zákony jeho tak kruté a nespravedlivé, že bylo všechno možné! Ovšem, kdyby byl jejím chotěm, jak donna Paolina řekla . . . Kdyby byl? Proč jím už nebyl, když se oba tak milovali? Dívka se zarazila.

Suntarella vešla do pokoje a vyrušila ji z toho rozjímání.

„Co dělá náš nemocný?" ptala se dívka.

„Ah, contessino," řekla stařena. „Utrhne mi to srdce a zemru žalem. To vše dohromady, co se zde děje, je pro mne už trochu mnoho. Byla jsem teď v jeho pokoji. Vkradla jsem se tam, leží na posteli a spí. Spí tiše, ale vypadá jako mrtvý —"

Caterina sebou divoce trhla a vrhla se ke dveřím.

Suntarella ji držela.

„Ne," řekla, „spí tiše a není mrtev nebuďte ho! Ale, Caterino, vy víte, že nemůže býti dlouho živ, ačkoli ještě po domě chodí. Chodil dnes! Ale bude zítra ještě chodit?"

„Proč mě mučíš?" tázala se dívka zasmušile.

„Protože vám říci chci — nuž, že bychom přece měli poslati pro kněze. Což není křesťanem? Není katolíkem? Chcete, aby tak odešel bez útěchy církve, bez svátosti? Pošlete pro dona Clementa, je to povinnost. Víte ostatně, že se někdy zázraky stávají příchodem Pána Boha do domu."

Dívka hleděla na ni chvilku zamyšleně. V očích jejích stalo se jaksi jasně, a něco jako úsměv jevilo se v nich.

„Budu donu Clementovi psáti," řekla pomalu, „jdi, Suntarello, buď mu na blízku. Zazvoním na Angiolinu nebo na Francesca, až napíšu."

Suntarella byla potěšena.

„Aspoň zemře jako křesťan," šeptala si. „Ta sladká jeho duše bude mezi anděly tou dobou, co my zde plakat budem — a rváti se s takovými ďábly jako donna Paolina." A oči její zasvítily divokou nenávistí.

Caterina držela péro v ruce a hleděla oknem na campagni, koupanou světlem klonícího se už slunce. Myšlénky její vznášely

se k té záři jako venku ti skřivánci a vracely se zpět do její duše, právě jako oni ptáci s pozlacenými sluncem křídly zpět do šera svých v travách hnizd se vraceli. Všechno pobouření, všechna bázeň utichla v ní pomalu. Zdálo se jí, že vidí ty míruplné oči dona Clementa, tak plné dobroty a snivosti evangelické lásky. Byl mezi nemocí Jana Marie dvakráte vždy na krátkou jen návštěvu do San Catalda zavítal, a soustrast a něžnost, které svým tichým, trochu blouznivým způsobem na jevo dával, získaly sympathii nemocného a zvýšenou ještě lásku Caterininu. Netázal se jí ničeho, nesvěřovala se mu s ničím, prostě proto, že ani jednoho, ani druhého třeba nebylo. On viděl jí na dno srdce, jako ona celou velkou a jasnou jeho povahu chápala. Myslila nyní na dona Clementa s plnou a svatou důvěrou, kterou k němu chovala, a neurčitá útěcha, jež se jí byla zmocnila, když Suntarella jeho jméno před chvilí pronesla, nabývala pevné tvářnosti.

„Ano, on mě vyslyší," řekla si tiše a usmála se. Ještě přemýšlela chvilku a pak psala:

„Kdyby hladem umírající padl na Váš práh, done Clemente, váhal byste jediný okamžik mu pomoci? Vím, že ne. Nerozmýšlel byste se zajisté a nemyslel byste na to, jaké budou následky Vašeho dobrého skutku. A ten člověk, kdo ví? mohl by se později snad Vaším vrahem státi! Ale i kdybyste to napře-

věděl, nedbal byste a pomohl mu. Vždyť Vás znám; kde vzala bych jinak odvahy se nyní k Vám obracovati, k Vám o pomoc volati? Slyšte mne. V moci Vaší, done Clemente, leží na okamžik osud, smutný osud dvou nešťastných. Osud muže, kterého miluji, a osud můj. Jsme nešťastní, ale nedala bych své slzy, svou bolest za všechno štěstí světa, v kterém by lásky nebylo! Láska! Jak odvažuji se o ní s Vámi mluviti? Prostě proto, že znám Vás a Vy mne. Done Clemente, vím, jak velký o ní máte pojem, a dle toho, že o ní s Vámi mluvím, suďte, jak velký pojem o ní mám já. V okamžicích smrtelné úzkosti mizejí všechny ohledy, všechna šetrnost a delikatessa, a proto nedivte se mé smělosti, když k Vám takto volám: Vím, že jste v mládí svém miloval, a miloval jste tenkráte jako já dnes, celou duší svou, každou myšlénkou! Vy překonal jste vše, vím to též, Vy milujete Boha a bližního. Vím, že jste dokonalý; dokonalý, neboť znáte slabost lidskou a jsa silným, máte pro ni přece slitování. Slabost! Ah, vždyť je to síla, to, co se nazývá slabostí! Aspoň pro nás ubohé ženy. Řekla jsem, že milujete Boha. Já to nedovedu, jak bych si přála a jak Vy to umíte. Tu lásku Bůh žádal na Vás, protože Vám dal mohutnou duši, na mně žádá lásku k tomu svému tvoru, který se mi stal vším. Bůh svěřuje nám lásku co vlohu a ptá se nás na konci, co jsme s tím svěřeným pokladem

vykonali. Je to i jeho nejdražší a „to jediné, co má s námi společného".

Done Clemente, pamatuji se, že jste mi toto jednou citoval, a pak ještě něco z jistého středověkého bohoslovce, mluvě mi o lásce k Bohu. Nemohu ta slova nikdy zapomenout. ‚Jak mocná jsi, ó lásko,' volá onen muž, na jehož jméno se nepamatuji. ‚Jak mocná jsi, o lásko, neboť ty jediná byla jsi s to stáhnouti Boha s nebe na zem a pozvednouti člověka z prachu k nebi!' —

Ah, done Clemente, takové tedy jsou moje pojmy o lásce. Odpusťte, píšu-li zmateně, nedbejte příliš mých slov, nesuďte je přísně, nerozbírejte, horečka mnou lomcuje, cítím to, ač se mi zdá, že jsem klidna. Obávám se, že se rouhám Bohu. On však je nejvyšším slitováním, a vy slitujte se jako on!

Done Clemente, muž, kterého miluji, tak miluji, že Vám to vším tím, co jsem napsala, jen slabě naznačiti dovedu, muž ten umírá. Vy jej znáte. Ne. Vy jej neznáte. Vy jste jej pouze viděl. Vy neznáte jeho duši, a Vy neznáte, jak je nešťastným. Nuže, ten muž umírá, a nemá nikoho na širém světě než mne, mne a jenom mne. A nyní chce odsud, a já nemám při něm státi! Poslední jeho vzdech, poslední jeho pohled viděli by lhostejní lidé někde v Římě, v nějaké nemocnici, snad surovci — ah, nedovedu domysliti . . . A proč se to má státi?

Protože donna Paolina uražena ve své ješitnosti nás oba snižovala, neb aspoň snižovat se snažila způsobem nehodným a nedůstojným. Strašlivá ta ženština hrozí mi nějakými zákony, kterými mě chce co poručenku svého muže odsud násilně odvádět. Pobyt toho muže pod mou střechou je prý veřejným pohoršením. Možno, že se jí nepodaří, co chce, že to prázdná hrozba, ale zajisté se jí podařila už jedna věc: vzbuditi nepokoj v jeho duši. Dělá si výčitky, nazývá se sobcem, bojí se těch piklů donny Paoliny k vůli mně a umíraje pospíchá odsud, ‚aby mě déle nekompromitoval'.

Nuž, done Clemente, nyní slyšte, co na Vás žádám, a žádám to proto na Vás, poněvadž Vás považuji za nejlepšího člověka na zemi. Přijeďte sem a oddejte mě s Janem Marií církevně. Žádám takto na Vás, abyste se hříchu proti svým povinnostem co kněz dopustil, ale ne před Bohem se ho dopustíte. Mám o zákonech slabý jen pojem, ale vím přece, že nesmíte oddat okamžitě dva lidi bez, nevím jakého, dovolení a bez, nevím koho, svolení. Nevím také, jaký na Vás čeká trest, proviníte-li se tak dalece proti předpisům; avšak při památce na tu velkou, ideálně svatou a neskonalou lásku, která byla snem Vašeho mládí a podstatou Vašeho života, a při velebé Vaší nekonečné, neobsáhlé lásky k Bohu zaklínám Vás, přijeďte okamžitě a vyplňte mou prosbu! Pro tu

velkou, vznešenou povinnost slitování proviňte se proti té menší, ne božskými, ale světskými zákony Vám uložené povinnosti! Vím také, že v Italii platí pouze sňatek občanský před zákonem a veřejností! Avšak o tu veřejnost a ty zákony mi nejde. Budu-li s tím, kterého miluji, před Bohem svázána, pak budu ještě na Vás žádati, abyste to oznámil hned donně Paolině. Znám ji a její úctu před církví, nebo lépe řečeno před vysokou hierarchií: od toho okamžiku, co zví, že uzavřen církevní sňatek náš, nebude mír náš rušiti, bude nás pouze nenáviděti. Postaviti se proti církvi, toho neučiní. Vymůže pak docela na svém muži i povolení k sňatku občanskému, zajisté, ale na tom už nezáleží. Záleží jen na tom, aby ten, jejž miluji, jak snad jen Boha milovati máme, v klidu zemříti mohl a nevyrván z mého objett. Nuž, více říci není třeba. Rozvažte následky pro Vás z toho kroku, a je-li trest, který by Vám uložili, příliš přísný, je-li větší než Vaše se mnou smilování, pak neodepište a nepřijeďte sám. Pošlete nám pouze kněze, který by umírajícímu poslední podal útěchu. Vaše mlčení bude mi znamením, že nelze vyplniti mou prosbu. Neklamu-li se však, jste-li tím, za kterého Vás mám, pak budu na Vás čekati a uvidím Vás s vycházejícím sluncem!"

Caterina psala jedním proudem, rychle, v tiché horečce, která jí mezi psaním byla přišla, a složila svůj list, aniž jej přečetla.

Zazvonila a odevzdala jej Francescovi. Pak klesla na pohovku, a nyní teprve cítila, že byla k smrti unavena. Myšlénky jeji trápily ji dlouho. Všechna muka nejistoty se teď dostavovala pomalu. Přijde don Clemente? Vyhoví jejímu přání? A neučiní-li tak, jaké budou z toho pro něho následky? Začala si dělat výčitky. Byla jako tonoucí jednala, který se chytá břehu. To bylo jí omluvou . . . Vyšla na terrassu, stíny byly už hluboké a na temnícím se nebi proklubávaly se slabě drobné hvězdy. Soumrak a svěží větřík ji poněkud konejšily, srdce její tlouklo méně horečně, tváře ji už nepálily, a pomalu sešla dolů do příbytku Jana Marie. Byla potěšena, když slyšela a viděla, že tiše spí. Byl se už na lůžko odebral. Myslila, že jej ten spánek sílí, netušila, že byl horečkou, tichou, ale sžírající, omámen, a že plamen jeho života pomalu, ale postupně dohořival.

Když se Francesco v noci od dona Clementa vrátil, bděla ještě se Suntarellou v pokoji vedle ložnice nemocného.

„Neseš odpověď?“ šeptala Caterina na chodbě, kde na ni Francesco čekal; rozčilení bránilo jí hlasitěji promluviti.

„Nenesu,“ řekl Francesco, „don Clemente nebyl doma, odjel někam a nemohl jsem se ho dočkati. Myslil jsem, že by mne zde mohlo býti třeba, a zanechal jsem tam tedy váš list.“

„Dobře," odpověděla s jakýmsi ulehčením. Takto nebylo aspoň ještě jisto, že prosba její byla oslyšána. Za chvílí řekla mu: „Jdi spat. Dnes bdí Suntarella. Vzbudí nás, bude-li třeba. Můj ubohý Francesco, jak jsi unaven!" Objala starce.

Francesco ale nešel spat, seděl se Suntarellou dlouho v pokoji nemocného.

Jan Maria vzbudil se asi za dvě hodiny po odchodu mladé dívky a žádal vodu, napil se, a za chvilku padl opět do té hluboké lethargie, která se podobala úplnému spánku.

K ránu měl však určitý sen. Zdálo se mu, že byl v Havranicích, vše bylo tam jako za dávna, ležel tam ve svém pokoji a jitrní hvězda dívala se oknem na něho. Vedle jeho postele seděla matka. „Ah, konečně jsi přišla!" řekl jí tak beze všeho udivení, jak se ve snu dávno zemřelí vítají. „Kde byla jsi tak dlouho?" Oči její byly plny tajemství, a bylo něco tak hrozného, neznámého v těch pohledech, že se zachvěl. „Tys přišla pro mne!" vzkřikl, a měl nyní vědomí, že je v hrobě, a ona že jej tam držela . . . Chtěl se jí vyrvati, chtěl prchati, ale držela jej pevně, pevně. Zasténal tak hlasitě, že se probudil. Sen se rozplynul okamžitě, ale hrůza mu zůstala, a trvalo to hodnou chvilku, než se úplně vzpamatoval.

„Cítíte nějakou bolest?" tázala se Suntarella, která k němu přiběhla.

„Ne, ne," odpověděl, „byl to pouze zlý sen," a odvrátil se na druhou stranu. Bylo mu nesmírně líto, že měl hrůzu před matkou, dělal si výčitky tak dlouho, až znova usnul. A měl vidinu druhou, zase o ní. Tenkráte seděla na svém úmrtním loži a držela jej za hlavu oběma rukama, dívala se blaženě na něho, šeptala jako tenkráte: „Dítě, budeš šťastným . . ." Probudil se mocně dojat, chtěl své city potlačiti, ale nezdržel se slz. Kontrast posledních slov matčiných s osudem celého jeho života byl tak ostrý! Vypukl v usedavý pláč. Tlumil jej, aby nebyl slyšen, a schoval tvář do podušky.

„Jsou to poslední moje slzy," pravil si tiše na omluvenou, „poslední."

A když mu téci přestaly, jal se rozjímati.

„Pozoroval jsem několikráte," řekl si, „dle vypravování svědků u lože umírajících, že se těmto, jsou-li posledním chvilkám života už blízci, o jich dětství, o rodičích neb vůbec o dávno zemřelých osobách zdává. Nuž, není pochybností, blíží se mi konec všeho, všeho, všeho. Ty tam mé touhy, naděje . . . Láska, mládí, štěstí, ty tam. Avšak bolest, trpkost pominuly též . . . Co ještě činiti zbývá? Ach, ještě ta povinnost . . . Odejíti odsud . . . Ta bolest rozloučiti se s ní . . ."

A myšlénky jeho pozbývaly opět určitosti. Ale pocit, že bude jednati, jak si byl ustanovil, že odjede do Říma, bděl určitě na dně

všech snů a tížících ho mur. Nevěděl, že venku už svítá.

Ale Caterina to věděla, neboť nebyla po celou noc téměř oka zamhouřila. Stála nyní na terrasse a hleděla v širou krajinu na všechny strany. Nejvíce však v stranu, kde ležela Isola Farnese a dům dona Clementa.

Vše bylo ještě šedé a jitřní hvězda tonula osamělá, krásná, bílá mezi mlhou na zemi a šerem nebes jako mezi dvěma propastmi. Bylo chladno, a dívka halila se do svého shawlu, větřík hrál jí vlasy a mírnil horečný tlukot tepen ve spáncích. Ponenáhlu ukazovaly se hory co dlouhý, temný, modrofialový pruh. Pak ukázal se na nebi křiklavě červený krvavý šleh, jako by se otvírala hluboká na něm rána, avšak z úst té rány lil se brzy ichor bohů, zlatá jejich krev, nejdříve bledožlutě, pak topasově, pak jako jantar, a za nedlouho byl celý obzor krokusový, jasem prokvětlý, čistý, a dole začaly předměty určitých svých kontur nabývati, zarůžověla celá země, a z té delikátně průhledné záplavy modraly se hory, brunátněly stromy, skály, a voda v tůních a v potoku zachytila jas a třpytila se metalicky, perleťově, a oblaka, která odněkud z neznáma připlula jako lodi, svítila růžově dolů na usmívající se zemi.

A něco z toho úsměvu padlo do duše mladé dívky, jejíž vlasy slunce zlatilo, jejíž tváře zora líbala, Caterina usmála se zářivě, neb hle, po pláni modravé, zelenavé, po sil-

nici, jejíž bílý prach byl jako růžovým pelem pokryt, zjevily se a přibližovaly se dvě postavy jezdců: don Clemente a za ním sakristán z La Storta. Don Clemente! Nebyla se v něm sklamala! Temná, vysoká, suchá, trochu donquijotská jeho postava rýsovala se ostře na světlém pozadí, a tak, jak teď na svém oslu seděl, s hlavou pokorně sklopenou jako v modlitbě, zdálo se, že má kolem temene apoštolskou nějakou zář. Caterina mávala šátkem, zdálo se však, že jí neviděl, neodpovídal na její pozdrav; vešla tedy do pokoje, upravila rychle nepořádky své toiletty a šla mu tak na schody vstříc. Slyšela jej na vrata klepat a spěchala, aby mu sama otevřela. Suntarella ji však předešla a líbala zdráhajícímu se don Clementovi právě ruku, když se dívka v průjezdu objevila.

„Díky, díky," šeptala ševelícími rty Caterina, nemohouc jiného slova pronésti.

Don Clemente byl též velmi pohnut a kýval mlčky hlavou a usmíval se s nevýslovnou něžností na ni.

Ani Suntarella, vždy tak hovorná, nenašla svou obvyklou výmluvnost. Neřekla slova a spěchala připravit kávu, aby se don Clemente po té cestě, konané tak svěžím ránem, nějak zahřál.

Caterina jej vedla nahoru do salónu, kde oba mlčky usedli.

Dívka nabyla dříve než on jakéhosi klidu. Bylo to přirozené. I naděje i zoufalství byly

od ní už odstoupily a nešlehaly, nevzrušovaly její duši, která se v hloubku odříkání a v podrobení se osudu nořila. Osud byl zvítězil, nebránila se mu více a byla s ním téměř smířena. Vždyť konečně i ona nad ním zvítězila svým pevným předsevzetím, že půjde drahou svou. Podrobovala se osudu Jana Marie, ale určila si svůj.

„Vy učiníte tedy, done Clemente," řekla, „o co vás žádám?"

„Učiním," řekl krátce a tiše.

Vzala jej za ruku a hleděla mu vděčně do očí.

„A nebudou následky pro vás z toho příliš kruté?" tázala se; „řekněte, co hrozí vám, když —"

Přerušil ji posuňkem ruky a pravil: „Ó, to není nic, nemluvte o tom." Pak pokračoval: „Věru, myslím, že nemůžete jinak jednat, než jak jste se rozhodla. Pojedu odsud do Říma. Posuzujete donnu Paolinu, myslím, docela správně, způsobila by vám zajisté velké nepříjemnosti. Znám ji: není zlá, ne docela zlá, ale lidé průměrně dobří dovedou býti velmi tvrdými. Také v tom se nemýlíte že vás nechá úplně na pokoji, uslyší-li, že církevní obřad vykonán. Bude vám pak nepřítelkyní, jak sama jste podotkla, anebo lépe řečeno, nebude vás více znáti. Donna Paolina je církvi fanaticky oddána, ale nemá mnoho křesťanského citu." Řekl to hlasem velmi smutným.

„Vzdávám se její přízně," řekla Caterina vážně; „vždyť se vzdávám všeho na světě." A jako unavena spustila ruce a hlavu a seděla na své židli jako obraz mdloby.

„Caterino," řekl kněz a vzal ji soustrastně za ruku. „Nechci se o to pokusiti vám podávati liché nějaké útěchy. Vím, že bolest vaše tak veliká, že myslíte, že jí zahynete, a kdo by vám ulehčiti chtěl, ten by vás jen dráždil a urážel. Útěchu dává jen Bůh. Najdete ji později někdy sama, až on to uzná za dobré. Nyní nezbývá než pláč a ještě jedno: volání k němu, který vždy vyslyší."

Caterina sebou nehnula; i don Clemente těšil ji tedy tím, že se časem utiší! I on, který tolik trpěl, byl jako ti ostatní! Žádný nedovedl chápat, že je to pro ni hrůza největší, to vyhojení se časem! Ach, měla tedy zapomínat! To byl celým člověčenstvem přijatý zákon přírody, a lidé byli za to vděčni! Vstala prudce.

„Spojte nás před Bohem, done Clemente," řekla, chápala se toho posvátného svazku, který jí práva dával neloučiti se s ním. „Co Bůh spojí," šeptala si, ale neskončila svou větu. „Nejen lidé, ale žádná moc osudu to nerozloučí," znělo to dutě v jejím vědomí.

„Nuž, veďte mne k svému ženichu," pravil kněz a vstal též.

Caterinina bledá tvář zaplála ruměncem. Kněz stál už zde, hotov spojiti ji s mužem

kterého si byla duše její vyvolila, a on, ten muž, kterého milovala, nevěděl posud o ničem a nemyslil ani na sňatek! Myslil na smrt a loučení se s ní! Stála váhavě, co nyní říci? V tom otevřely se dvéře a Jan Maria se v nich objevil. Byl se rozhodl, chtěl odejet, proti svému slibu nechtěl na odpověď Luigiho čekati. Ta mohla býti nepříznivou a cítil, že, chce-li vůbec odjeti, že to musí učiniti hned, za den snad nebude už míti dosti ani tělesných sil. Vstal a dal se Francescem pečlivě ustrojiti.

Slyšel od Suntarelly, že contessina již vstala a že možno s ní mluviti. O donu Clementovi se stařena nezmínila, ostýchala se mu to říci; myslila, že byl kněz jen proto přišel, aby mu poslední pomazání poskytl, a lítost bránila jí se nemocnému o tom zmíniti. Vedla jej nahoru přes schody — bylo mu už těžko po nich stoupati — a teprve u samých dveří zašeptala mu: „Don Clemente jel kolem, viděl contessinu na terrasse a ona ho pozvala . . .“ A po těchto slovech otevřela dvéře a spěchala chodbou zpět, aby skryla svůj pláč.

Jan Maria opíral se trochu unaveně o veřeje, když vstoupil, klesl pak, pozdraviv, na nejbližší křeslo. Mlčel. Uhodl, co Suntarella zjevně říci se ostýchala. Věděl, že don Clemente nepřišel náhodou, a věděl tedy, proč jest zde. „Považuji mne za umírajícího,“ myslil si smutně, a hned na to se usmál.

14*

Jak byl bláhový! Což to bylo hříchem? A za co jiného jej mohli považovat?

„Ó, proč stoupáte do schodů!“ vyčítala mu Caterina vidouc, že těžce dýchá. Don Clemente podával mu ruku a mlčel.

„Jste laskav, že jste přišel,“ řekl Jan Maria. „Vy prosila jste dona Clementa, aby přišel, Caterino?“

„Ano,“ řekla a sklopila oči.

Jan Maria mlčel chvilku, pak řekl: „Nemohu teď na konci svého života býti lhářem a pokrytcem, když jsem jím nikdy před tím nebyl. Done Clemente, ctím vaše povolání, ctím církev, ale nejsem, co se nazývá dobrým katolíkem, ba nejsem ani úplně věřícím křesťanem. Nedovedu Boha tak si představovati, jak tomu učíte, ač v něj neurčitě věřím, a proto jsem jej také nikdy živě milovati nedovedl, ač jsem často po tom prahl. Zůstal mi abstrakcí. Krista miluji, protože mu rozumím. Miluji jej nadšeně. Dle toho, co jsem nyní řekl, suďte, možno-li, já abych přijal a vy abyste udělil onu útěchu, kterou jste mi poskytnouti přijel. Pojímám svátost těla Kristova co symbol, a co takový byla by mi krásnou, významnou a velkou útěchou.“

„Pojímejte ji tedy tak,“ řekl don Clemente snivě, „když to jinak neumíte. Vše, co velké a svaté na zemi, je podobenstvím, na jehož dně je Bůh. Pravdu absolutní zná jen on, jsa pravdou sám. Vy nechápete ho, on ale vás a proto bude vám milostiv. Avšak,

pane, nepřišel jsem proto, abych činil nátlak na vás stran svátosti, které jste si nežádal, ačkoli rád vám ji udělím, cítíte-li se jí hoden i co symbolu."

„Vy nepřišel jste proto?" divil se Jan Maria a hleděl na Caterinu. Učinil krok blíže k němu.

„Ne," řekla, „don Clemente přišel proto, aby nás oddal. Prosila jsem jej a on mne vyslyšel."

„Vy jednala jste na svůj vrub, bez úmluvy se svým ženichem, bez jeho vědomí?" tázal se udiveně don Clemente.

Caterina mu neodpovídala. Vzala udivením němého Jana Marii za ruku. Na sladké její tváři byl odlesk úsměvu a ruměnec slabý jako první svítání.

„Vyznala jsem ti dříve než ty mně, že tě miluji," řekla mu tiše, „a nyní žádám tě zase o to, na co jsem čekati měla, až ty mne požádáš. Ale co mi zbylo jiného? Slyšel jsi donnu Paolinu. Myslíš, že ji nechám klid tvůj rušiti? Myslíš, že tě odsud pustím? Anebo že tě vydám boji s tvými ohledy? Chceš-li do Říma, půjdu s tebou. To mohu však pouze co tvoje žena, abych tvou delikatessu nepobouřila, a abys o žádné oběti pošetile mluvit nemohl. Já nedbala bych ničeho, ani toho, co se nazývá slušností. Když jsem tedy dona Clementa prosila, aby přišel, když ti nabízím svou ruku, nedopouštím se hříchu proti dívčí skromnosti,

neboť jednám pod nátlakem okolností, a šetrnost k tvým citům mne jedině vedla."

Tiskl ruku její k srdci.

„Caterino," řekl za chvíli pohnutě, „nevím, smím-li takovou oběť přijati . . . Ó, nemám dosti síly, abych odolal! Ó, skonati tedy přece zde, tobě na blízku . . . Bože můj, což zasloužil jsem si takového štěstí? Mluvte, done Clemente, je to vše možné? . . . A zákony —"

„Nestarejte se o nic," řekl don Clemente, „smíte a můžete přijati, co vám contessina nabízí."

„Psala jsem už Luigimu též," řekla Caterina, „a don Clemente pojede odsud do Říma, dám mu tvoje papíry, vím, kde leží, on a Luigi půjdou na tvoje vyslanectví, telegrafní cestou se takové kroky rychle uspořádají. Pamatuji se na podobný případ s jednou z mých spolužaček, která byla oddána s cizozemcem na —"

Zamlčela se, polkla závěrek věty „na smrtelné jeho posteli".

Jan Maria to nepozoroval, byl zabrán do myšlének.

Suntarella otevřela dvéře vedoucí do jídelny, z které vešla do salónu.

„Směla bych vám posloužiti, done Clemente," pravila pokorně; „vedle přichystala jsem vám kávu. Zahřejete se, než začnete . . ." Mlčela chvilku a pak dodala: „Není vám ničeho třeba zde?"

„Ano," řekl don Clemente. „Přineste krucifix a dvě svíčky. Pak zavolejte sakristána a starého Francesca. Budou svědky."

„Svědky?" divila se Suntarella.

„Ano," řekl don Clemente, „a zatím vypiju koflík horké kávy, za kterou vám děkuji, dobrá Suntarello."

Šli do jídelny, kde don Clemente vskutku půl koflíku kávy vypil. I Caterina i Jan Maria vypili každý as tři kapky z toho, co jim Suntarella byla nalila: co pili, ovšem nevěděli.

Stařena nemohla se ze svého udivení probrati, ale rozsvítila svíčky, přinesla krucifix a zavolala ty svědky, kteří se divili jako ona, k čemu je vlastně volali.

„To je jako svatba," potřásala Suntarella hlavou.

Don Clemente vysvětlil jim všem několika slovy, o co se jedná, a vzal sám, když udivením jako v sloup obráceni stáli, dva polštáře s divanu a položil je na zem před improvisovaný oltář, kde svíčky hořely s každé strany krásného, starého krucifixu ze sloni.

Caterina byla zatím ebenový kabinet otevřela a vyňala zlaté skvosty, někdy v etruském hrobě nalezené a po monsignorovi Astucciovi zděděné. Ukázala je donu Clementovi.

„Ráda vyhověla bych přání nebožtíkovu," řekla; „přál si, jak víte, abych se v den

své svatby těmi šperky zdobila. Avšak není mi to možné. Zdá se mi to tak nepříhodné. Dnes musilo by se to mně, vám, všem příliš theatrální zdáti."

Položila je na stůl, kde don Clemente je za tři sekundy okem znaleckým prohlížel. Nikdo se jich netknul, zapomnělo se na ně za minutu.

Caterina a Jan Maria poklekli, a don Clemente konal tiše a zaníceně a pohnutě svatý obřad. Pokoj plnil se tlumeným štkáním Suntarelly a starého Francesca, avšak nevěsta i ženich odpovídali tiše, vážně a klidně.

Nuž, byli svoji! Don Clemente pomohl Janu Marii s polštáře vstáti a vedl jej k divanu, kde nemocný usedl. Caterina se k němu sklonila a vtlačil jí polibek na čelo. Pak vzal ten zlatý etrurský věnec a položil jej na její hlavu. Byla divokrásná s tou září zlata nad bledým čelem, s těma polozavřenýma očima, nyjícíma, snivýma, hlubokýma a s tím nezemským na rtech úsměvem.

„Zasvěcuji se hrobu," myslila v hloubi duše. „A ty, můj Jene Marie, zdobíš nevědomky smrti oběť!"

Jak málo tušili přítomní, kde myšlénky její těkaly!

„Nyní," řekl don Clemente, „pojedu do Říma. Buďte s Bohem!"

Hluboce dojat podával mladému muži ruku. Jan Maria ji držel ve své.

„Ó, done Clemente," šeptala Suntarella, „jak, vy chcete tak odsud —"

Jan Maria uhodl.

„Zůstaňte," prosil kněze. „Zůstaňte chvíli se mnou o samotě.

Don Clemente porozuměl, dal rukou znamení a všickni se tiše vzdálili.

Když byli sami, pravil Jan Maria:

„Řekl jsem vám, done Clemente, že nepatřím mezi věřící. Však nemluví ze mne zatvrzelost, ani pošetilá pýcha. Lituji, že jsem věřit nedovedl, a lituji, že jsem víry nehledal s větší horlivostí, snad byl bych ztracený ten poklad nalezl. Řekl jste mi, že byste rád mi poskytl svátost, kdybych ji žádal... Done Clemente, toužím po tom symbolu. Jsem-li hoden? Suďte mne. Vyznám vám všechny hříchy své."

„Mluvte," řekl don Clemente, „mluvte ve jménu Boha slitovníka."

„Done Clemente, byly okamžiky zoufalství, v kterých jsem v Boha věřil a jej zároveň nenáviděl, nenáviděl proto, že dopouštěl křivdy proti těm, kteří mi nevýslovně drahými byli. Nenáviděl jsem jej k vůli tomu, že zapomínal na onu zemi, v které jsem se zrodil, dávaje ji v podnož cizincům. Odpustí mi Bůh?"

Don Clemente odpověděl:

„Bůh není člověkem. Ten splácí nenávist nenávistí. Bůh ví, že jste jej nenáviděl omylem, a že jej tedy milovati dovedete, až

jej poznáte. Ta nenávist je lepší než lhostejnost. On zná vás lépe, než vy se znáte. On se smiluje. Chápu vás. I já viděl rodnou svou zemi v službě cizinců. Mluvte dále."

„Těžkým hříchem mým," řekl Jan Maria, „byla nenávist. Tasil jsem v slepém záští zbraň proti člověku, abych jej zabil. Vy se chvějete? Slyšte ale mou omluvu. Příčina našeho sporu nebyla osobní, byla taková, že bych snad i v tomto okamžiku po zbrani sáhl . . . On i já byli jsme stejně vinni, Bůh odpusť nám oběma. Done Clemente, muž ten zničil těžkou ranou moje mládí, mou sílu, můj život. Muž ten oloupil mě tenkráte o nejsladší moje blaho na zemi, neboť dnes umírám jeho poraněním a takto odňal mi Caterinu. Done Clemente, před Bohem a na svou čest, v této chvíli mu odpouštím plně a volně beze stínu záští, beze stínu trpkosti, a s takovým úsměvem smíru v duši, jak bych si jej přál ve zracích Kristových viděti, až poslední hodina moje se dostaví . . . Rcete, smyl jsem onen hřích?"

Don Clemente vzal jej za ruku a řekl tiše: „Smyl jste jej!"

Jan Maria sklonil hlavu, mlčel okamžik a pak pokračoval:

„Život můj nebyl čistý, a nebyl beze sobectví. Smysly moje mne zavedly na scestí. Já poznal následkem toho, co jest zoufalství a trpká výčitka svědomí. Klesl jsem hluboko, opovrhoval sám sebou, done Clemente,

mnohou vylil jsem slzu kajicnou. Láska moje ke Caterině mě povznesla. Byla čistá, velká a pravá. Jeden jediný byl okamžik, kde kleté pokušení ke mně přistoupilo, kde smysly moje do starých osidel mě lapit chtěly, avšak jediný pohled netušící Cateriny mě spasil. Done Clemente, i v nejhlubší své skleslosti byla čistota ideálem, po kterém duše moje volala. Smím dle toho souditi, že nikdy úplně nepropadl jsem zkáze? . . . Done Clemente, toť vše, co říci mohu o sobě . . . Poklesky menší unikají mojí vzpomínce."

Mlčel unaveně.

Don Clemente pravil tichým, snivým a slavným hlasem:

„Ačkoli jste bloudil, vrátil jste se v dům svého otce. Bůh zkouší naše duše, aby se staly hodny té volnosti, kterou jim poskytl. My lidé klesáme, avšak prahneme-li po Bohu, tedy po dobru, a milujeme-li bližního, pak jsme na cestě, vedoucí nazpět k nevině. Velký hřích je velkou spásou, následuje-li velká, pravá, volná kajicnost. Vy stojíte na prahu nového bytí. Vejděte klidně do neznáma. Vy měl jste snahu vznášeti se a Bůh vás povznese. Kdo může vědět, jaké zkoušky, jaké boje tam na nás čekají, než dostoupíme té dokonalosti, že Bůh nám řekne: teď jsi zcela můj? Avšak kdo zde už do vzletu se pouští v touze po výši, ten zajisté tam stoupá a stoupá výš a výše, až tam zazáří slávou původní, která mu duchem božím od za-

čátku dána byla a kterou hříchy svými zatemnil. Vejděte v míru, provázen láskou, posilněn božím smilováním do nové budoucnosti, plné tajemství a plné naděje!“

Jan Maria hleděl mu v oči, z kterých velké, svaté plálo nadšení, a mír a klid vešel mu jako zázrakem v duši. Sklonil hlavu a tichá modlitba dětská, jak se jí byl v Havranicích učil, plynula mu s novým významem polonevědomě se rtů.

Don Clemente modlil se nad ním a dal mu rozhřešení. Pak otevřel dvéře. Všickni vešli a poklekli, a don Clemente podal nemocnému tělo Páně.

Jan Maria přijímaje cítil se šťastným, nevýslovně šťastným, neboť před jeho zrakem tanula velká, sladká vidina Kristova, tak jak ji znal a miloval z obrazů primitivů italských, viděl Spasitele tak, jak jej Fra Angelico v klášteře svatého Marka ve Florencii maloval, tam v té celli, kde Kristus při poslední večeři apoštolům chléb a víno podává, a srdce jeho tlouklo opět tím nadšeným tlukotem jako vždy před výtvory svatého onoho mnicha. Ale teď bylo to nadšení živější a blaženější, neboť zdálo se mu, že ten milovaný zjev se k němu klonil a s úsměvem slitování jej z hluboké jeho pokory k sobě pozvedal . . .

Po modlitbě ulehl Jan Maria na divan a don Clemente udělil mu poslední pomazání, načež opět všickni z pokoje odešli. Po krátkém oddechu řekl Jan Maria:

„Děkuji vám, done Clemente. Buďte s Bohem. Buďte Caterině útěchou, až zde nebudu. Bůh dá jí štěstí. Čistou jako lilii vám ji odevzdám. Pomněte těchto mých slov, a opakujte je tomu, který šťastnější než já, a zajisté i jí hodnější, po dráze života s ní půjde. Přál bych jí i sobě, aby to byl Luigi Galli. Opakujte mu všechna moje slova, neboť víte, že pomluva a nízké podezřívání i její čistotě se přiblížiti osmělily. Vyřiďte Luigimu též můj bratrský pozdrav a dík. Byl čas, kde jsem mu záviděl a na něj žárlil. Nechť mi odpustí. Ah, je to dodatek mé zpovědi."

Usmál se slabě.

Don Clemente vstal, tiskli si mlčky ruce, objali se a mlčky, avšak hluboce dojati se takto loučili.

Po odchodu dona Clementa panovalo hluboké ticho v domě v San Cataldě. Nikdo nemluvil nahlas, dvéře se zavíraly a otvíraly s největší opatrností, a ženštiny mimo Caterinu plakaly každou chvíli někde v skrytě, jako v záchvatu. I starý Francesco zaškal několikráte během dne. Caterina však zdála se klidná. Seděla celý den vedle Jana Marie ležícího na divaně a klesajícího každou chvilku do jakéhosi polospánku. Nikdo nevěděl, jak ten den vlastně uplynul. Vše dálo se jako ve snu. K večeru odvedl Francesco nemocného do jeho pokoje a uložil ho. Pozdě v noci přišel ještě lístek od Luigiho.

„Činíme vše, co nám možné," psal, „don Clemente a já. Daří se nám dle přání. Buď klidna, Caterino, mluvil jsem s markýzem a don Clemente s donnou Paolinou. Nebude nikdo klid Váš rušiti. Pozejtří přijedu do San Catalda, dříve nebude možné ani mně, ani donu Clementovi, který mi praví, žetvůj muž je pouze slabý a pomoci mé jinak na tu chvíli nepotřebuje."

Caterina četla ten lístek Janu Marii, a oba usmáli se tomu, že psal Luigi „tvůj muž". Bylo jim to tak divné a pravdě nepodobné.

Když Jan Maria do opravdy usnul, šla Caterina do svého pokoje. Klesala unavením, a prosíc, aby ji vzbudili, kdyby toho třeba bylo, ulehla a usnula tvrdě. Noc minula klidně. Ráno však, sotva že se Caterina byla ustrojila, vešla Suntarella uplakána.

„Ah, myslím, že to poslední už den," vzlykala, „buďte silná, silná."

Caterině třásly se nohy, pospíchala k němu. Byl celý změněný, a něco jí pravilo: „Je to poslední jeho den." Srdce se jí svíralo křečovitě, avšak všechna slabost minula okamžitě. „Poslední jeho den?" opakovala si. „Ano, avšak i můj."

Jan Maria prosil, aby jej Francesco strojil, a dal se pak nahoru do salonu donésti. Neměl stání ve svém pokoji. Den byl slunný, teplý, čarovně krásný, země, nebe jeden úsměv míru a radosti. Caterina dala divan na terrassu vynésti, uložila tam ne-

mocného a nehnula se od jeho boku. Vypil docela ještě něco vína na její naléhání, silně vodou ztenčeného. Odpůldne usnul, a Caterina vešla do pokoje, nechavši dvéře otevřené.

„Neměli bychom poslati pro Luigiho?“ tázala se Suntarella.

Caterina zamyslila se na chvilku, pak řekla: „Není toho už třeba.“

Suntarella divila se, jak byla klidná. Hladila ji po tváři.

„Jdi,“ prosila ji Caterina, „jdi na terrassu k němu. Napíšu zde krátký list pro dona Clementa.“

Suntarella šla, a Caterina otevřela ebenový kabinet. Zlatý věnec nalezený v etrurském hrobě zazářil jí jasně vstříc. Posadila si ho na hlavu a podívala se do zrcadla.

„Již se nechvěju jako tenkráte, když jsem si vzpomněla poprvé na smrt,“ šeptala si. „Tenkráte, když poprvé vešel do toho pokoje!“

Zamyslila se, sňala věnec, uložila ho do škatule a napsala na její víko: „Památka donu Clementovi. Caterina di Soranesi.“

Po té vzala papír a napsala tento list:

„Done Clemente, poslední slova, která pronáším zde na zemi, platí Vám, Vám a Luigimu. Vám i jemu děkuji z hloubi své duše. Řekněte Luigimu, by mi odpustil bolest, kterou mu působím. Je silný a překoná ji. Žehnám mu. Vás neprosím, abyste mi odpouštěl. Vy mě chápete. Zemru s tím, kterého miluji. Není to žádný čin zoufalosti.

Jsem klidná, úplně klidná. Nemůže to býti hříchem, neboť láska, pouze láska mě vede k tomu, co činím. Ve starověku by zajisté nikomu nebylo napadlo mé jednání kárati. Sestoupiti dobrovolně s někým do hrobu, zdálo se přirozené a prosté těm, kteří tenkráte silně milovali. Bylo to jako provázeti někoho na cestě.

Hleďte, done Clemente, máme přece jen ještě tu starou římskou, tu starší etrurskou krev v žilách, my děti dávného Latia! Není to předmět pro rozjímání archæologa? Vidíte, že jsem klidná, done Clemente, vždyť dovedu i v této chvíli ještě žertovat! A neměla bych snad! Ó, smrt jest krásná, ale neskonale, nevýslovně vážná. Je mi, jako bych ji už cítila vedle sebe, fantóm její hledí na mne. Tlukot srdce se zastavuje — ale srdce se nechvěje. Nebojím se smrti, bojím se jen toho, co se nazývá útěchou. Neboť ta útěcha znamená zapomenutí, a to zapomenutí je to pravé rozloučení. Život, věčnost mezi ním a mnou? Ne, done Clemente, to nechci, to nesnesu. A proto jdu s ním, a chybuji-li přece, Bůh mi to odpustí! Buďte zdráv, done Clemente, a šťasten! Vše, co jest mým, dávám do rukou Vašich, dělte to mezi své chudé a mezi ty, kteří mně a jemu sloužili. Vy rozdělíte spravedlivě! Ujměte se zvláště mé staré, dobré Suntarelly! Těšte ji a řekněte jí, jak vřele jsem ji milovala, a jak mne to bolí, že se s ní loučit nemohu. Ale nelze to!

Ještě jednou s Bohem! Pozdravujte Luigiho, milovala jsem jej co nejdražšího bratra. I matku jeho pozdravuji a donně Paolině odpouštím. Nechť i ona mi tu předvčerejší nevoli odpustí. Dobré Nině řekněte, že i na ni jsem si vzpomněla v těchto posledních okamžicích.

Bůh Vám žehnej, done Clemente! Na shledanou tam v tom neurčitu, v hloubi Boží lásky a Božího smilování!

Caterina di Soranesi-Plojhar."

Dívka podepsavši se takto, zarazila se, usmála a políbila dětinsky něžně to jméno, kterým se poprvé a naposledy podepsala.

Složila pak list, připevnila jej ke skříncе, ve které etrurské šperky ležely, a postavila do kabinetu, který nezavřela. Pak vyňala stříbrnou krabičku s jedem, jejž byl Jan Maria někdy od svého přítele Konstantina dostal, a kterou mu byla odňala. Položila si ji do kapsy, a bledá, klidná a tichá vyšla na terrassu.

Jan Maria nespal už. Oči bloudily po širé campagni, a Suntarella mu něco tiše vypravovala, čemu on as nenaslouchal, neboť když se zjevila Caterina, usmál se, a úsměv jeho znamenal: „Konečně přicházíš!" Bylo viděti, že jeho myšlénky jí úplně a výhradně zaujaty byly.

Caterina pohlédla na něj a zachvěla se lehce. Byla svou matku umírati viděla a

později jednu družku z kláštera, kterou velice milovala. Věděla to, co jest smrt, a znala její příznaky. Nemohla se mýliti. Ta smrt, o které před chvilkou donu Clementu psala, že vidí její fantóm po svém boku, ta smrt stála již vedle něho, stín její byl na jeho čele zjevný. Nehrozila se jí, věděla, že ji s ním nerozloučí, a tedy neměla pro ni hrotu.

„Jdi, dobrá Suntarello," řekla stařeně. „Odpočiň si. Bude-li třeba, zavolám na tebe, nebo zazvoním. Podřimni si chvilku."

Suntarella váhala, avšak poslechla. Caterina se za ní pohnutě dívala, loučila se s ní v duchu. U dveří se stařena zastavila, vrátila se k ní a řekla:

„Poslechnu, ale slibte, že i vy poslechnete, že i vy si podřimnete, až se vrátím. Vidím, že unavením sama klesáte."

Caterina se podivně usmála.

„Podřimnu si," řekla krátce, pak vzala Suntarellu za hlavu a políbila ji několikráte prudce. „Ty dobrá, věrná duše," šeptala jí, „ty drahá, dobrá duše!" A přitiskla ji k sobě. Pak sebrala opět síly své a řekla: „Nuže, jdi."

Suntarella potřásala hlavou, ty oči Caterininy byly tak divně svítivé, rty její tak ledové.

„Má horečku," myslila si stařena. „Kéž jest už brzy konec toho trápení! Ať Bůh jej k sobě povolá, když pomoci už není, jinak rozstůně se i ona!" A utírala si slzy.

Caterina sedla vedle Jana Marie. Drželi se za ruce a mlčeli. Slunce se klonilo. Jan Maria díval se na tichou, snivou, truchlící campagni, nevýslovně dojímavou výrazem své ničemu nepřirovnanlivé individuality, na campagni tak luznou harmonií všech linií a čarem svých barev. Záplava jasné záře padala na ni s nebe a stoupala s ní co reflex opět k nebi zpět. Janu Marii zdálo se pojednou zase jako tenkráte, když ležel v krvi uprostřed rozkrušených rákosů, že věcí docela jinou, výmluvnější, určitější, od obyčejného pojímání tak se různící tvářnost na sebe berou. Začal je chápati v podstatě, ač si to, co cítí, to, jak je vidí, jasně definovati nedovedl. Bylo mu opět, jakoby se nový jakýsi, neznámý smysl v něm probouzel, který byl druhem jakéhosi vidu, spojeného však s jímavostí a s porozuměním tělesnému vidu docela cizími. Pojednou chápal i sebe lépe, i život, i smrt, a věděl, že to vše bylo cos jiného, než jak to byl posud pojímal. Jak to bylo vše prosté!

„Ah," řekl, „jaké to překvapení, jak jednoduché to luštění záhad!"

„Na co myslíš?" tázala se Caterina překvapena udiveným výrazem jeho tváře.

Při zvuku jejího hlasu klesl Jan Maria náhle zpět ve své staré já. Ten nový smysl, to nové chápání shaslo, bylo mu, jakoby duše jeho, to vyšší, jasnější vědomí opět oči zavřely. Náležel zase zemi a hleděl na ni

15*

okem zemským. S tím dávným vědomím vrátil se i trud.

„Caterino," řekl tiše a snivě, „zdá se mi, že přišla chvíle loučení."

Caterina se usmála.

„Nemyslím," řekla krátce.

Oba mlčeli zase chvilku.

Nevěděl, jakým způsobem se to stalo, ale pojednou vzpomněl na Čechy a bylo mu nevýslovně smutně.

„S Bohem, ty země slz," řekl, „s Bohem! Živý nenašel jsem místa na tvém srdci. Kosti moje nenajdou místa v lůně tvém. A já tě miloval!"

Pronesl to česky.

Caterina klonila se k němu.

„Blouzní?" myslila a stala se nepokojnou.

Na čele jeho stály velké krůpěje potu a všechny jeho nervy začaly pracovat. Viděl výraz jejího oka a řekl s namáháním:

„Byl to pozdrav mé vlasti."

Za chvilku dodal:

„S Bohem, Caterino. Buď šťastna. Přišla hodina."

Chtěl usednout, dusil se. Caterina mu pomáhala. Zavřel oči. Popošla rychle k stolku, kde stála voda, nalila čtvrt sklenice, chvějící se její prsty otevřely s namáháním stříbrnou krabičku s jedem, který vysypala do vody. Vzala sklenici a vrátila se k Janu Marii. Když ji cítil vedle sebe, otevřel opět oči.

Hleděl trochu jako vyděšeně kolem sebe, pak se vzpamatoval.

„Buď s Bohem," řekl ještě jednou.

„Ne," řekla dívka s nadpřirozeným klidem pevně a určitě. „Ne, Jene Marie, my se nerozejdeme, my se neloučíme. Jdu s tebou, spolu předstoupíme před Boha slitování a lásky! Spolu půjdeme dolů pod zem."

Hleděl na ni, oči jeho zazářily. Nerozuměl docela, ale slova „půjdeme spolu", „nerozloučíme se" zdála se mu hudbou.

Dívka vypila jed. Odporný, mdlobu působící zápach vstoupl jí do nozder a pak do mozku. Dopivši odhodila sklenici proti balustrádě. Křaplavý zvuk rozbíjející se nádoby zněl podivně v tom velebném večerním tichu, posvěceném přítomností smrti. Caterina klesla na kolena. Podivný pocit ji zachvátil, nesmírná bolest jí proběhla jako elektřina celým tělem a zanechala tupost a chlad na všech údech. Chtěla mu říci: „Umírám s tebou," ale jazyk její neměl už k tomu schopnosti. Hlava její klesla na jeho klín, a poslední záchvěv rozumu a chápavosti byl jí hrůzou nesmírnou, měla vědomí, náhlé vědomí, že páchala křivdu, nevěděla už jasně jakou, avšak s leknutím nesmírným, ohromujícím tělo a duši, propadla se v tmu nebytí . . .

Jan Maria chápal jen napolo. I jemu bylo temno v mysli, mlhavo. Vzal ji oběma rukama a obrátil nehybnou už tvář k sobě. Tak byla tenkráte jeho matka jemu činila,

když umírala v Havranicích ... Její úsměv zdál se mu, že se teď vrací k němu, ač ji neviděl, ani stopy její vidiny ... Pohlédl ještě jednou kolem sebe ... Campagna dýmala pod padajícím šerem jako ohromná kaditelnice k nesmírnému nebi ... Nepochopitelný pocit se ho chopil, cítil cosi jako ulehčení.

„Smrt je něco jiného než jsem vždy myslil," znělo to opět v něm, ač to už ani šeptat nedovedl. „Caterino ..." chtěly rty jeho zaševelit, a nahnul se k té zsinalé mramorové tváři, na které byl výraz hrůzy zřejmý.

Zachvěl se, klonil se níž a jako zlomen v půli klesl tváří na její tvář, kterou byl poslední silou od svého klínu až k svým prsům pozvedl ...

Campagna dýmala se strašidelnými parami. Hluboký šer padal s nebe, které se začínalo hvězdami jako tepnami oživovati ... Bylo ticho, hluboké ticho, vítr ševelil jen ob čas stromy ...

Suntarella vešla tiše na terrassu. Hrůzou ztrnulá stála chvilku, pak dotýkala se horečně vzňata obou mrtvol. Nechtěla tomu věřit; když ale už nebylo pochybnosti, sedla na zem. Nevolala nikoho. nemodlila se, hleděla k nebi, hleděla na širý temný, zasmušilý, strašidelný kraj, a zvuky hluboké a hlasité, které z dokořán rozevřených jejích úst teď vycházely, neměly nic lidského, nic slovům

ani pláči podobného. Takové zvuky jako ony, které se nyní temným vzduchem nesly a do větru a ticha zapadaly, znalas, ty zasmušilá, temná campagno, znalas je dobře v oněch dobách, když slula jsi ještě Latiem, a když pyšný a věčný Řím ještě slávou svou nenaplňoval svět, ale když vlčice ještě kolem tebe v horách vyly pod těmitéž rojícími se jako dnes hvězdami . . .

(1891, 1901, 1904)

PG
5038
Z4
1902
dil 18

Zeyer, Julius
Spisy

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY